MAREK BARAN

KOLEJE LINOWE WYCIĄGI NARCIARSKIE NARTOSTRADY

TATRY, PODTATRZE
PIENINY, GORCE
BESKID WYSPOWY
BESKID SĄDECKI

LEGENDA DO PLANÓW OTOCZENIA WYCIĄGÓW NARCIARSKICH

kolej linowa kabinowa
kolej krzesełkowa jednoosobowa
kolej krzesełkowa dwuosobowa
wyciąg orczykowy (podwójny)
wyciąg talerzykowy lub orczykowy pojedyńczy
wyciąg zaczepowy
stacja dolna kolei lub wyciągu
stacja górna kolei lub wyciągu
kierunek zjazdu
kierunek zjazdu w miejscach o dużej stromiźnie (ponad 30%)
zabudowania stałe
ogrodzenia stałe
słupy linii energetycznych
skały
pojedyncze drzewa
lasy
wierzchołki
wysokości podane w m npm
miejsca o dużej stromiźnie (ponad 30%)
jary, wąwozy
linie kolejowe
drogi
drogi polne lub leśne, ścieżki
mosty
przystanki autobusowe
szlaki turystyczne letnie z oznaczeniem kolorów
szlaki narciarskie z oznaczeniem kolorów

użyte oznaczenia kolorów

c – czerwony
z – zielony
ż – żółty
n – niebieski
s – czarny

MAREK BARAN

KOLEJE LINOWE WYCIĄGI NARCIARSKIE NARTOSTRADY

TATRY, PODTATRZE, PIENINY, GORCE, BESKID WYSPOWY, BESKID SĄDECKI

Wydanie drugie poprawione i uzupełnione

WYDAWNICTWO PTTK „KRAJ"
WARSZAWA—KRAKÓW 1986

Opiniodawca:
JERZY W. GAJEWSKI

Projekt okładki, mapki i prace kreślarskie przy planikach:
MARIUSZ SZELEREWICZ

Redaktor:
EMILIA KRZYŻANOWSKA-KALKOWSKA

Redaktor kartograf:
ARTUR ROTTER

Redaktor techniczny:
JAN RUDAWSKI

Korekta:
TERESA RINGER i MARIA WIDAWSKA

ISBN 83-7005-131-6

© Copyright by Wydawnictwo PTTK „Kraj" Kraków 1985

WYDAWNICTWO PTTK „KRAJ"
REDAKCJA WYDAWNICTW GÓRSKICH I NARCIARSKICH
30-960 Kraków-1, skrytka pocztowa nr 188

Wydanie drugie. 1986 r. Poz. 1415. Ark. wyd. 7,51. Ark. druk. 7,25
Nakład: 29 650 + 350 egz. Zam. 74/86. A-16/2906

DRUKARNIA NARODOWA
31-110 Kraków, ul. Manifestu Lipcowego 19

WSTĘP

Informator, który oddajemy do rąk czytelników, jest próbą zebrania w jednym opracowaniu opisów wszystkich terenów narciarskich wyposażonych w koleje linowe i wyciągi na obszarze: Tatr, Podtatrza, Pienin, Gorców, Beskidu Sądeckiego i Beskidu Wyspowego.

Informator przeznaczony jest przede wszystkim dla zwolenników narciarstwa zjazdowego i nie pretenduje do miana przewodnika, gdyż nie obejmuje wszystkich szlaków o charakterze turystycznym — zarówno znakowanych, jak i nieznakowanych — niemniej zawiera szereg informacji mogących służyć pomocą amatorom wędrówek narciarskich; podano je przy opisie terenów położonych w pobliżu schronisk wyposażonych w wyciągi.

Wydawnictwo składa się z dwóch części: ogólnej i szczegółowej. W części ogólnej znajdzie czytelnik kilka krótkich rozdziałów poświęconych geografii omawianych obszarów, warunkom klimatycznym, komunikacji, turystyce narciarskiej i historii polskiego narciarstwa. Część ogólna zawiera również, godne uważnego przejrzenia, rozdziały dotyczące korzystania z urządzeń linowych oraz bezpieczeństwa na nartach: na koniec wreszcie przedstawiono podział i sposoby oznakowania szlaków narciarskich w rejonach górskich wymienionych na wstępie, a także opisy miejscowości. Przy każdej z nich autor starał się przekazać nieco wiadomości ogólnych, a także szereg informacji praktycznych, ułatwiających dojazd, znalezienie noclegu, wyżywienia itp.

Dla lepszego zobrazowania opisu, wszędzie, gdzie było to celowe, zamieszczone zostały planiki przedstawiające poszczególne tereny narciarskie. W przypadku Zakopanego i Krynicy zamieszczono także rysunki ilustrujące położenie omawianych terenów na tle ogólnego planu rejonu. Dla terenów położonych przy schroniskach zamieszczono dodatkowo szkicowe mapki ukazujące przebieg szlaków narciarskich w danej grupie górskiej. W rozdziałach dotyczących tych ostatnich znajdują się szczegółowe opisy dróg podejściowych zimowych, a także możliwie dokładny opis jednego lub dwu wybranych szlaków mogących służyć jako trasy zjazdowe. Szlaki typowo wędrówkowe zostały potraktowane bardzo skrótowo.

Wszystkie zawarte poniżej informacje są aktualne dla sezonu zimowego 1984/85. Chcąc choć w części uniknąć ich dezaktualizacji, wszędzie tam, gdzie takowe istnieją, podano zamierzenia dotyczące rozbudowy sieci wyciągów lub wytyczania nowych tras. W tym miejscu jedna uwaga: autor nie może ręczyć, iż w przyszłych sezonach zimowych wszystkie mniejsze wyciągi (zwłaszcza prywat-

ne) będą pracować na tym samym miejscu. Celowo pominięte zostały te urządzenia, co do których istnieją większe wątpliwości czy będą nadal czynne.

Informator nie podaje też cen biletów i godzin pracy urządzeń, gdyż ulegają one ostatnio dużym zmianom. Przykładowo można podać, iż w sezonie 1984/85 koszt przejazdu wyciągiem wahał się od 8 zł przy urządzeniach o długości 150 m do 30 zł (czasami więcej) przy bardziej atrakcyjnych wyciągach o długości 800 — 1000 m.

Wyrażając nadzieję, że opracowanie to przyczyni się do dalszego spopularyzowania terenów narciarskich położonych w najładniejszych zakątkach naszego kraju, wydawnictwo i autor proszą o nadsyłanie wszelkich uwag, zastrzeżeń, propozycji zmian, a także uzupełnień, jakie nasuną się czytelnikom korzystającym z informatora, na adres: Wydawnictwo PTTK „Kraj", Redakcja Wydawnictw Górskich i Narciarskich, 30-960 Kraków, skrytka pocztowa nr 188.

4H.Sz.until.E.of.T!

WEŹ UDZIAŁ W OGÓLNOPOLSKIEJ AKCJI

PTTK DLA KRAKOWA

Konto PKO I O. Kraków nr 35510-19855-132

(nazwa konta: „PTTK dla Krakowa")

WIADOMOŚCI OGÓLNE

NIECO Z GEOGRAFII

Obszar, na którym leżą opisane tereny narciarskie, składa się z kilku dość znacznie różniących się od siebie krain. Są to: kotliny Podhala, Spisza i Orawy z otaczającymi je Tatrami, Gorcami, Pieninami i Pasmem Babiogórskim, góry Beskidu Wyspowego i Makowskiego, wreszcie Kotlina Sądecka z osłaniającym ją od południa Beskidem Sądeckim. Według podziału administracyjnego obszar ten leży na terenie województwa nowosądeckiego.

Ponieważ uwaga narciarza skupia się głównie na górach, poniżej zamieszczono krótką charakterystykę poszczególnych grup i pasm wraz z ogólną informacją o leżących u ich podnóży miejscowościach.

Tatry — najwyższe pasmo górskie w całych Karpatach, a w Polsce jedyny obszar o charakterze alpejskim. Pasmo to dzieli się na cztery części: Tatry Wysokie, Tatry Zachodnie, Tatry Bielskie i masyw Siwego Wierchu. Cała powierzchnia Tatr wynosi 785 km², z czego na Tatry Polskie przypada 175 km², przy czym są to wyłącznie północne stoki Tatr Wysokich i Zachodnich pomiędzy Rysami (2499 m npm) a Wołowcem (2063 m npm). W polskiej części tych gór znajduje się osiem schronisk i dość gęsta sieć znakowanych szlaków umożliwiających turystom dotarcie do większości szczytów i dolin.

Zainteresowanie narciarzy skupia się głównie na Tatrach Zachodnich. Ich obłe wierzchołki, rozległe hale i długie zbocza od początku kusiły amatorów dwóch desek. Tutaj też znajduje się najpopularniejsza wśród narciarzy góra — Kasprowy Wierch, na którego wierzchołek docierają aż trzy koleje linowe. Tatry Zachodnie są znakomitym terenem dla uprawiania wysokogórskiej turystyki narciarskiej. W polskiej części Tatr Wysokich nie ma żadnych urządzeń linowych, a ich alpejski charakter umożliwia uprawianie kwalifikowanej turystyki taternictwa.

Pasmo Gubałowskie (1120 m npm i 1198 m npm) to niewysoki, rozciągający się na przestrzeni kilku kilometrów na północ od Tatr grzbiet górski. Jego niezbyt strome stoki, wyposażone w liczne wyciągi, dobrze służą w zimie narciarzom, stanowiąc atrakcyjne uzupełnienie terenów tatrzańskich.

Podtatrze. Na tym obszarze znajduje się kilka popularnych ośrodków narciarskich. Zakopane, niegdyś mała wioska u podnóża Tatr, z biegiem czasu rozwinęła się w wielki ośrodek sportów zimowych, turystyki i rekreacji. Ciągle

rozrastające się i wchłaniające okoliczne miejscowości miasto liczy dzisiaj ponad 30 tys. mieszkańców. Dzięki dobremu zagospodarowaniu turystycznemu — hotele, pensjonaty, około 150 domów wczasowych, bardzo liczne kwatery prywatne, Dom Turysty i inne obiekty PTTK, szereg restauracji i barów, Zakopane jest w stanie gościć naraz kilkadziesiąt tysięcy osób. Narciarze mają tu do wyboru zarówno wyczynowe trasy Kasprowego Wierchu, Nosala czy łagodniejsze trasy Gubałówki, jak też liczne „ośle łączki" i pólka ćwiczebne położone w samym mieście. Zakopane jest wreszcie znakomitą bazą wypadową dla krótszych i dłuższych wycieczek w Tatry.

Bukowina Tatrzańska to druga co do znaczenia miejscowość turystyczno-wypoczynkowa u podnóża Tatr. Wysoko położona (800 m npm — 1040 m npm) wieś — z wieloma domami wypoczynkowymi i kwaterami prywatnymi — pełni z równym powodzeniem rolę letniska, jak też i bardzo popularnego zimowiska. Narciarze mają tu do dyspozycji niezbyt strome, za to otwarte i słoneczne stoki z rekordową u nas liczbą około dwudziestu wyciągów. Bukowina Tatrzańska jest bez wątpienia najlepszym w Polsce miejscem na zimowe wakacje dla dzieci, dla średnio zaawansowanych lub bardziej statecznych narciarzy. Są tu także idealne tereny do nauki jazdy na nartach. Dodatkową atrakcją Bukowiny jest roztaczająca się stąd przepiękna panorama całych Tatr Wysokich i Bielskich.

Z innych miejscowości leżących na Podtatrzu pewne znaczenie dla narciarzy posiadają również Poronin i Białka. Poronin i Białka mogą również służyć jako baza noclegowa (nieco niższe ceny) dla osób, którym nie odpowiadają zatłoczone Zakopane i Bukowina. Pozostałe podtatrzańskie miejscowości, znakomicie funkcjonujące jako letniska, nie doczekały się jeszcze swojej zimowej szansy, choć niejednokrotnie są tego warte z racji pięknego położenia i obiecujących terenów narciarskich.

Gorce — część składowa Beskidu Wysokiego — osłaniają od północy kotlinę Podhala. Pasmo to rozciąga się równoleżnikowo i ma 44 km długości. Najwyższym szczytem jest Turbacz (1310 m npm). Gorce składają się z dwu wyodrębniających się części: grupy Turbacza z dośrodkowo zbiegającymi się sześcioma grzbietami oraz liczącego 25 km długości Pasma Lubania. Właściwa całym Gorcom łagodność rzeźby terenu, rozległe hale i polany zalegające na grzbietach i stokach oraz obfite i zawsze pewne śniegi czynią z Gorców prawdziwy raj dla narciarzy. Ponad dziesięć wyciągów narciarskich, jedna kolej linowa (krzesełkowa), sieć turystycznych szlaków, trzy schroniska PTTK oraz niezłe zagospodarowanie turystyczne miejscowości leżących u podnóży Gorców dają satysfakcję wszystkim narciarzom, którzy spędzili tu w sezonie zimowym choć kilka dni. Pasmo to jest również najlepszym w całych Beskidach Zachodnich terenem do uprawiania turystyki narciarskiej. Góry te otacza wieniec miejscowości o charakterze wypoczynkowym. Wśród nich ważniejsze dla narciarzy są: Nowy Targ, Rabka, Lubomierz, Szczawa i Poręba Wielka-Koninki.

Pieniny — zamykające kotlinę Podhala od wschodu — są w większej części Parkiem Narodowym i nie mają obecnie znaczniejszych urządzeń narciarskich. Pewne perspektywy istnieją jedynie w Szczawnicy, gdzie z dużymi trudnościami postępuje budowa kolei krzesełkowej na Palenicę. Do czasu jej ukończenia

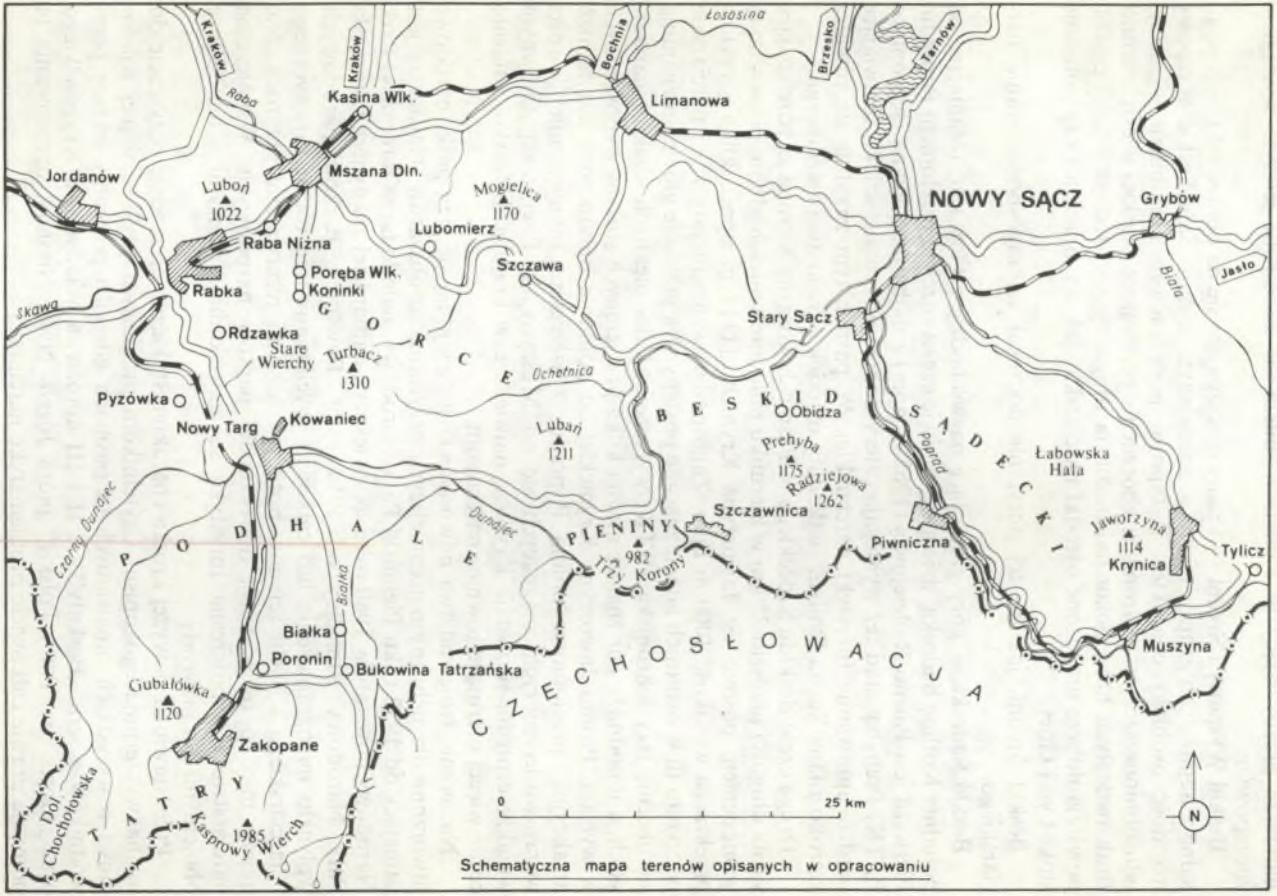

Schematyczna mapa terenów opisanych w opracowaniu

narciarze przebywający w Pieninach muszą się zadowolić jednym wyciągiem zaczepowym.

Beskid Wyspowy i Średni — krainy rozciągające się na północ od Gorców, to jedne z najniższych grup górskich w omawianym rejonie. Sam Beskid Wyspowy ma dość osobliwy charakter. Z typowo podgórskiego krajobrazu wyrastają odosobnione szczyty o stromych zboczach i przeważnie płaskiej wierzchowinie. Brak rozległych hal i polan uniemożliwia długie zjazdy. Jednak i tutaj powoli powstają dobrze urządzone ośrodki narciarskie, jak np. Śnieżnica czy północne stoki Łysej Góry.

Beskid Średni, jak do tej pory, nie doczekał się zagospodarowania narciarskiego.

Beskid Sądecki — góry graniczące na wschodzie z Gorcami, osłaniające od południa Kotlinę Sądecką, dzielą się na dwie części rozcięte przełomem Popradu. Pierwszą jest Pasmo Radziejowej (1262 m npm) z najbardziej znaną (schronisko PTTK) Prehybą; stąd też wybiegają cztery dobrze utrzymane szlaki, ułatwiające bardzo uprawianie turystyki narciarskiej. W paśmie tym znajduje się również szeroko znana Sucha Dolina, znakomity ośrodek narciarstwa zjazdowego.

Druga część Beskidu Sądeckiego to Pasmo Jaworzyny Krynickiej rozciągające się na długości przeszło 25 km w kierunku południowo-wschodnim. Najwyższym wzniesieniem pasma jest Jaworzyna Krynicka (1114 m npm), kilka szczytów przekracza wysokość 1000 m npm. Zagospodarowanie turystyczne i narciarskie poczyniło tu w ostatnich latach znaczne postępy. Na grzbiecie głównym znajdują się obecnie trzy schroniska PTTK, wytyczono kilka pięknych szlaków narciarskich, a u podnóży gór znaleźć można kilka przyjemnych stoków wyposażonych w wyciągi. Pasmo Jaworzyny Krynickiej od południa ograniczone jest bardzo atrakcyjną, przełomową doliną Popradu, z szeregiem znanych miejscowości wczasowo-leczniczych, ciągnących się od Muszyny do Piwnicznej. Głównym wszakże centrum pozostaje Krynica, największe w kraju uzdrowisko, ostatnio coraz więcej oferujące również narciarzom.

Na terenie województwa nowosądeckiego znajdują się trzy parki narodowe utworzone dla ochrony najcenniejszych przyrodniczo obszarów. Najstarszy jest istniejący od 1932 roku Pieniński Park Narodowy, najmłodszy Gorczański Park Narodowy powstały w 1980 roku. Największy i najbardziej znany jest Tatrzański Park Narodowy istniejący od 1954 roku. Powstanie parków narodowych wpłynęło na ograniczenie lub całkowite wyeliminowanie ruchu turystycznego i narciarskiego z wielu rejonów będących ścisłymi rezerwatami przyrody. Nie należy mieć o to pretensji do twórców parków narodowych. Współczesne narciarstwo i współczesna turystyka są zjawiskami masowymi i nie zawsze obojętnymi dla przyrody.

Przedstawiona powyżej krótka charakterystyka nie pretenduje oczywiście do miana wyczerpującego opisu. Czytelnikom pragnącym uzyskać więcej wiadomości o wszystkich omawianych tu pasmach górskich polecamy lekturę przewodników z serii „Beskidy" cz. II i III autorstwa Władysława Krygowskiego oraz „Gorce" i „Tatry Polskie" pióra Józefa Nyki. Niestety, opracowania te pomijają prawie całkowicie problematykę narciarską.

KOMUNIKACJA

Sieć komunikacyjna omawianych obszarów jest stosunkowo dobrze rozwinięta i stanowi jeden z przykładów pozytywnych zmian, jakie zaszły tu w ciągu ostatnich lat. Ponieważ istotne dla nas znaczenie mają możliwości szybkiego dotarcia do opisanych w części szczegółowej zimowisk, poniżej omówione zostały zarówno połączenia kolejowe, jak i autobusowe oraz sieć drogowa.

Połączenia kolejowe

Kolej jest tradycyjnie najpewniejszym środkiem lokomocji, niezależnym od kaprysów pogody. Z opisywanymi terenami łączą nas następujące linie:

1. Kraków — Kalwaria-Lanckorona — Chabówka — Nowy Targ — — Zakopane. Długość tej linii wynosi 147 km, czas przejazdu 4 — 4.30 godz. Trasą tą możemy dotrzeć również do Pyzówki, Rabki (3 km od Chabówki) i Poronina. Podróżni mają tu do dyspozycji dwanaście par pociągów na dobę. Bezpośrednie połączenia ze Śląskiem, Warszawą, Gdynią, Poznaniem, Łodzią i Olsztynem.

2. Tarnów — Stróże — Nowy Sącz — Piwniczna — Muszyna — Krynica (odgałęzienie z Muszyny przez Leluchów do Budapesztu). Długość tej linii wynosi 150 km, a czas przejazdu również 4 — 4.30 godz. Linię obsługuje sześć par pociągów na dobę i dodatkowo kilka lokalnych. Bezpośrednie połączenia z Krakowem, Warszawą i Śląskiem. Pociągami kursującymi na tej linii dotrzemy również do Starego Sącza, Rytra, Łomnicy Zdroju i Żegiestowa.

3. Chabówka — Rabka — Mszana Dolna — Kasina Wielka — Limanowa — — Nowy Sącz. Długość tej trasy wynosi 78 km, czas przejazdu 2.40 godz. Jest to linia boczna o znaczeniu lokalnym. Obsługuje ją siedem par pociągów na dobę. przejazd tą widokową trasą umożliwia nam poznanie prawie całego obszaru Beskidu Wyspowego z jego charakterystycznym krajobrazem.

Komunikacja kolejowa, choć w warunkach zimowych bardziej niezawodna niż np. autobusowa, ma na omawianym terenie jedną wadę — jest dosyć powolna. Dlatego też polecamy ją jedynie osobom zdążającym tutaj z głębi kraju i korzystającym z połączeń bezpośrednich. Dla osób przybywających ze Śląska, Krakowa czy Tarnowa znacznie wygodniejsze jest podróżowanie autobusami PKS.

Połączenia autobusowe

Linie autobusowe od dawna przestały być w województwie nowosądeckim tylko uzupełnieniem komunikacji kolejowej i wysunęły się zdecydowanie na plan pierwszy. Autobusy PKS docierają obecnie do prawie każdej miejscowości. Pomimo że ilość kursów jest większa w soboty i niedziele, gdy ruch pasażerski wzrasta, niestety regułą jest niezatrzymywanie się autobusów dalekobieżnych na przystankach pośrednich, co utrudnia znacznie powroty z gór.

Dla osób, które pragną wyjechać na narty w soboty i niedziele, szereg biur podróży z Krakowa, Katowic czy Tarnowa organizuje jednodniowe wycieczki narciarskie do najpopularniejszych miejscowości. Ta forma jest godna polecenia ze względu na dużą wygodę i możliwość przeznaczenia większości czasu na wypoczynek.

Gdy spojrzymy na mapę połączeń autobusowych województwa nowosądeckiego to okaże się, że jej punktem węzłowym, zwłaszcza dla połączeń dalekobieżnych, jest Kraków. Stąd wyjeżdża większość autobusów, którymi docieramy do interesujących nas zimowisk. Bezpośredniego połączenia z Krakowem nie ma tylko Pyzówka. Czas przejazdu autobusem pospiesznym z Krakowa wynosi: do Zakopanego 2.30 godz., Rabki 1.30 godz., Mszany Dolnej 1.20 godz., Szczawnicy 3 godz., Krynicy 3.30 godz. Największą ilość kursów przewidziano na trasie Kraków — Zakopane (ponad 30 dziennie).

Główne miejscowości wczasowo-turystyczne, takie jak: Zakopane, Rabka, Szczawnica i Krynica posiadają również bezpośrednie połączenia ze Śląskiem, a Zakopane i Krynica nawet z Warszawą.

Połączenia dalekobieżne uzupełnione są przez gęstą sieć komunikacji lokalnej. Jej głównymi ośrodkami są: Zakopane, Nowy Targ, Mszana Dolna, Nowy Sącz, Krynica. W okolicach Zakopanego autobusy PKS spełniają również funkcję komunikacji miejskiej, jak do tej pory istniejącej w formie odrębnych linii tylko w Nowym Sączu i Limanowej. Chcąc jak najbardziej ułatwić czytelnikom informatora dotarcie do opisanych miejscowości, w części szczegółowej zamieszczono dane dotyczące warunków dojazdu zarówno dla posiadaczy samochodów, jak i dla korzystających z usług PKP i PKS.

Drogi samochodowe

Sieć dróg kołowych oparta jest na następujących głównych szlakach:

1. (Kraków — Myślenice) — Lubień — Chabówka — Nowy Targ — Poronin — Zakopane z odgałęzieniem z Poronina do Bukowiny Tatrzańskiej i do przejścia granicznego na Łysej Polanie.
2. (Kraków — Brzesko i Tarnów) — Nowy Sącz — Krynica z odnogą przez Stary Sącz, Piwniczną i Muszynę do Krynicy.
3. Lubień (szosa Kraków — Zakopane) i Chabówka — Mszana Dolna — Limanowa — Nowy Sącz.

Są to drogi pierwszej kolejności zimowego utrzymania. Nawet podczas obfitych opadów śnieżnych nie zdarzają się tutaj przypadki zasypywania na dłuższy czas większych odcinków szos, jak to ma czasami miejsce w innych rejonach kraju.

Uzupełnieniem tras głównych są szlaki o znaczeniu lokalnym. Dla naszych potrzeb istotne znaczenie mają następujące ich odcinki:

Mszana Dolna — Lubomierz — Szczawa — Krościenko
Nowy Targ — Krościenko — Szczawnica
Nowy Targ — Białka — Bukowina Tatrzańska
(Wieliczka — Dobczyce) — Kasina Wielka — Mszana Dolna

Również i stan zimowego utrzymania tych dróg jest na ogół zadowalający. Należy jednak zaznaczyć, iż mogą się na nich zdarzać dłuższe odcinki o nawierzchni pokrytej zlodowaciałym śniegiem i lodem. Informacji o aktualnej sytuacji na drogach w sezonie zimowym udzielają odpowiednie Wojewódzkie Zarządy Dróg Publicznych.

WARUNKI KLIMATYCZNE

Opisane tereny narciarskie leżą na terenie kilku grup górskich charakteryzujących się różnorodnością warunków klimatycznych, a te zależą głównie od wysokości nad poziomem morza, która w naszym przypadku waha się od ok. 450 m npm w Olszówce-Skalisnem do 1985 m npm na wierzchołku Kasprowego Wierchu. Ponadto klimat zależy od specyficznych warunków lokalnych, czyli od mikroklimatu.

Zgodnie z podziałem dokonanym przez klimatologów, do wysokości 600—700 m npm panuje klimat umiarkowanie ciepły, w granicach 650—1100 m npm klimat umiarkowanie chłodny, powyżej zaś chłodny. Im wyżej, tym krócej trwa lato, a jeszcze krócej wiosna i jesień, wydłuża się natomiast okres zimowy.

Typowym zjawiskiem pogodowym naszego rejonu są silne fenowe wiatry południowe (halny), przynoszące nagłe podwyższenie temperatury i silny spadek wilgotności powietrza. Konsekwencją halnego bywa nawet całkowite zniknięcie pokrywy śnieżnej na terenach niżej położonych. Na szczęście dla narciarzy prawie po każdym halnym napływa chłodniejsze i wilgotne powietrze z płn. zachodu, niosące w zimie nowe opady śniegu.

Opisany powyżej podział na strefy klimatyczne, związane z wysokością nad poziomem morza, ma ścisły związek z czasem zalegania i grubością pokrywy śnieżnej, co jest dla narciarzy najistotniejsze. Na obszarze powyżej 1100 m npm pokrywa śnieżna zaczyna formować się na przełomie października i listopada (pierwsze opady często z początkiem października). Na wysokości 600—700 m npm ze śniegiem o grubości ok. 20 cm możemy się liczyć prawie o miesiąc później, czyli z początkiem grudnia. Przyjmuje się, że pokrywa śnieżna o grubości powyżej 20 cm to minimum umożliwiające jazdę na trawiastych stokach. W Tatrach, gdzie stoki pokryte są kosodrzewiną bądź też piargami czy większymi bryłami kamiennymi, aby jeździć bezpiecznie musimy mieć pod nartami ok. 60 cm zleżałego już śniegu. Tym też oraz względami ochrony przyrody należy tłumaczyć stosunkowo późne rozpoczynanie sezonu zimowego przez kolej linową na Kasprowy Wierch. Maksymalną grubość pokrywa śnieżna osiąga na przełomie stycznia i lutego, a na terenach powyżej 1200 m npm najczęściej w marcu.

Ponieważ opisywany rejon leży w strefie ścierania się wpływów klimatu oceanicznego i kontynentalnego, odbija się to niestety na kapryśności zimowej aury. Pewną regułą są ocieplenia pojawiające się w okolicach Bożego Narodzenia i w końcu stycznia. Powodują one czasem poważne ubytki w pokrywie śnieżnej, zwłaszcza na stokach południowych, czasami aż do wysokości 900—950 m npm, a na stokach północnych na ogół do 700—750 m npm.

	Pokrywa śnieżna		Czas zalegania (dni)	Średnia max grubość (cm)							Średnia liczba dni z pokrywą						
	pojawienie	zanik		XI	XII	I	II	III	IV	V	XI	XII	I	II	III	IV	V
Kasprowy Wierch 1985 m npm	19 IX	23 VI	277	74	100	144	177	193	157	144	25	31	31	28	31	30	21
Polana Chochołowska 1148 m npm	23 X	28 IV	137	45	68	61	96	91	44	–	18	27	30	28	21	13	–
Zakopane 858 m npm	24 X	19 IV	120	36	36	29	52	48	ok. 25	–	17	24	28	26	16	9	–
Gubałówka 1110 m npm	23 X	27 IV	130	41	51	59	67	62	35	–	17	28	28	28	20	9	–
Waksmund 600 m npm	14 XI	10 IV	105	20	30	48	43	28	10	–	10	26	28	26	14	1	–
Rabka 501 m npm	18 XI	10 IV	96	18	28	50	46	28	11	–	8	23	25	21	13	6	–
Limanowa 405 m npm	18 XI	b. zmienne 28 II- -14 IV	86	16	26	26	30	22	–	–	7	25	21	22	11	–	–
Piwniczna 380 m npm	15 XI	5 IV	75	13	31	40	28	15	–	–	8	21	20	16	10	–	–
Krynica 610 m npm	15 XI	14 IV	102	16	35	46	40	30	9	–	10	25	26	24	14	3	–

Z obserwacji można przyjąć, iż wysokość 750 m npm stanowi, nawet w czasie słabszych zim, swego rodzaju „barierę śniegową". Ze zbliżającą się wiosną — już od początku marca obserwujemy zjawisko szybkiego znikania śniegu, przy czym na terenach powyżej 900 m npm utrzymuje się on z reguły do pierwszych dni kwietnia. W drugiej połowie kwietnia domeną zimy pozostają wyłącznie stoki północne i to na wysokości co najmniej 1200 m npm. Koniec narciarskiej zimy wyznacza najdalej połowa maja, gdy śnieg znika nawet z obydwu kotłów Kasprowego Wierchu.

Oprócz wysokości nad poziomem morza, równie duży wpływ na warunki śniegowe ma usytuowanie konkretnego stoku względem stron świata (a właściwie słońca) i przeważającego kierunku wiatrów. Najlepiej prezentują się zawsze stoki północno-zachodnie. Dzięki tzw. dowietrznemu ustawieniu opady śniegu są na nich najobfitsze, a gdy dodamy do tego jeszcze małe nasłonecznienie spowodowane naturalną osłoną lasów to okazuje się, że w miejscowościach położonych stosunkowo nisko, jak np. Kasina Wielka czy Zwardoń (Beskid Żywiecki) panują zadziwiająco dobre i pewne warunki śniegowe. Przeciwieństwem są np. południowe stoki Gubałówki, gdzie pomimo wysokości przekraczającej 1000 m npm nawet w środku zimy nie można być pewnym dobrych warunków do jazdy na nartach, zwłaszcza po kilku słonecznych dniach.

Chcąc zilustrować pewne prawidłowości rządzące warunkami klimatycznymi w okresie zimowym, na str. 12 zamieszczamy tabelę zawierającą dane zebrane z obserwacji meteorologicznych w latach 1972 — 1978.

Dla lepszego zorientowania czytelników, w opisie każdej miejscowości podano możliwie dokładny, acz oczywiście przeciętny czas trwania sezonu narciarskiego.

Na marginesie jedna uwaga: rozpoczęcie pracy wyciągów i kolei linowych uzależnione jest najczęściej nie tyle od pory pojawienia się odpowiednich warunków śniegowych, co od terminu spodziewanego napływu większej ilości narciarzy. Zwyczajowo dzieje się to około 15 grudnia, czasami nieco później. Wyjątkami są koleje linowe pracujące cały rok (Gubałówka, Góra Parkowa), mające przerwę tylko w listopadzie, oraz wyciągi przy schroniskach PTTK uruchamiane praktycznie w dowolnej chwili, o ile znajdzie się odpowiednia liczba chętnych (najczęściej 10 osób).

Bieżących informacji o warunkach meteorologicznych i stanie pokrywy śnieżnej można zasięgać w Krakowie — w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMiGW), tel. 22-57-68; codzienne komunikaty z terenu Tatr, Beskidów, Gorców i Pienin wywieszane są w gablotach w Sukiennicach i w Domu Turysty PTTK; ponadto w sezonie zimowym wydawany jest cotygodniowy „Narciarski komunikat śniegowy".

IMiGW w Zakopanem umieszcza codziennie komunikaty z terenu Tatr i Podhala w gablotce obok hotelu „Giewont", ul. T. Kościuszki. Ponadto o warunkach narciarskich i meteorologicznych informują wszystkie grupy GOPR (w Zakopanem tel. 47-47, Rabce tel. 768-80, Krynicy tel. 29-33). Informacji o warunkach śniegowych można również zasięgać u poszczególnych właścicieli kolei i wyciągów.

JAK KORZYSTAĆ Z WYCIĄGÓW I KOLEI LINOWYCH

Na obszarze opisanym w naszym informatorze narciarze spotykają się z kilkoma rodzajami urządzeń linowych. W szczególności są to:

— kolej linowa kabinowa (Kasprowy Wierch)
— koleje linowo-terenowe (Gubałówka, Góra Parkowa)
— koleje krzesełkowe jedno- i dwuosobowe
— wyciągi orczykowe (podwójne)
— wyciągi talerzykowe i orczykowe pojedyncze
— wyciągi zaczepowe.

O ile korzystanie z dwu pierwszych rodzajów urządzeń linowych nie różni się w zasadzie od jazdy tramwajem czy autobusem, to sposobom korzystania z pozostałych warto poświęcić nieco uwagi. Zaoszczędzi to nam różnych niemiłych niespodzianek, konfliktów z obsługą i uchroni od przykrości spowodowanych np. wypadnięciem z wyciągu.

Praktyczne wskazówki korzystania z **kolei krzesełkowych** są następujące:

— wygodniej jest jeździć z nartami na nogach niż z trzymanymi w rękach,

— przy wsiadaniu na krzesełko jednoosobowe należy ustawić się tak, by prosto nad głową mieć linę nośną, a wtedy krzesełko zabierze nas samoczynnie,

— przy wsiadaniu na krzesełko dwuosobowe lina nośna winna przebiegać dokładnie nad środkiem oczekującej pary narciarzy (dalej jak poprzednio),

— w czasie jazdy zabrania się trzymania nart w poprzek kierunku jazdy, zabrania się też kołysania krzesełkiem; są to bardzo ważne zalecenia, ich nieprzestrzeganie może spowodować uderzenie o podporę, a nawet wyrzucenie narciarza z krzesełka,

— przy wysiadaniu z krzesełka jednoosobowego odjeżdżamy zawsze na zewnątrz kolei,

— przy wysiadaniu z krzesełka dwuosobowego narciarz jadący po stronie zewnętrznej odjeżdża podobnie jak poprzednio na zewnątrz, zaś narciarz „wewnętrzny" po opuszczeniu krzesełka musi przeczekać aż go ono wyprzedzi, a następnie szybko wyjeżdża na zewnątrz kolei (powyższy sposób wysiadania nie dotyczy górnej stacji kolei krzesełkowej na Butorowym Wierchu, gdzie dla wysiadających narciarzy urządzono specjalny pomost z pochyłą rampą; wysiadanie odbywa się na wprost i wszyscy zjeżdżają po rampie, a krzesełko przejeżdża im bezpiecznie nad głowami),

— przy zatrzymaniu kolei na trasie spokojnie oczekujemy na ponowne ruszenie lub inne polecenia obsługi.

Wyciągi orczykowe podwójne wymagają zachowania następujących zasad:

— należy zawsze jechać wytyczonym śladem prosto pod liną (zjeżdżanie w bok grozi zrzuceniem liny z krążków podporowych i awarią urządzenia, a nawet obrażeniami pasażerów),

— obydwa kijki trzymać na zewnątrz toru,

— przy starcie (nie siadać — orczyk to nie krzesełko) należy być przygotowanym nawet na silne szarpnięcie,

— jechać należy ramię w ramię, odchylanie się na zewnętrz grozi wypadnięciem,

— przy wysiadaniu jeden z narciarzy, najczęściej wewnętrzny, ściąga do siebie lekko orczyk, pozwalając partnerowi swobodnie odjechać, po czym sam puszcza orczyk przed sobą, uważając, by nie uderzył on w podporę,

— jazda na jednym orczyku z dzieckiem o wzroście do 130 cm zalecana jest tylko narciarzom wprawnym,

— należy uważać, by nie przejeżdżać ustalonego miejsca wysiadania; przy końcu trasy z reguły umieszczone jest urządzenie zabezpieczające, jego najechanie powoduje zatrzymanie wyciągu.

Wyciągi talerzykowe i wyciągi orczykowe pojedyncze różnią się w zasadzie tylko tym od poprzednich, że każdy narciarz jedzie samodzielnie. Talerzyk lub orczyk należy umieścić między nogami. Przy niektórych wyciągach należy uczynić to energicznie, powodem jest słaba amortyzacja orczyków. Przed wysiadaniem narciarz winien odpowiednio wcześniej wyjąć urządzenie holujące spomiędzy nóg, gdyż ryzyko przejechania punktu końcowego jest tu dużo większe. Uwaga: wyciągi orczykowe pojedyncze praktycznie pozbawione są amortyzacji — bębenków z nawiniętą linką, do której przymocowany jest orczyk. Powodować to może powstanie ryzyka uniesienia w powietrze dzieci korzystających z urządzenia. Dlatego zawsze wcześniej należy uzyskać odpowiednie informacje u obsługi.

Ostatnim rodzajem wyciągów są **wyciągi zaczepowe**, z racji swych szczególnych właściwości nazwane przez narciarzy „wyrwirączkami". Są one już coraz rzadsze — niedługo znikną zapewne ostatecznie ze stoków i przejdą do wspomnień. Jednak dla zasady podano poniżej kilka najważniejszych zasad korzystania z tych urządzeń:

— zasadniczym momentem jest start, czyli założenie zaczepu na poruszającą się linę; należy być przygotowanym na bardzo silne szarpnięcie (bezwzględnie należy założyć rękawiczki, czasami z liny wystają pęknięte druty mogące pokaleczyć dłonie),

— w czasie jazdy należy obydwoma rękami trzymać amortyzator gumowy,

— kilka metrów przed stacją górną zwolnić zaczep tak, aby mógł spaść z liny; oczywiście nie należy przejeżdżać punktu końcowego.

Wszystkie te wady i utrudnienia powodują, iż wyciągi zaczepowe tracą zwolenników. Jako ciekawostkę można podać, iż parę lat temu przy pewnym schronisku istniał wyciąg zaczepowy, do którego to urządzenia amatorzy jazdy dopuszczani byli dopiero po zdaniu specjalnego egzaminu w obecności kierownika obiektu.

BEZPIECZEŃSTWO NA NARTACH

Narciarstwo, nawet to współczesne, korzystające ze wszystkich udogodnień technicznych, jest dla nas jedną z niewielu już możliwości zmierzenia się z niebezpieczeństwami przyrody i wypróbowania własnej sprawności fizycznej. Towarzyszący temu sportowi pewien stopień ryzyka możemy zdecydowanie zmniejszyć, zdając sobie sprawę z rodzaju zagrożenia i wiedząc jak można go uniknąć.

Współczesnemu narciarzowi grożą dwa rodzaje niebezpieczeństw: pierwszym z nich jest sam fakt przebywania w górach w warunkach zimowych, drugim zagrożenia wynikające z korzystania z urządzeń linowych oraz dużego ruchu na trasach zjazdowych. Ponieważ zasady korzystania z kolei i wyciągów zostały omówione w poprzednim rozdziale, do tego tematu tutaj nie powracamy.

Z większości zagrożeń będziemy w stanie wyjść obronną ręką, pod warunkiem jednak zdobycia odpowiedniego doświadczenia, refleksu, kondycji fizycznej, jednym słowem rutyny narciarskiej.

Niebezpieczeństwa terenowe

Strome stoki, uskoki terenowe, większe, często zlodzone muldy, najrozmaitsze przeszkody w postaci drzew, słupów, wreszcie przejazdy przez drogi służące innym celom to główne zagrożenia, na jakie narciarze powinni zwracać szczególną uwagę. Ich unikanie polega głównie na takim doborze pokonywanych tras, by ich trudność odpowiadała naszym aktualnym możliwościom i zapewniała panowanie nad szybkością jazdy. Przed wybraniem się na nieznany stok warto zasięgnąć opinii bardziej doświadczonych narciarzy, zapoznać się z aktualnymi informacjami o warunkach atmosferycznych i stanie tras zjazdowych. W szczególności zaleca się bezwzględne przestrzeganie wszelkich wskazówek GOPR-u. Narciarzom poruszającym się po Tatrach przypomina się o groźbie lawin.

Niebezpieczeństwa wynikające z warunków atmosferycznych i śniegowych

Mgła, mróz, wiatr, słońce i śnieg stanowić mogą również zagrożenie, o ile oczywiście występują w nadmiarze. Zwłaszcza lekceważona przez wielu niedoświadczonych narciarzy mgła jest zjawiskiem atmosferycznym nader niebezpiecznym, mogącym spowodować całkowitą dezorientację co do kierunku jazdy, fałszywą ocenę szybkości, ukształtowania terenu, a ponadto o wiele szybszą niż normalnie utratę ciepła. Ponieważ na mgłę praktycznie nie ma sposobu, podczas jej zalegania należy ograniczyć jazdę na nartach lub wręcz zrezygnować z niej, zwłaszcza w terenie nieznanym.

Wiatr jest wrogiem podstępnym. Niejednokrotnie, gdy w dolinach panuje prawie cisza, w wyższych partiach gór i na graniach siła wiatru jest bardzo duża. Potrafi on zerwać się w ciągu kilkunastu minut, zmieniając całkowicie warunki, w

jakich rozpoczęliśmy jazdę; zdolny jest wymrozić narciarza jadącego w górę na krzesełku i przy padającym śniegu ograniczyć widoczność do kilkunastu metrów. W ciągu krótkiego czasu tworzy metrowe zaspy, zwiewa śnieg do gołej ziemi, wreszcie zdolny jest sparaliżować ruchy narciarza lub zmieść go dosłownie z trasy. Jeśli do tego dodamy złe samopoczucie w okresach poprzedzających halny, to otrzymamy obraz wpływu wiatru na organizm ludzki. Pamiętając o tym, na każdą wyprawę narciarską zabieramy strój zabezpieczający przed przewiewaniem oraz gogle. W razie nagłego pogorszenia się warunków, nie czekając na dalszy rozwój sytuacji (na ogół pogarszającej się), jak najszybciej zjeżdżamy w doliny lub do najbliższego bezpiecznego miejsca.

Z ujemnego działania mrozu wszyscy doskonale zdają sobie sprawę. Dlatego powtórzymy tu tylko jedną podstawową radę: w góry nie należy nigdy wybierać się w cienkim stroju, nawet gdy pogoda wydaje się niezawodna. Błyskawicznie może nastąpić generalna zmiana, a wtedy na odwrót może być za późno. Zdarzające się wypadki zamarznięcia nawet w stosunkowo łatwym terenie świadczą, iż prawda ta nie do wszystkich dociera.

Słońce, tak miło opalające na stokach Gubałówki czy Bukowiny Tatrzańskiej, w wyższych partiach gór, zwłaszcza wiosną, operuje silnie i grozi udarem słonecznym, a także czasowym zanikiem wzroku, tzw. ślepotą śnieżną lub też przewlekłym zapaleniem spojówek. Ochroną przed szkodliwym działaniem promieni słonecznych jest nacieranie skóry tłustym kremem (nigdy nawilżającym), zabezpieczenie oczu okularami przeciwsłonecznymi oraz odpowiednie nakrycie głowy. Pamiętajmy również, że słońce działające na śnieg wpływa w istotny sposób na zmienność warunków jazdy. Miejsca nasłonecznione są rozmiękłe, a przez to hamujące narciarza, miejsca zacienione są często zlodzone, co winno zmuszać do specjalnie ostrożnej jazdy.

Oczywiście stopień zagrożenia wymienionymi wyżej czynnikami jest bardzo różny. W całej okazałości występują one w Tatrach i w szczytowych partiach Beskidów. Na popularnych półkach i stokach położonych w dolinach ich wpływ jest daleko mniejszy i w zasadzie niegroźny.

Zasady ruchu na trasach narciarskich

Duży ruch na trasach zjazdowych i otwartych stokach w sąsiedztwie wyciągów i kolei linowych stwarza niebezpieczeństwo zderzeń itp. sytuacji kolizyjnych, których można uniknąć jedynie w przypadku powszechnej znajomości zasad ruchu i kultury jazdy na nartach. Do tej pory opracowano kilka projektów unormowania zasad ruchu narciarskiego. Jednym z najlepszych jest bez wątpienia „Kodeks narciarski, czyli narciarski savoir vivre", opracowany przez Wł. Lenkiewicza i A. Rozmarynowicza i kilkakrotnie u nas wydawany. Niestety, ani „Kodeks...", ani też inne ustalenia w tej dziedzinie nie stały się obowiązującym prawem. Ponieważ najbardziej zwięzły i zarazem najbardziej przystępny wydaje się „Międzynarodowy Dekalog Narciarza" opracowany przez Komitet Prawniczy FIS, przytaczamy go tutaj w całości.

MIĘDZYNARODOWY DEKALOG NARCIARZA

1. Wzgląd na inne osoby

Każdy narciarz powinien zachowywać się w taki sposób, aby nie stwarzać niebezpieczeństwa ani szkody dla innej osoby.

2. Panowanie nad szybkością i sposobem jazdy

Narciarz powinien zjeżdżać z szybkością stosowną do swoich umiejętności oraz rodzaju i stanu trasy i warunków atmosferycznych.

3. Wybór kierunku jazdy

Narciarz zjeżdżający z góry, dysponujący większą możliwością wyboru trasy jazdy, musi ustalić taki tor jazdy, aby nie zagrażać narciarzowi przed nim jadącemu.

4. Wyprzedzanie

Wyprzedzać można zarówno po stronie dostokowej jak i odstokowej, po stronie lewej lub prawej, lecz w takiej odległości, która nie ograniczy wyprzedzanemu swobody ruchu.

5. Przejazd przez skrzyżowanie tras narciarskich

Narciarz, rozpoczynający zjazd na trasie lub półku narciarskim, powinien sprawdzić patrząc w górę, w dół czy nie spowoduje tym niebezpieczeństwa dla siebie i innych. Identyczne postępowanie obowiązuje po każdym, nawet chwilowym zatrzymaniu się na trasie lub stoku.

6. Zatrzymywanie się

Należy unikać zatrzymywania się na trasie zjazdu, zwłaszcza w miejscach zwężeń i miejscach o ograniczonej widoczności. Po ewentualnym upadku narciarz winien usunąć się z toru jazdy możliwie jak najszybciej.

7. Podejście

Narciarz powinien podchodzić tylko poboczem trasy, a w przypadku złej widoczności powinien zejść z trasy. Takie samo zachowanie się obowiązuje narciarzy, którzy schodzą pieszo w dół.

8. Przestrzeganie znaków narciarskich

Każdy narciarz winien stosować się do znaków narciarskich ustanowionych na trasie (szczegółowy wykaz patrz rozdział „Podział i oznakowanie szlaków narciarskich").

9. Wypadki

W razie wypadku każdy, kto znajduje się w pobliżu, winien poszkodowanemu służyć pomocą.

10. Stwierdzenie tożsamości

Każdy, obojętnie czy sprawca wypadku, poszkodowany czy świadek, muszą w razie wypadku podać swoje dane osobowe.

Podczas turystycznych wędrówek narciarskich oprócz wszystkich uprzednio wymienionych obowiązują pewne zasady, szczegółowo podane między innymi w „Narciarskich odznakach turystycznych". Oto najważniejsze z nich:

— wycieczki odbywaj stopniowo od najłatwiejszych i zawsze pod opieką doświadczonego narciarza,

— na wycieczki zabieraj plecak, a w nim dodatkowe ciepłe okrycie (sweter, czapkę, rękawice), konieczną rację żywności, mapę terenu, a także kompas,

— nie wybieraj się na wycieczkę samotnie; grupa trzech uczestników to minimum niezbędne dla bezpieczeństwa; nie odłączaj się od grupy i nie zostawiaj towarzyszy bez opieki,

— nie wstydź się zawrócić z drogi jeśli czujesz, że tracisz siły lub orientację w terenie.

Ratownictwo

Instytucją powołaną do czuwania nad bezpieczeństwem ruchu turystycznego i narciarskiego w górach jest Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (GOPR). Jest ono zorganizowane w grupy terenowe, obejmujące zasięgiem swego działania całe polskie Karpaty i Sudety.

Naczelnictwo znajduje się w Zakopanem, tam też siedziba Grupy Tatrzańskiej. W Rabce działa Grupa Podhalańska, w Krynicy Grupa Krynicka. W sezonie zimowym placówki GOPR znajdują się w każdym schronisku górskim oraz przy wszystkich kolejach linowych i znaczniejszych wyciągach narciarskich.

Podstawowym zadaniem GOPR jest udzielanie bezpośredniej pomocy wszystkim ofiarom wypadków w górach, w tym oczywiście i narciarzom. Ponadto GOPR wykonuje szereg czynności profilaktycznych, związanych z kontrolą szlaków i tras, informuje na bieżąco o warunkach śniegowych i zagrożeniu lawinowym.

Obowiązkiem każdego turysty i narciarza jest stosowanie się do zaleceń wydawanych przez ratowników. W razie zaistnienia takiej konieczności, pomocy GOPR wzywamy każdym dostępnym sposobem. Na trasach uczęszczanych najlepiej zawiadomić GOPR o wypadku przez zjeżdżających narciarzy. Jeśli jest to niemożliwe, wzywamy ratunku przy pomocy sygnałów świetlnych lub akustycznych (latarką, pochodnią czy okrzykiem), powtarzanych w odstępach 10-sekundowych w ciągu minuty, później minutowa przerwa i powtarzamy sygnał aż do potwierdzenia odbioru. Odpowiedzią jest taki sam sygnał powtarzany w odstępach 20-sekundowych. Zanim jednak przybędzie ekipa ratownicza, do obowiązku każdego, kto znajdzie się na miejscu wypadku, należy udzielenie poszkodowanemu pierwszej pomocy.

Smutna statystyka wypadków narciarskich pozwala jednak na wyciągnięcie pewnych optymistycznych wniosków. Już od paru lat liczba wypadków rośnie w tempie wolniejszym niż ilość narciarzy. Najprawdopodobniej ma to swoje uzasadnienie w powszechnym już stosowaniu wiązań bezpiecznikowych oraz w widocznym podniesieniu się poziomu umiejętności narciarzy.

I jeszcze jedna rada: naukę jazdy na nartach najlepiej pobierać pod fachowym kierunkiem instruktorów narciarstwa. Nauka systemem samouka na ogół daje nie najlepsze rezultaty i prowadzi do utrwalenia błędnych nawyków utrudniających dalsze postępy.

PODZIAŁ I OZNAKOWANIE SZLAKÓW NARCIARSKICH

Masowe uprawianie narciarstwa oraz związana z tym potrzeba uregulowania i zabezpieczenia ruchu z biegiem czasu spowodowały powstanie całej sieci szlaków narciarskich. Mają one różny charakter i różne przeznaczenie.

Dla objaśnienia stosowanych w części szczegółowej terminów podajemy poniżej klasyfikację szlaków oraz sposób określania ich stopnia trudności.

Całość terenów narciarskich dzielimy na:

1) **szlaki narciarskie** — ścieżki, drogi i trasy służące do uprawiania narciarstwa o charakterze turystycznym i zjazdowym,

2) **trasy wyczynowe** — biegowe, skokowe i zjazdowe, które wytycza się na podstawie regulaminów sportowych Polskiego Związku Narciarskiego i Międzynarodowej Federacji Narciarskiej (FIS).

Powyższy podział nie oznacza oczywiście, że wszystkie trasy wyczynowe są za trudne, bądź też w inny sposób niedostępne dla narciarzy amatorów. Bardzo często te same stoki służą obydwu celom, czego przykładem chociażby obydwa kotły Kasprowego Wierchu.

Pośród szlaków narciarskich rozróżniamy:

a) szlaki turystyczne górskie
b) nartostrady
c) popularne trasy zjazdowe
d) półka narciarskie
e) ścieżki spacerowo-biegowe
f) szlaki turystyczne nizinne.

Ponieważ opracowanie niniejsze obejmuje swą tematyką szlaki od poz. a do d, poniżej pokrótce scharakteryzowano tylko ich cztery pierwsze rodzaje.

Ad a) **szlaki turystyczne górskie** przeznaczone są do uprawiania ściśle pojętej turystyki, skutkiem czego nie nadają się do masowego ruchu narciarskiego. Prowadzone są z reguły za przebiegiem szlaków letnich, oczywiście z ominięciem odcinków niedogodnych lub wręcz niebezpiecznych dla narciarzy. Dzielimy je na podejściowe, grzbietowe i zjazdowe.

Ad b) **nartostrady** są to drogi budowane w górach, przeznaczone specjalnie i wyłącznie do zjazdów narciarskich, a podchodzenie nimi jest zabronione. Z reguły nartostrady łączą szczyty i przełęcze ze schroniskami oraz schroniska z dolinami i bazą komunikacyjną. Nartostrady przystosowane są na ogół do ruchu narciarskiego o małym i średnim stopniu natężenia.

Ad c) **popularne trasy zjazdowe** (zwane w części szczegółowej trasami zjazdowymi lub po prostu trasami) są drogami i wyznaczonymi terenami, które powinny zapewnić narciarzom bezpieczne zjazdy, poprowadzone w sposób ciągły do dolnych stacji kolei i wyciągów narciarskich, między tymi urządzeniami lub do punktów komunikacyjnych w dolinach. Popularne trasy przystosowane są do masowego ruchu narciarskiego.

Ad d) **półko narciarskie** jest to teren nadający się lub specjalnie przystosowany do nauki jazdy na nartach, wykorzystujący naturalne nachylenie

zboczy i stoku o długości do kilkuset metrów i spadku nawet lokalnie nie przekraczającym 15%. Pożądane jest, by półko narciarskie wyposażone było w wyciąg umożliwiający wyjazd w górę nawet dzieciom i zupełnym nowicjuszom.

Rozróżniamy następujące stopnie trudności tras zjazdowych:

bardzo łatwe — średnie nachylenie około 7° (12%), miejscami może dochodzić do 10° (17,5%), oznaczenie kolorem zielonym,

łatwe — średnie nachylenie do 12° (21%), miejscami do 18° (32%), oznaczenie kolorem niebieskim,

trudne — średnie nachylenie do 17° (30%), miejscami do 22° (40%), oznaczenie kolorem czerwonym,

bardzo trudne — średnie nachylenie do 18° (32%), miejscami do 28° (55%), oznaczenie kolorem czarnym.

Jest to podział oficjalny, wprowadzony między innymi odpowiednią instrukcją Komisji Narciarstwa ZG PTTK. Autor w części szczegółowej pozwala sobie ją rozszerzyć wprowadzając stopień średnio trudny, odpowiedni dla pewnej ilości tras, które na pewno nie są trudnymi, a na miano łatwych nie zasługują. Należy również zaznaczyć, iż na opisywanych terenach nie ma na ogół zwyczaju oznakowywania tras zjazdowych przy pomocy kolorów oznaczających stopień ich trudności. Jest to natomiast powszechnie stosowane w Beskidzie Śląskim i na pewno warte upowszechnienia.

Ponadto zwracamy uwagę na to, iż oznakowanie szlaków turystycznych i nartostrad kolorami nie ma zasadniczo związku z przedstawionym wyżej podziałem i oznakowaniem tras zjazdowych. Pamiętać również warto, że przedstawiona powyżej i używana następnie w części szczegółowej klasyfikacja dotyczy tzw. warunków średnich, tzn. braku silnego oblodzenia, braku dużych muld i ciągłej pokrywy śniegu. W warunkach skrajnych podany stopień trudności może być nawet o dwa stopnie wyższy. Wtedy trasa łatwa zamienia się w trudną, a trasa trudna jest nie do przebycia.

Na zakończenie omawiania podziału i trudności tras jeszcze jedna uwaga praktyczna. Trasy bardzo łatwe dostępne są na ogół nawet dla osób po kilku lekcjach nauki jazdy na nartach, acz nie należy z tym przesadzać. Po trasach łatwych mogą z powodzeniem jeździć narciarze, którzy opanowali tylko kątową technikę jazdy. Trasy począwszy od średnio trudnych wymagają już jazdy równoległej. Na trasach bardzo trudnych powinni pojawić się tylko narciarze wprawni i, co równie ważne, odpowiednio przygotowani kondycyjnie.

Przy prawidłowo utrzymanych szlakach i trasach umieszczane są **znaki porządkujące ruch narciarski**, zwiększające bezpieczeństwo i ułatwiające poruszanie się na nartach. W ich kształcie zewnętrznym oraz w stosowanych symbolach można doszukać się dużego podobieństwa do obowiązujących znaków drogowych. Nie jest to oczywiście przypadkiem i ma na celu zwiększenie czytelności znaków, zwłaszcza gdy stykają się z nimi nowicjusze.

Ogólnie znaki narciarskie dzielą się na: znaki informacyjne, znaki zakazu i znaki ostrzegawcze (patrz tablica). Dla uzupełnienia informacji zawartych na rysunku należy dodać, iż tam, gdzie szlak narciarski prowadzi terenem otwartym,

kierunek wyznaczają **tyczki** o wysokości 3—3,5 m, na których w odl. 50 cm od górnego końca wymalowane są takie same jak na znaku kierunkowym 3 poziome pasy, tj. 2 zewnętrzne pomarańczowe i środkowy odpowiadający kolorowi znakowania szlaku.

ZNAKI STOSOWANE NA TRASACH NARCIARSKICH

(wg Wł. Lenkiewicza i A. Rozmarynowicza „Kodeks narciarski" oraz opracowań Komisji Narciarskiej Zarządu Głównego PTTK)

znaki informacyjne

znak kierunkowy szlaku turystycznego

kierunkowskaz na szlakach turystycznych

drogowskaz – szlaki turystyczne

drogowskaz – trasy

tarcza kierunkowa

kierunkowskaz na trasach

trasa zjazdowa

nartostrada tylko dla zjeżdżających narciarzy

tor saneczkowy

szlak dla pieszych

znaki zakazu

trasa zamknięta

zakaz jazdy na sankach

zakaz przejścia dla pieszych

znaki ostrzegawcze

liczne skręty

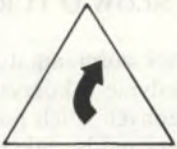

zakręt w prawo

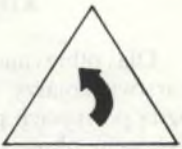

zakręt w lewo

zwężenie szlaku

nierówności w terenie

rozwidlenie szlaków

skrzyżowanie

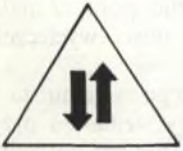

odcinek o ruchu dwukierunkowym

niebezpieczny odcinek szlaku

uwaga na zjeżdżających

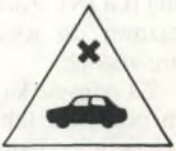

uwaga, skrzyżowanie z drogą

uwaga, skrzyżowanie z wyciągiem

uwaga, skrzyżowanie z wyciągiem

trudny odcinek szlaku

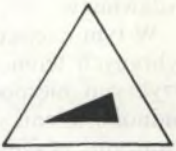

duże nachylenie stoku

telefon SOS

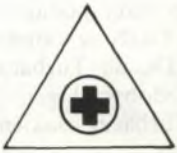

stacja ratunkowa

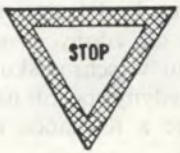

zatrzymać się przeszkoda na szlaku

niebezpieczeństwo lawin

KILKA SŁÓW O TURYSTYCE NARCIARSKIEJ

Dla olbrzymiej większości amatorów białego szaleństwa uprawianie narciarstwa kojarzy się jedynie z korzystaniem z wyciągów i kolei linowych oraz jazdą po trasach położonych w ich pobliżu. Stan ten wytworzył się zarówno pod wpływem obowiązującej mody, jak też z powodu trudności w nabyciu odpowiedniego sprzętu do turystyki narciarskiej. Pomimo tego nie należy całkowicie rezygnować z tej tak bardzo interesującej i posiadającej wielkie walory poznawcze formy wypoczynku na śniegu. Nawet posiadając wyłącznie sprzęt zjazdowy można odbyć szereg wycieczek narciarskich o ile przełamie się pewne opory i oczywiście wybierze trasę odpowiadającą naszym możliwościom.

Chcąc ułatwić czytelnikom poznanie tej tak pięknej odmiany narciarstwa, w opisie każdej miejscowości, posiadającej odpowiednie ku temu warunki, podany jest wykaz znakowanych szlaków narciarskich, a także kilka propozycji krótkich wycieczek.

Dla osób, które zasmakują w wędrówkach narciarskich, szczególnie poleca się system zdobywania odznak narciarskich PTTK, tzw. **Górskiej Odznaki Narciarskiej** (GON). Zdobywanie GON (różnych stopni — od popularnej poprzez małą brązową do wysokogórskiej) polega na odbyciu stosownej ilości wycieczek narciarskich.

Za odbycie każdej z nich zdobywa się punkty wg następującego systemu: za 1 km podejścia lub zjazdu — 1 punkt, za każde 100 m różnicy wzniesień przy podejściu — 1 punkt. Dla zdobycia małej GON w stopniu brązowym potrzeba 60 punktów, ilość, którą w zależności od sprawności narciarza można zdobyć w ciągu 3—5 dni. Szczegółowy Regulamin Odznak Narciarskich i Karnet Narciarza można nabyć w każdej placówce PTTK prowadzącej sprzedaż druków i wydawnictw.

W tym miejscu wypada przypomnieć, iż pożądane jest wcześniejsze poznanie wybranych terenów w czasie letnich wędrówek, co uchroni nas w zimie przed przykrymi niespodziankami, ułatwi orientację i pozwoli lepiej ocenić stopień trudności terenu. Władysław Krygowski tak pisał o tej zasadzie: „Idąc w lecie z otwartymi oczyma, powinno się wczuwać w sytuację terenową, jaką stwarza zima, gdy wąwozy będą zaśnieżone, znaki turystyczne zasłonięte przez okiście i szron i wszystko ulegnie zmianie".

Na opisywanym w niniejszym tomiku terenie turystykę narciarską najłatwiej jest uprawiać w Gorcach. Dlatego też poniżej podajemy przykładowo ilość punktów potrzebnych dla zdobycia małej GON w stopniu brązowym podczas pięciodniowego pobytu w schronisku PTTK na Turbaczu (jest to oczywiście tylko przykład, a nie jedyny sposób na jej zdobycie).

1. dzień — wyjście z Kowańca na Turbacz szlakiem żółtym lub wzdłuż nartostrady — 14 pkt;

2. dzień — krótka wycieczka zapoznawcza: Turbacz — Mostowica — — Turbacz — 6 pkt;

3. dzień — wycieczka dłuższa: Turbacz — Bukowina Obidowska — Stare Wierchy (tam nocleg w schronisku) — 12 pkt;
4. dzień — powrót na Turbacz przez Obidowiec — 11 pkt;
5. dzień — wycieczka najdłuższa: Turbacz — Kiczora — Przełęcz Knurowska — Studzionki — Ochotnica Górna (PKS) — 17 pkt.

Razem 60 punktów do GON.

Dogodne warunki do uprawiania wędrówek narciarskich posiadają także obydwa pasma Beskidu Sądeckiego.

Z HISTORII POLSKIEGO NARCIARSTWA

Wszystko zaczęło się w 1894 roku, kiedy to Stanisław Barabasz, późniejszy dyrektor Szkoły Przemysłu Drzewnego, przywiózł do Zakopanego nieznane tu przedtem narty i wraz ze swoim przyjacielem Janem Fischerem urządził pierwszą narciarską turystyczną wycieczkę w Tatry.

Początkowo narciarstwo zawdzięczało swój rozwój głównie taternikom, używającym nart na zimowych wyprawach. Zastęp entuzjastów tego sportu rósł z każdym rokiem i choć nie był zbyt liczny, to już w styczniu i lutym 1907 roku powstały pierwsze polskie organizacje narciarskie: Karpackie Towarzystwo Narciarzy we Lwowie i Sekcja Narciarska Towarzystwa Tatrzańskiego w Zakopanem, później SN Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (SN PTT), istniejąca zresztą do dziś.

Wielkim propagatorem narciarstwa owych czasów był gen. Mariusz Zaruski, zdobywca wielu szczytów tatrzańskich, także w zimie, twórca różnych narciarskich udoskonaleń technicznych, organizator pierwszych kursów jazdy na nartach.

Chociaż do wybuchu pierwszej wojny światowej narciarstwo rozwijało się głównie jako turystyka narciarska, to począwszy od 1907 roku urządzano zawody narciarskie, a na Kalatówkach pojawili się — jak ich określano — „boiskowcy". Byli to narciarze o zainteresowaniach zbliżonych do współczesnych zwolenników zjeżdżania po ubitych trasach lub na półkach ćwiczebnych. Ówczesna ilość osób uprawiających narciarstwo zapewne nie przekraczała liczby kilkuset. Żywszy rozwój wszelkich form narciarstwa nastąpił dopiero w okresie międzywojennym. Zakopane stało się znaczącym punktem na narciarskiej mapie, w 1929, 1939 i 1962 roku zorganizowano tutaj mistrzostwa świata FIS.

Uprawianie narciarstwa rozprzestrzeniło się od Tatr po Czarnohorę i z czasem rozszerzyło na wszystkie polskie góry. Stało się tak głównie dzięki działalności Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i związanej z nią budowie schronisk oraz wytyczaniu szlaków znakowanych. Duże osiągnięcia miał również ówczesny Polski Związek Narciarski. Przekroczony został próg masowości, narciarstwo stało się modne. Zbliżała się nowa, trwająca zresztą do dziś epoka, w której nad narciarstwem pojmowanym głównie jako turystyka przeważać zaczęła jego młodsza odmiana — narciarstwo zjazdowe, korzystające w jak najszerszym

zakresie z kolei linowych i wyciągów oraz uprzednio przygotowanych tras zjazdowych, tzw. nartostrad.

Przełomowy moment nastąpił z końcem lutego 1936 roku, kiedy to na „wielką narciarską górę", czyli Kasprowy Wierch, wyjechał pierwszy wagonik kolei linowej poprowadzonej z Kuźnic. Inwestycja ta wzbudziła wiele zastrzeżeń i protestów miłośników przyrody. Z dzisiejszej perspektywy nie można jednak jej wykonawcom odmówić pewnej dbałości o ochronę przyrody. Zwłaszcza gdy wspomnimy, że w niedawnych całkiem latach notowano próby wykonywania tras zjazdowych przy pomocy ciężkiego sprzętu, jakim są spychacze. Rekordowe na skalę światową było także tempo budowy kolei linowej na Kasprowy. Ilość chętnych do korzystania z tego udogodnienia przekroczyła najśmielsze oczekiwania, mimo iż cena biletu wynosiła wówczas 8 złotych. Kolej linowa na Kasprowy Wierch była najbardziej rentowna w ówczesnej Europie.

Sukces ten, a także rosnąca lawinowo liczba narciarzy i turystów spowodowały, iż do wybuchu II wojny światowej uruchomiono jeszcze dwie koleje linowo-terenowe: na Górę Parkową w Krynicy (1936 r.) i na Gubałówkę (XII 1938 r.). Czas budowy tej ostatniej był też rekordowy: niecałe pięć miesięcy od chwili rozpoczęcia prac do uruchomienia! Były również i inne zamierzenia, jak np. kolej linowa z Kalatówek na przełęcz Wrótka, jednak plany te zniweczyła wojna.

Lata powojenne i dokonane wraz z nimi przeobrażenia społeczne, a także rosnąca później zamożność społeczeństwa rozszerzyły znacznie krąg osób uprawiających narciarstwo. Razem z odbudową zniszczonych schronisk, w pierwszych latach powojennych wybudowano kolej gondolową na Szyndzielnię (Beskid Śląski), uwzględniając tym samym potrzeby wielkiej rzeszy narciarzy śląskich.

Mimo pewnego zastoju w latach pięćdziesiątych, już pod koniec tego okresu sprawa budowy nowych obiektów ruszyła szybko naprzód. Odbudowano, a właściwie wybudowano na nowo schroniska na Turbaczu i Prehybie, a w Zakopanem powstał obszerny Dom Turysty PTTK oraz szereg innych inwestycji służących zarówno turystyce letniej jak i zimowej. Okres lat pięćdziesiątych zaznaczył się również szeroko prowadzoną akcją propagandową i szkoleniową, organizowaną głównie przez PTTK. Jednocześnie wybudowano kilka kolei krzesełkowych: z Hali Gąsienicowej na Kasprowy Wierch, na Nosal, na Kopę i Szrenicę w Karkonoszach oraz ze Szczyrku na Skrzyczne. Było to jakby zakończenie pierwszego etapu rozwoju narciarstwa zjazdowego. Istniejące urządzenia zaspokajały potrzeby narciarzy, nieznane było zjawisko „kolejek" do kolejek.

W połowie lat sześćdziesiątych rozpoczęło się udoskonalanie sprzętu narciarskiego. Pojawiły się wiązania bezpiecznikowe, metalowe narty i wysokie, sztywne buty zjazdowe. Uzbrojony w te nowości amator dwu desek mógł coraz sprawniej zjeżdżać, natomiast przy podchodzeniu czy w marszu nie mógł poruszać się tak sprawnie jak niegdyś, uzależniając się coraz bardziej od kolei i wyciągów. Następował dalszy spadek popularności turystyki narciarskiej, chociaż ilość narciarzy w Polsce zaczęto mierzyć już setkami tysięcy. Wówczas zgodnie z zapotrzebowaniem społecznym pojawiły się wyciągi przeznaczone

wyłącznie dla narciarzy. Z początku były to wyciągi zaczepowe zwane „wyrwirączkami", prawie jednocześnie z nimi pojawiły się wyciągi orczykowe. Pierwszym takim urządzeniem był wyciąg orczykowy zainstalowany w 1962 roku i prowadzący z Hali Kondratowej na Łopatę. Miał on przepustowość wynoszącą 140 osób/godz. Został zlikwidowany w 1968 roku, tj. w czasie gdy powstawała kolej krzesełkowa z Hali Goryczkowej na Kasprowy Wierch.

Liczba osób uprawiających narciarstwo w dalszym ciągu rosła bardzo szybko. Dla zaspokojenia ich potrzeb budowano nowe obiekty. PTTK doprowadziło do powstania szeregu małych schronisk zwanych „bacówkami". Utworzono też kilka lokalnych przedsiębiorstw turystycznych, zajmujących się między innymi organizacją zimowego wypoczynku.

W latach siedemdziesiątych zbudowano olbrzymią większość pracujących obecnie wyciągów orczykowych. Powstały koleje krzesełkowe na Czantorię (1968 r.) i na Butorowy Wierch (1977 r.), na Tobołów (1982 r.). Nieznane dotąd szerzej miejscowości zaczęły funkcjonować jako zimowiska. Przykładem chociażby Sucha Dolina koło Piwnicznej, Lubomierz, Szczawa, Kasina Wielka czy Rdzawka.

W obecnej chwili na omówionym w informatorze terenie znajduje się osiem kolei linowych i około czterdziestu wyciągów narciarskich z prawdziwego zdarzenia (nie licząc zaczepowych). Ilość ta, jak na nasze możliwości finansowe i terenowe, jest dość znaczna. Nie zaspokaja ona jednak potrzeb, zwłaszcza w soboty i niedziele czy w czasie trwania ferii szkolnych. Początek lat osiemdziesiątych zaznacza się również pewnym, na razie jeszcze ilościowo niewielkim, jednak wyraźnym odradzaniem się turystyki narciarskiej. Na przeszkodzie dalszemu jej rozwojowi stoi, jak się wydaje, nie tylko obowiązująca moda na obydwa kotły Kasprowego Wierchu, ale brak odpowiedniego sprzętu. Nie można się także doczekać, by w okolicach znanych zimowisk wytyczono łatwe narciarskie trasy biegowe, czy po prostu spacerowe, jak to ma miejsce chociażby u naszych południowych sąsiadów.

TATRY I PODTATRZE

ZAKOPANE — MIASTO

„**Zakopane** (od ok. 740 m na Ustupie do ok. 1000 m w Kuźnicach, w centrum przy głównej poczcie 838 m). Miasto (dawniej wieś), najstarszy, największy najważniejszy po polskiej stronie ośrodek uzdrowiskowy, turystyki i sportów zimowych u podnóża Tatr" — tyle z Encyklopedii Tatrzańskiej tytułem najkrótszej wizytówki.

Miasto położone jest w Kotlinie Zakopiańskiej (Rów Podtatrzański), od południa osłoniętej Reglami, nad którymi dźwiga się wapienna ściana Giewontu od północnego zachodu ograniczonej prawie poziomym, wznoszącym się 300 m ponad miastem wałem Gubałówki, a od wschodu niskim grzbietem Antałówki i Bachledzkiego Wierchu.

Oś miasta stanowią Krupówki — długa, główna ulica Zakopanego, której przedłużenie — ul. Zamoyskiego, Rondo i ul. Przewodników Tatrzańskich — doprowadza do odległych o 4 km Kuźnic, stanowiących bazę wypadową w rejon Kasprowego Wierchu, Hali Gąsienicowej, Giewontu i Czerwonych Wierchów. Przy samych Krupówkach lub też w ich bezpośrednim sąsiedztwie skupiona jest większość instytucji (w tym i turystycznych), hoteli, sklepów, restauracji i punktów usługowych. Jednym słowem jest to centrum Zakopanego.

Teren w pobliżu Ronda, u stóp Krokwi, to główny ośrodek polskiego narciarstwa klasycznego: skocznie, trasy biegowe, stadion zimowy, ośrodek COS. Nieco na wschód Nosal (1206 m npm) z jedynym w Polsce licencjonowanym przez FIS stokiem slalomowym męskim (Puchar Świata w 1974 r.).

U dolnego krańca Krupówek, 200 m za mostkiem na potoku Cicha Woda, usytuowana jest dolna stacja kolei linowo-terenowej na Gubałówkę. W jej pobliżu przebiegają dwie drogi kołowe: stara (ul. Kościeliska), wiodąca przez Kościelisko do Dolin Kościeliskiej i Chochołowskiej, oraz nowa, na estakadzie (ul. Powstańców Śląskich), doprowadzająca do hotelu „Kasprowy" i dolnej stacji kolei krzesełkowej na Butorowy Wierch.

Przylegające niemal do siebie dworce PKP i PKS łączy z Krupówkami przechodząca przez Równię Krupową ulica T. Kościuszki. Z Równi roztacza się obszerna panorama Tatr i Gubałówki. Stąd, przy dobrej pogodzie, wprawne oko dostrzeże kolejkę krzesełkową, a nawet narciarzy na Goryczkowej.

Przybywającym do miasta i okolic gościom Zakopane zapewnia noclegi w 8 hotelach (nie licząc 20 sanatoriów i ponad 120 domów wypoczynkowych), schroniskach młodzieżowych, obszernym Domu Turysty PTTK, schroniskach

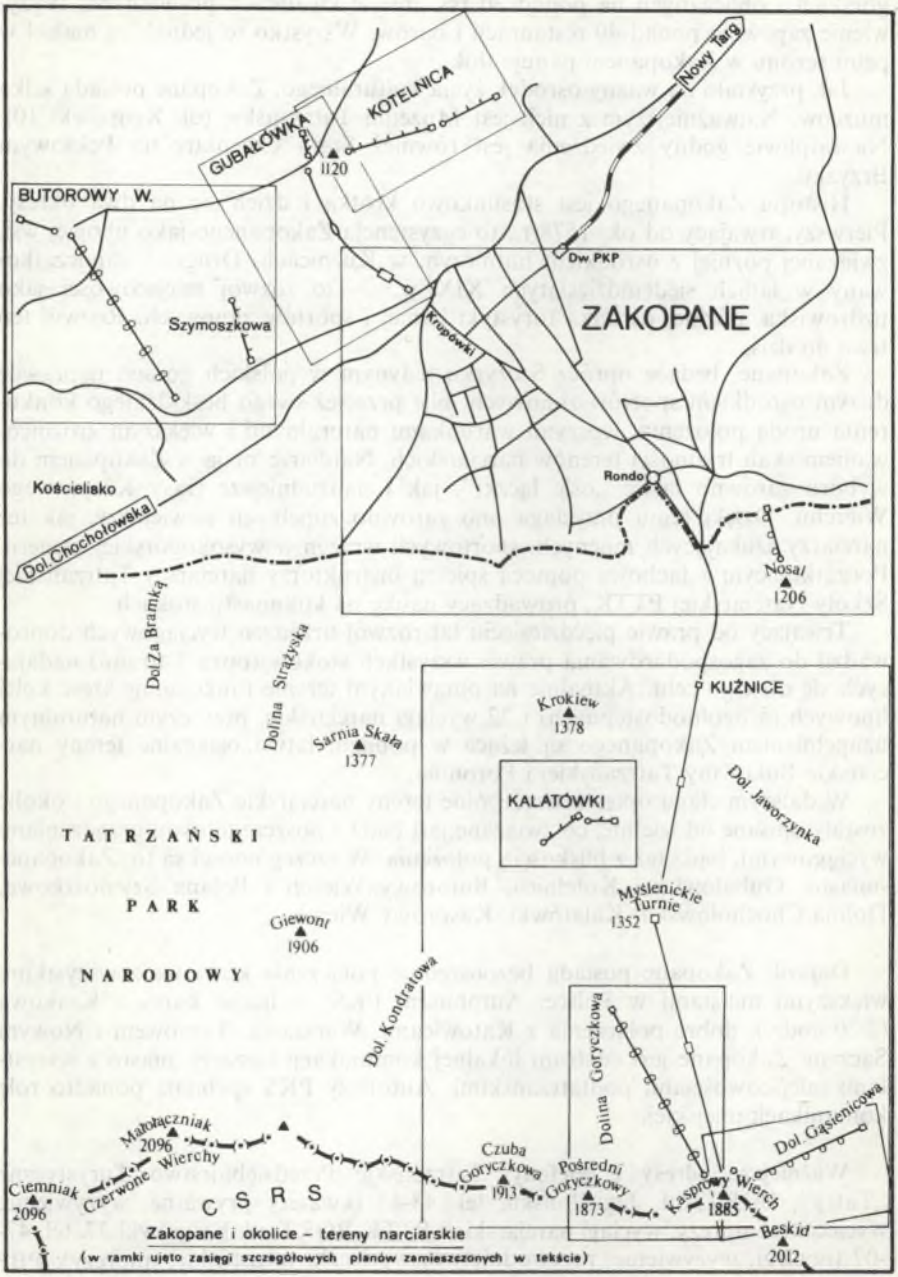

Zakopane i okolice – tereny narciarskie

(w ramki ujęto zasięgi szczegółowych planów zamieszczonych w tekście)

górskich i obliczanych na ponad 30 tys. miejsc kwaterach prywatnych. Wyży wienie zapewnia ponad 40 restauracji i barów. Wszystko to jednak za mało i w pełni sezonu w Zakopanem panuje tłok.

Jak przystało na ważny ośrodek życia kulturalnego, Zakopane posiada kilk muzeów. Najważniejszym z nich jest Muzeum Tatrzańskie (ul. Krupówki 10) Niewątpliwie godny zwiedzenia jest również Stary Cmentarz na Pęksowym Brzyzku.

Historia Zakopanego jest stosunkowo krótka i dzieli się na dwa okresy Pierwszy, trwający od ok. 1578 r., to egzystencja Zakopanego jako ubogiej wsi związanej później z ośrodkiem hutniczym w Kuźnicach. Drugi — zapoczątko wany w latach siedemdziesiątych XIX w. — to rozwój miejscowości jako uzdrowiska, później ośrodka turystyki letniej i sportów zimowych. Rozwój te trwa do dziś.

Zakopane, będące oprócz Szczyrku jedynym w polskich górach naprawdę dużym ośrodkiem sportów zimowych, bije przecież swego beskidzkiego konku renta urodą położenia, lepszymi warunkami naturalnymi i większym zróżnico waniem skali trudności terenów narciarskich. Narciarze mają w Zakopanem do wyboru zarówno łatwe „ośle łączki", jak i najtrudniejsze trasy Kasprowego Wierchu. Dzięki temu przyciąga ono zarówno zupełnych nowicjuszy, jak te narciarzy szukających mocnych, sportowych wrażeń w wysokogórskiej scenerii Początkującym z fachową pomocą spieszą instruktorzy narciarscy Tatrzańskiej Szkoły Narciarskiej PTTK, prowadzący naukę na kilkunastu stokach.

Trwający od prawie pięćdziesięciu lat rozwój urządzeń wyciągowych doprow wadził do zagospodarowania prawie wszystkch stoków (poza Tatrami) nadają cych się do tego celu. Aktualnie na omawianym terenie funkcjonuje sześć kole linowych (5 ogólnodostępnych) i 22 wyciągi narciarskie, przy czym naturalnym uzupełnieniem Zakopanego są leżące w pobliżu, łatwo osiągalne tereny nar ciarskie Bukowiny Tatrzańskiej i Poronina.

W dalszym ciągu opisu poszczególne tereny narciarskie Zakopanego i okoli zostały opisane oddzielnie, co związane jest bądź z poszczególnymi urządzeniam wyciągowymi, bądź też z bliskością położenia. W szczególności są to: Zakopane -miasto, Gubałówka i Kotelnica, Butorowy Wierch i Polana Szymoszkowa Dolina Chochołowska, Kalatówki, Kasprowy Wierch.

Dojazd: Zakopane posiada bezpośrednie połączenia kolejowe z wszystkim większymi miastami w Polsce. Autobusem PKS — liczne kursy z Krakow (2.20 godz.), dobre połączenia z Katowicami, Warszawą, Tarnowem i Nowym Sączem. Zakopane jest centrum lokalnej komunikacji łączącej miasto z wszyst kimi miejscowościami podtatrzańskimi. Autobusy PKS spełniają ponadto rol komunikacji miejskiej.

Ważniejsze adresy i telefony: Tatrzańskie Przedsiębiorstwo Turystyczn „Tatry", BORT, ul. Jagiellońska, tel. 43-43 (kwatery prywatne, wyżywienie wycieczki i imprezy, wyciągi narciarskie); PTTK BORT, ul. Krupówki 37, tel. 47 -07 (noclegi, wyżywienie, przewodnictwo, wycieczki tatrzańskie, imprezy); PB

„Orbis", ul. Krupówki 22, tel. 50-51 do 55 (przedsprzedaż biletów PKP i PKS); GOPR (Grupa Tatrzańska), tel. alarmowy 34-44; Państwowe Koleje Linowe, ul. Kościuszki 2, tel. 53-56; schroniska PTTK w górach: Kalatówki, tel. 28-27; Hala Gąsienicowa, tel. 26-33; Hala Kondratowa, tel. 52-14; Hala Ornak, tel. 36-75; Dolina Chochołowska, tel. 40-79; Dolina Roztoki i Morskie Oko, łączy centrala m/m; placówki GOPR poza schroniskami: Kasprowy Wierch, tel. 28-27; Kuźnice, tel. 47-31; Nosal, tel. 31-81; Gubałówka, tel. 36-34; Butorowy Wierch; naprawa i montaż sprzętu narciarskiego: sklep sportowy, ul. Krupówki 39; J. Łuszczek, ul. Staszica 1; J. Brach, ul. Krupówki 5; St. Kula, ul. Krupówki 28; „Jaworzynka", Kuźnice 9a; informacje pogodowe: gablota IMiGW, ul Kościuszki (obok hotelu Orbis-Giewont), stacja GOPR Kuźnice (warunki narciarskie w rejonie Kasprowego Wierchu), „pogodynka", tel. 921.

TERENY NARCIARSKIE

Na obszarze miasta Zakopanego, położonego na terenie łagodnie opadającym od stóp Regli do podnóży Gubałówki nie ma warunków naturalnych do urządzenia terenów narciarskich o wyższym niż średni stopniu trudności, ani też dłuższych stoków. Nie brak tu natomiast łagodnych stoczków od dawna wykorzystywanych jako pólka ćwiczebne. Na prawie każdej łączce funkcjonuje prosty wyciąg orczykowy. Większość tych urządzeń znajduje się w południowej, wyżej położonej i posiadającej lepsze warunki śniegowe części miasta, tj. pod Reglami. Przy wielu z nich licencjonowani instruktorzy prowadzą naukę jazdy na nartach.

Wyszczególnione poniżej ogólnodostępne wyciągi na terenie miasta przedstawione zostały na tle ogólnego planu Zakopanego i oznaczone symbolami od Z1 do Z13. Symbole te odpowiadają oznaczeniom użytym w zamieszczonej charakterystyce.

Charakterystyka wyciągów:

Wyciąg Z1 — Jaszczurówka k. basenu (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, długość l = 170 m, różnica poz. h = 25 m, przepustowość 600 os/godz. Trasa zjazdowa łatwa.

Wyciąg Z2 — Pod Nosalem I (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 250 m, h = 25 m, 600 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

Wyciąg Z3 — Pod Nosalem II (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 225 m, h = 25 m, 720 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

Wyciąg Z4 — Pod Nosalem III (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 200 m, h = 20 m, 600 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

Wyciąg Z5 — Wielka Polana Kuźnicka, Pod Krzyżem (własn. SN PTT): **orczykowy** pojedynczy, l = 400 m, h = 68 m, 250 os/godz. Trasa łatwa. Przewidziana modernizacja dla zwiększenia przepustowości.

Wyciąg Z6 — Pod Wielką Krokwią (adm. TKKF „Slalom"): **orczykowy** pojedynczy, l =170 m, h = 17 m, 500 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

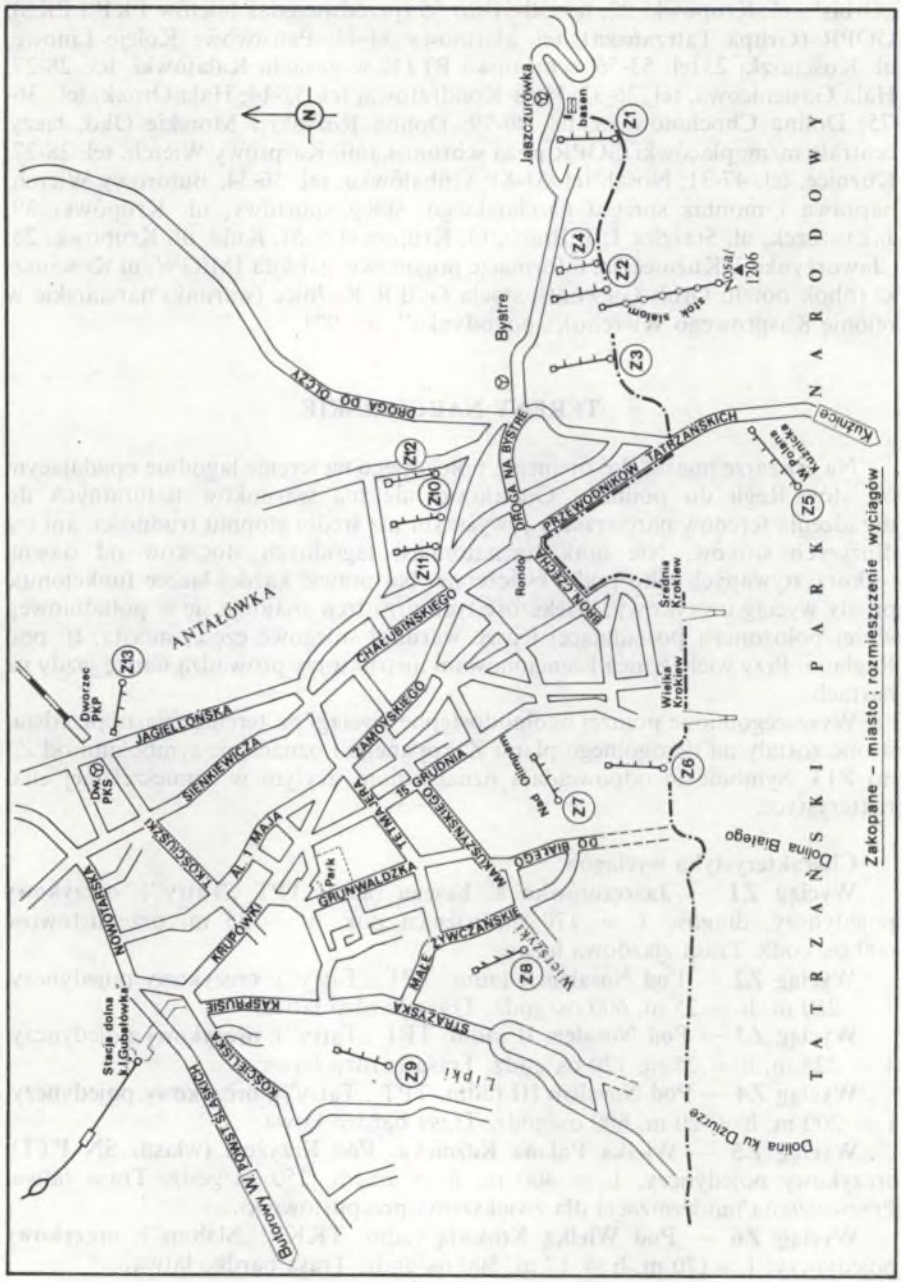
N
Jaszczurówka
basen
Z1
Z4
Z2
Nosal
1206
stok slalom.
Bystre
Z3
DROGA DO OLCZY
Z12
Z10
Z11
DROGA NA BYSTRE
PRZEWODNIKÓW TATRZAŃSKICH
Kuźnice
W Polanie Kurnicka
Z5
ANTAŁÓWKA
Rondo
DROGA NA CZACH
Średnia Krokiew
Wielka Krokiew
Z13
Dworzec PKP
CHAŁUBIŃSKIEGO
JAGIELLOŃSKA
ZAMOYSKIEGO
Nad Olinopem
Z6
Z7
DW PKS
SIENKIEWICZA
15 GRUDNIA
MAŁUSZYŃSKIEGO
DO BIAŁEGO
Dolina Białego
TETMAJERA
AL. 1 MAJA
KOŚCIUSZKI
Park
GRUNWALDZKA
NOWOTARSKA
KRUPÓWKI
MAŁE ŻWIRKI
Wierchy
Z8
KASPRUSIE
STRĄŻYSKA
Stacja dolna K.Gubałówka
Z9
Lipki
KOŚCIELISKA
BUKOWY W. PODHALAŃSKICH
Dolina ku Dziurze
TATRZAŃSKI PARK NARODOWY
Zakopane – miasto; rozmieszczenie wyciągów

Wyciąg Z7 — **Nad Olimpem** (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 150 m, h = 15 m, 560 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

Wyciąg Z8 — **Wierszyki** (adm. TKKF „Slalom"): **zaczepowy**, l = 195 m, h = 22 m, 450 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

Wyciąg Z9 — **Lipki** (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 230 m, h = 23 m, 450 os/godz. Trasa bardzo łatwa.

Wyciąg Z10 — **Koziniec** (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 137 m, h = 30 m. Trasa średnio trudna.

Wyciąg Z11 — **Koziniec** (adm. TKKF „Slalom"): **orczykowy** pojedynczy, l = 160 m, h = 32 m, 450 os/godz. Trasa średnio trudna.

Wyciąg Z12 — **Koziniec**; **orczykowy** pojedynczy, l = 150 m, h = 30 m, 720 os/godz. Trasa średnio trudna.

Wyciąg Z13 — **Antałówka nad dworcem PKP** (adm. TPT „Tatry"): **orczykowy** pojedynczy, l = 227 m, h = 45 m, 570 os/godz. Trasa średnio trudna.

GUBAŁÓWKA I KOTELNICA

Gubałówka (1120 m npm) wraz z pobliską **Kotelnicą** jest obecnie drugim po Kasprowym Wierchu najpopularniejszym terenem narciarskim w rejonie Zakopanego. Popularność swą zawdzięcza łatwemu dostępowi i wyposażeniu w liczne urządzenia linowe. Gubałówka jest również latem celem licznych wycieczek. Szczególny zachwyt budzi roztaczająca się stamtąd wspaniała, nie mająca sobie równych panorama Tatr.

Podobnie jak Kalatówki, Gubałówka jest jednym z tych miejsc, gdzie rodziło się polskie narciarstwo; już w roku 1907 prowadzono tu pierwsze kursy nauki jazdy na nartach. Bliskość centrum Zakopanego i liczne, przede wszystkim narciarskie zalety tej góry spowodowały, iż w 1938 roku wybudowano tutaj, pracującą bez zarzutu do dziś, kolej linowo-terenową. Jej uruchomienie — zaledwie pięć miesięcy od chwili rozpoczęcia budowy — było z całą pewnością ówczesnym rekordem świata. Spieszono się tak, by zdążyć na mające się odbyć w marcu 1939 r. mistrzostwa świata FIS.

Liczne wyciągi zaczepowe, funkcjonujące na stokach Gubałówki jeszcze do niedawna, zastąpione zostały w drugiej połowie lat siedemdziesiątych przez orczyki na pobliskiej Kotelnicy.

Dojście: do dolnej stacji kolei linowo-terenowej na Gubałówkę z centrum Zakopanego ulicą Na Gubałówkę pod nową estakadą. Wagoniki kolejki wywożą na sam wierzchołek, gdzie stoi budynek stacji górnej. Przy nim, od strony południowo-wschodniej taras widokowy, duża restauracja, bar, kilka punktów gastronomicznych oraz postój sań dla amatorów przejażdżek drogą grzbietową (widoki). Od stacji w lewo (na południowy zachód) wiedzie, wykonany kilka lat temu, wygodny trakt spacerowy, którym po przejściu 2,2 km (40 min) docieramy

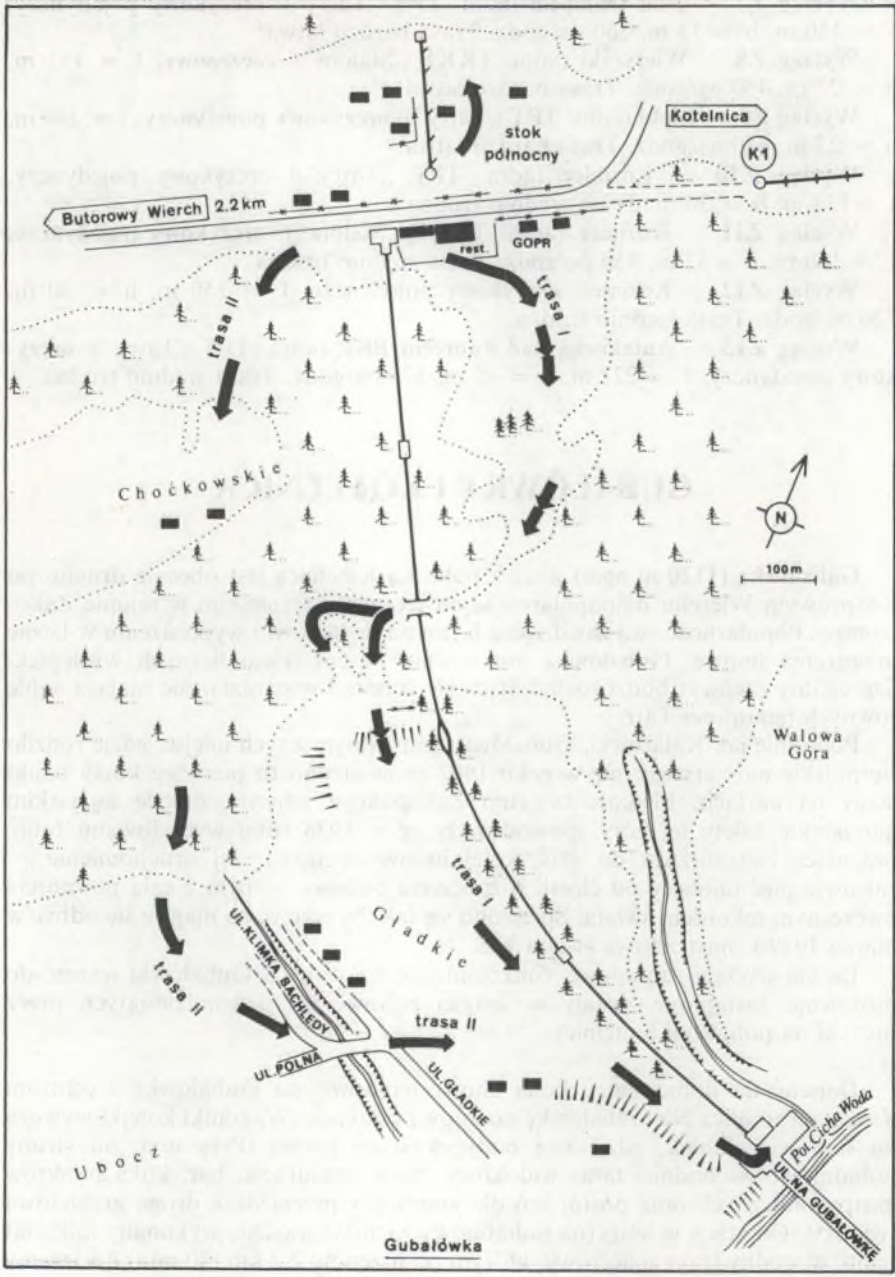
stok północny
Kotelnica
K1
Butorowy Wierch 2.2 km
rest.
GOPR
trasa II
trasa I
Chochołowskie
N
100 m
Wałowa Góra
trasa I
Gładkie
UL. KLIMKA BACHLEDY
trasa II
trasa II
UL. POLNA
UL. GLADKIE
Ubocz
Pot. Cicha Woda
UL. NA GUBAŁÓWKĘ
Gubałówka

do górnej stacji KL „Butorowy Wierch". W prawo, w odległości 250 m, tuż za masztem przekaźnika TV, górna stacja wyciągu orczykowego (K1) na Kotelnicy.

Do wyciągów na Kotelnicy, oprócz dojścia przez wierzchołek Gubałówki, możemy dotrzeć pieszo dwoma drogami:

1) od zbiegu ulic Chramcówki i J. Kasprowicza zejście do placu targowego, następnie przez most nad potokiem Zakopianką, by po minięciu domów os. Tatary wspiąć się stromą ścieżką w rejonie górnej stacji wyciągu talerzykowego (K2).

2) od przystanku PKS Ciągłówka (ul. Szpitalna) przy Sanatorium Akademickim w lewo na drogę grzbietową (tablica informacyjna), by po 10 min łagodnego podejścia osiągnąć dolną stację wyciągu K2.

TERENY NARCIARSKIE

Stok południowy (przy kolei linowej)

Dane techniczne kolei: linowo-terenowa, własność PKL, długość 1350 m, różnica poz. 300 m, przepustowość 500 os/godz. (wagoniki kursują co 7 minut, każdy zabiera 80 pasażerów).

W najbliższych latach przewidywana jest wymiana wagonów na nowe (zabierające 100 pasażerów) i zwiększenie prędkości jazdy. W wyniku tych zmian przepustowość kolei wzrośnie do ok. 800 os/godz.

Trasy zjazdowe:

1. Przez Gładkie (po lewej stronie kolei); długość 1600 m, średnio trudna, nieoznakowana.

Z tarasu przy stacji zjeżdżamy w prawo ku wschodowi (ok. 200 m) w skos stoku aż do minięcia płotków. Po wydostaniu się na szeroką polanę w dół (nachylenie 30—40%) wg uznania. Po minięciu dwóch kęp drzew, przy lewej ścianie lasu, dość stromy zjazd w prawo na wąską drogę prowadzącą do mostku nad koleją. Za nim ostry skręt w lewo, krótko przez las (dwa warianty) na obszerną łąkę zwaną Gładkie. Stąd większość narciarzy rozpoczyna szus (uwaga na zakryte, przy silnym słońcu często pozbawione śniegu miedze) do widocznej już stąd dolnej stacji kolei. Dojeżdżając do niej musimy się liczyć ze spotkaniem osób pieszych, beztrosko wędrujących trasą zjazdową.

2. Przez Choćkowskie (po lewej stronie kolei): długość ok. 2200 m, trasa łatwa, w górnej części tablice kierunkowe.

Od stacji kolei traktem spacerowym w lewo ku zachodowi. Po ok. 200 m skręt w lewo do widocznej w lesie przecinki, którą krótko do następnej polany. Za nią znów przez las na dużą, łagodnie opadającą łąkę. Odtąd nieco w lewo pomiędzy zabudowania (ul. Klimka Bachledy i Polna), wśród których znów w lewo na mostek nad potokiem (uwaga na pieszych i pojazdy). Teraz krótkie (ok. 100 m) podejście na Gładkie, gdzie wzdłuż zabudowań dojeżdżamy do trasy 1 i nią do dolnej stacji kolei.

Stok północny

Północny stok Gubałówki jest terenem o bardzo łagodnych spadkach, doskonale nadającym się do nauki jazdy na nartach.

Bezpośrednio przy stacji kolei znajduje się kilka pólek (bez wyciągów), na których wszystkich chętnych szkolą instruktorzy Tatrzańskiej Szkoły Narciarskiej PTTK.

Na wysokości restauracji **wyciąg zaczepowy** (adm. TKKF „Slalom") długości 250 m, różnica poz. 40 m. Przy nim również łatwe pólko narciarskie. Przewidywana jest przebudowa wyciągu na orczykowy.

Kotelnica

Nazwą Kotelnica objęty jest szeroki grzbiet łagodnie opadający spod wierzchołka Gubałówki w kierunku osiedla Ciągłówka. Zalesiony tylko częściowo, posiadający o klasę lepsze niż stok południowy warunki śnieżne (sezon do końca marca) jest bardzo popularnym, dość łatwym terenem narciarskim. Obecnie pracują tu dwa wyciągi oznaczone na rys. symbolami K1 i K2.

Wyciąg K1: orczykowy, własność TPT „Tatry", długość 738 m, różnica poz. 141 m, przepustowość 1100 os/godz. Przy nim jedna łatwa **trasa zjazdowa**, po prawej (patrząc od dołu) stronie wyciągu. W części górnej jeden dość stromy uskok, w przewężeniu między wyciągiem a lasem i przy dolnej stacji często muldy.

Wyciąg K2: talerzykowy (własność SKS „Start"), długość 390 m, różnica poz. 86 m, przepustowość 450 os/godz. Dwie trasy zjazdowe:

średnio trudna po prawej stronie wyciągu (z kilkoma uskokami — miejscami wąsko) i łatwa po lewej stronie wyciągu.

BUTOROWY WIERCH I POLANA SZYMOSZKOWA

Butorowy Wierch (ok. 1120 m npm), a właściwie leżąca nieco dalej Palenica Kościeliska (1198 m npm) stanowi zachodnią kulminację Pasma Gubałowskiego, zamykając jego najbardziej atrakcyjną narciarską część.

Podobnie jak na Gubałówce, ukształtowanie terenu nie pozwoliło na umieszczenie na północnych, lepiej ośnieżonych ale za to bardzo płaskich stokach, dłuższych wyciągów. Z tego powodu zarówno kolej linowa, jak też i wyciąg orczykowy na **Polanie Szymoszkowej** zostały zainstalowane na stokach południowych, narciarsko bardziej atrakcyjnych, ale o gorszych warunkach śniegowych. Tereny te udostępnione zostały szerzej dopiero w drugiej połowie lat siedemdziesiątych, a to dzięki budowie luksusowego hotelu „Kasprowy", ówczesnym planom zorganizowania w Zakopanem narciarskich mistrzostw świata FIS w konkurencjach klasycznych oraz zrealizowanemu już w dużej mierze zamysłowi zagospodarowania turystycznego całego Pasma Gubałowskiego. To ostatnie pomyślane zostało dla odciążenia zatłoczonych ponad miarę Tatr.

Dojazd i dojście: od centrum Zakopanego do dolnej stacji kolei i wyciągu na Polanie Szymoszkowej dojazd samochodem i autobusem PKS (kursy do Kościeliska-Wojdyłówki) ulicą Powstańców Śląskich (parking).

Od górnej stacji kolei na Gubałówce dojście (odległość 2,2 km, 40 min) wygodnym, bardzo ładnym traktem spacerowym (panorama Tatr i Podhala). By skrócić tę drogę, praktycznie jest przy rozwidleniu dróg na tzw. Pałkówce założyć narty i drogą skręcającą wyraźnie w lewo (uwaga na pieszych i pojazdy) zjechać początkowo przez las, później przez zabudowania osiedla Blachówka. Za nimi przecinamy linię kolei i trasę zjazdową, którą do dolnej stacji.

TERENY NARCIARSKIE

Butorowy Wierch

Stok południowy: kolej linowa krzesełkowa, dwuosobowa. Długość 1660 m, różnica poz. 277 m, przepustowość 720 os/godz.

Przy górnej stacji kolei placówka GOPR i pawilon gastronomiczny. Uwaga: wysiadanie narciarzy odbywa się w sposób odmienny niż na innych polskich kolejach krzesełkowych. Przy wjeździe na stację górną należy przy końcu peronu po prostu wstać z krzesełka i zjechać na wprost po specjalnej rampie, pozwalając krzesełku przejechać bezpiecznie nad nami.

Wzdłuż kolei prowadzi jedna (z dwoma wariantami), średnio trudna **trasa zjazdowa**: od górnej stacji odjeżdżamy w lewo, początkowo krótko przez las. Po jego minięciu, za pierwszymi zabudowaniami, przecinamy drogę kołową (uwaga! grozić tu nam może nawet spotkanie z samochodem). Po jej minięciu, już bez przeszkód, po obu stronach kolei przyjemny, ok. 600 m długości zjazd aż do przejazdu pomiędzy następnymi zabudowaniami. Za nimi płaski, powolny dojazd do stacji dolnej.

Stok północny: bardzo duża, łagodnie opadająca w kierunku zachodnim polana, do której dochodzimy ok. 100 m drogą ku płn. przez las za stacją kolei krzesełkowej. Funkcjonuje tam **wyciąg talerzykowy** bezpodporowy (własność COS): długość 300 m, różnica poz. ok. 40 m, przepustowość 500 os/godz. Polana przy wyciągu stanowi doskonałe półko do nauki jazdy na nartach.

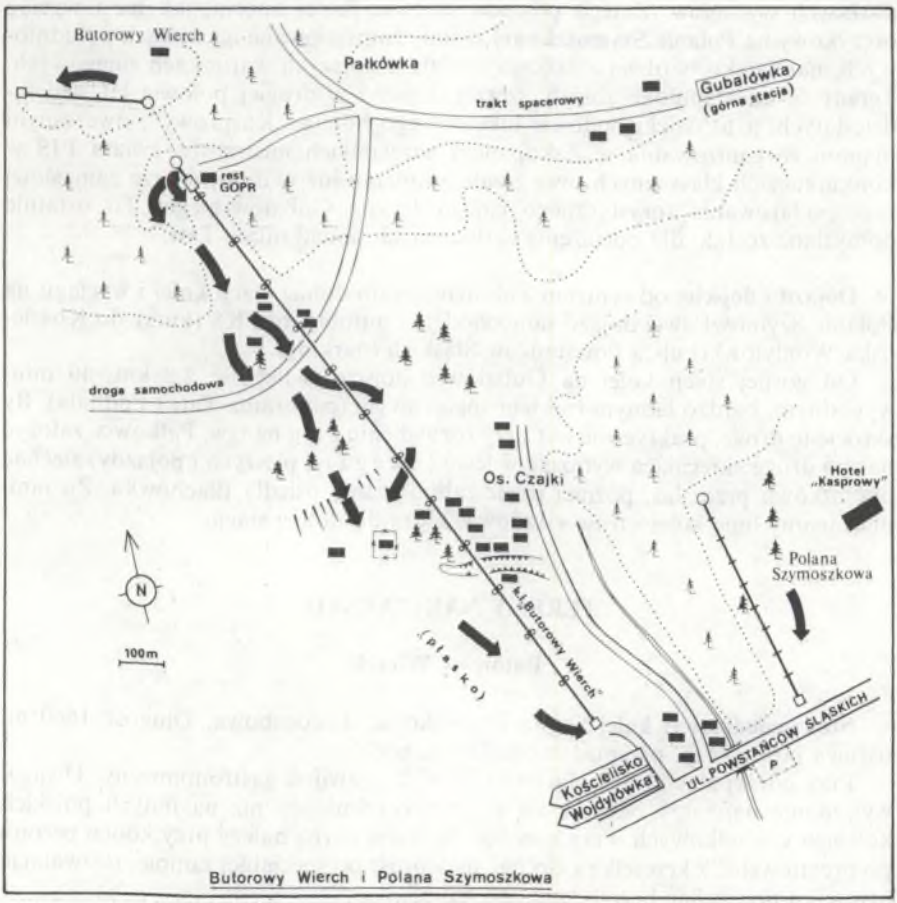

Butorowy Wierch i Polana Szymoszkowa

Sezon narciarski trwa tu znacznie dłużej niż na stoku południowym, często do początku kwietnia.

Polana Szymoszkowa

Położona ok. 400 m przed dolną stacją KL „Butorowy Wierch". W części wschodniej hotel „Kasprowy", w części zachodniej, tuż przy ścianie lasu, **wyciąg orczykowy** (własność hotelu): długość 511 m, różnica poz. 62 m, przepustowość 780 os/godz. Po jego prawej stronie bardzo łatwa **trasa zjazdowa**, będąca niemal wzorowym terenem do nauki jazdy na nartach.

Uwaga: w położonym poniżej ul. Powstańców Śląskich osiedlu Budzowskie zainstalowany jest **wyciąg orczykowy** pojedynczy (admin. przez TKKF „Slalom") o długości 210 m, różnica poz. 34 m, przepustowość ok. 400 os/godz. Przy nim jedna łatwa **trasa zjazdowa**.

DOLINA CHOCHOŁOWSKA

„Największa z naszych dolin tatrzańskich (35,5, km²), w 4-kilometrowym dolnym odcinku tworzy głęboki parów, ku któremu uchodzi z obu stron 8 dolinek bocznych. Górna część rozdziela się na wysokości 1040 m w 3 ramiona sięgające pod grzbiet główny: 5-kilometrową Dol. Starej Roboty i 6-kilometrową Dol. Chochołowską, rozwidloną podrzędnie w doliny: Jarząbczą i Chochołowską Wyżnią. Krajobrazowi ton nadają kopiaste wierchy, niżej wystrzelają wapienne turnie, których biel żywo kontrastuje z płaszczem świerkowych lasów. Polany na dnie doliny w marcu pokrywają się łanami krokusów, z których Dol. Chochołowska szczególnie słynie" (J. Nyka: „Tatry Polskie"). Na Polanie Chochołowskiej stoi **schronisko PTTK**, jeden z największych tego rodzaju obiektów w polskich górach (165 miejsc noclegowych, pełne wyżywienie, stała placówka GOPR; tel. Zakopane 40-79).

Górne piętra doliny stanowią piękny teren dla uprawiania narciarstwa wysokogórskiego. Tędy rokrocznie przebiegają trasy Rajdu Tatrzańskiego, tutaj też wytyczone są 3 atrakcyjne nartostrady. Sama Polana Chochołowska stanowi znakomite pólko ćwiczebne, zawsze pełne narciarzy.

Sezon narciarski w Dolinie Chochołowskiej trwa od początku grudnia do końca marca. Górne partie nartostrad przejezdne są niejednokrotnie jeszcze z początkiem maja.

Dojście do schroniska PTTK: od przystanku PKS Huciska (4 km, ok. 1,15 godz.) wygodną drogą kołową wiodącą dnem doliny.

TERENY NARCIARSKIE

Około 300 m poniżej schroniska PTTK zainstalowany jest **wyciąg zaczepowy**

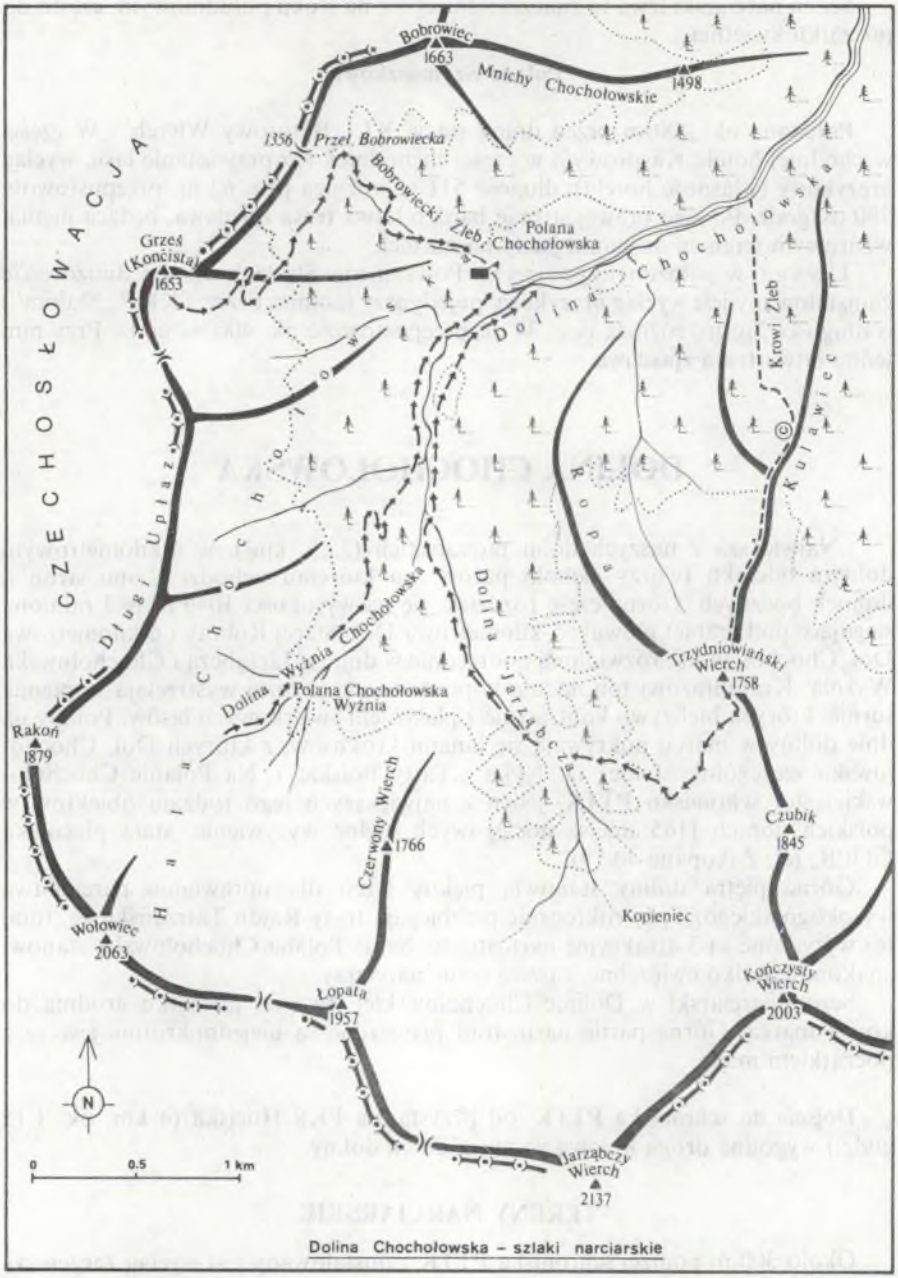

Dolina Chochołowska – szlaki narciarskie

długości 250 m i różnicy poz. 45 m. Przy nim jedna łatwa **trasa zjazdowa** o charakterze półka narciarskiego.

Nartostrady:

1. Grześ (1653 m npm) — Polana Chochołowska. Długość ok. 3000 m, różnica poz. 510 m. Trasa oznakowana, typowo zjazdowa, średnio trudna. Podejście od schroniska za znakami letnimi żółtymi wiodącymi na Rakoń lub bez znaków wprost na Przełęcz Bobrowiecką i później granią w lewo.

Przy zjeździe należy zachować szczególną ostrożność w części prowadzącej przez las — przeważnie wąsko! Przy nośnym śniegu trasa jest szybka. Do schroniska dojeżdżamy od strony południowej, tj. przeciwnej niż przy podejściu.

2. Wyżnia Polana Chochołowska (ok. 1350 m npm) — Polana Chochołowska. Długość ok. 2000 m, różnica poz. 190 m. Trasa oznakowana, typowo zjazdowa, średnio trudna. Podejście od schroniska za znakami letnimi zielonymi prowadzącymi na grań między Rakoniem a Wołowcem.

Przy zjeździe największe trudności w części górnej. Po minięciu charakterystycznych zakosów łatwo. Do schroniska dojeżdżamy wspólnie ze znakami letnimi.

3. Trzydniowiański Wierch (1758 m npm) — Dolina Jarząbcza — Polana Chochołowska. Długość ok. 4500 m, różnica poz. 620 m. Trasa bez znaków narciarskich, typowo zjazdowa. W części górnej trudna, po osiągnięciu doliny średnio trudna, później łatwa.

Podejście za znakami letnimi czerwonymi, również za nimi zjazd. Do osiągnięcia dobrze widocznej tablicy ostrzegającej przed wejściem do ścisłego rezerwatu na Polanie Jarząbcze Rówieńki zjazd prowadzi nieoznakowaną nartostradą, której koniec ok. 400 m poniżej schroniska w rejonie zapory.

Jest to jeden z najpiękniejszych zjazdów w Dolinie Chochołowskiej. Dodatkową nagrodą za trudy podejścia na Trzydniowiański Wierch jest piękna panorama obejmująca całe otoczenie górnej części doliny, Dolinę Starej Roboty, masyw Kominiarskiego Wierchu i masyw Ornaku.

KALATÓWKI

Polana Kalatówki, jedna z najładniejszych w Tatrach, stanowi bardzo popularny cel krótkich wycieczek z Zakopanego. Położona w zachodniej części Doliny Bystrej, posiada dwa piętra rozdzielone wałem morenowym; na nim, na wysokości 1200 m npm stoi okazałe **schronisko PTTK** (104 miejsca noclegowe, pełne wyżywienie, bufet turystyczny, tel. Zakopane 28-27).

W historii polskiego narciarstwa Kalatówki zapisały się jako miejsce, gdzie już w 1907 roku urządzano zawody narciarskie. Obecnie Kalatówki pełnią w zimie rolę małego, popularnego ośrodka narciarskiego; frekwencja wzrasta tu wyraźnie, gdy z powodu zbyt silnego wiatru nie pracują koleje linowe na Kasprowym Wierchu.

Dojście: najwygodniejszym dojściem zimowym jest droga z Kuźnic, znaki letnie niebieskie, odległość 1,6 km, czas przejścia 40 min. Uwaga: drogą tą nie wolno podchodzić ani zjeżdżać na nartach.

TERENY NARCIARSKIE

Jak już wspomniano, polana Kalatówki posiada dwa piętra: górne, bardziej strome, zakończone Suchym Żlebem, stanowi teren narciarski o średnim stopniu trudności. Obecnie pracuje tu **wyciąg talerzykowy** będący własnością PTTK. Długość wyciągu wynosi 400 m, różnica poz. 60 m, przepustowość ok. 400 os/godz.; jest on zainstalowany w dolnej części Suchego Żlebu, w miejscu

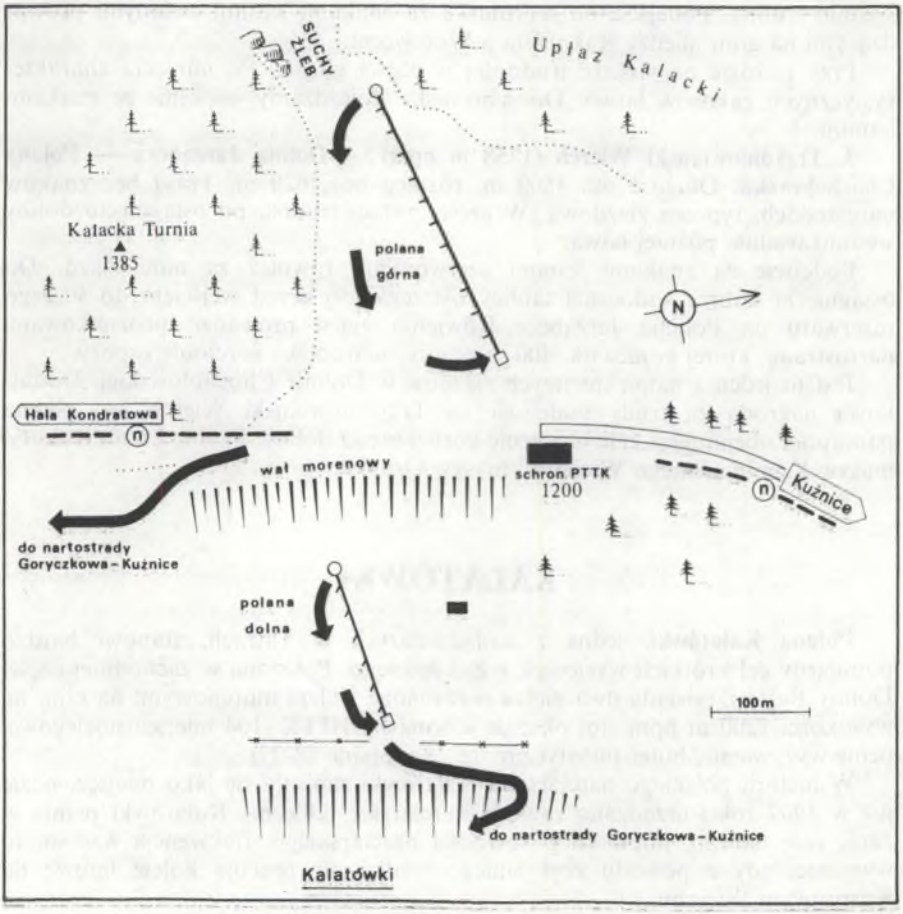

osłoniętym od południa przez Kalacką Turnię, co powoduje, iż śnieg leży tu często do połowy kwietnia.

Dolne piętro polany, poniżej schroniska, jest dużą łąką (półko narciarskie, nauka jazdy na nartach), na której również funkcjonuje **wyciąg zaczepowy** o następujących danych: długość 180 m, różnica poz. 30 m, przepustowość do 400 os/godz.

Zjazd na nartach do **Kuźnic** nie prowadzi drogą podejściową, lecz dolnym odcinkiem nartostrady z Doliny Goryczkowej. Dojazd do nartostrady dróżką od wyciągu na dolnej polanie dwoma zakosami: w prawo i w lewo, stokiem opadającym do doliny potoku Bystra.

Z Kalatówek można się wybrać na krótką wycieczkę (1,5 km, 30 min) na Halę Kondratową (schronisko PTTK), skąd zjazd do Kuźnic (opis patrz: „Dolina Goryczkowa").

KASPROWY WIERCH (1985 m npm)

Jest to najpopularniejsza, wprawdzie najbardziej zatłoczona, ale i najlepsza narciarska góra w Polsce. Szczyt **Kasprowego Wierchu** znajduje się w głównej grani, tuż przy granicy Tatr Zachodnich i Wysokich. Od centrum Zakopanego Kasprowy Wierch odległy jest w linii prostej o ok. 7 km. Z opadających zeń czterech dolin: Goryczkowej, Gąsienicowej, Kasprowej i Cichej Liptowskiej (Słowacja) do uprawiania narciarstwa zjazdowego udostępnione są dwie pierwsze.

W rejon wierzchołka docierają trzy **koleje linowe**: kabinowa z Kuźnic i dwie krzesełkowe — z Doliny Goryczkowej i Doliny Gąsienicowej. Prawie na samym szczycie znajduje się budynek obserwatorium meteorologicznego, ok. 30 m poniżej — budynek górnej stacji kolei kabinowej wraz z restauracją i tarasami widokowymi. Pod nim, od strony południowo-wschodniej przycupnęła, przytulona do skały stacyjka kolei krzesełkowej wywożącej narciarzy z Gąsienicowej. Po przeciwległej, północno-zachodniej stronie grzbietu, widoczna tylko od strony Doliny Bystrej stacja kolei krzesełkowej „Goryczkowa".

Z wierzchołka Kasprowego Wierchu roztacza się piękna dookolna panorama, dla obejrzenia której warto poświęcić kilka chwil. Ku zachodowi widać obszerny fragment Tatr Zachodnich z górującymi nad otoczeniem najczęściej nieskazitelnie białymi Czerwonymi Wierchami. Na wschodzie i południu Tatry Wysokie, wśród których na pierwszym planie dominują: Świnica (2300 m npm) oraz masyw Hrubego (2428 m npm) i Krywań (2494 m npm). Ku północy doliny Goryczkowa i Kondratowa z zamykającym ją murem Giewontu. Na horyzoncie daleka już Babia Góra, wraz z leżącym na prawo od niej prawie poziomym wałem Gorców, obramowującym kotlinę Podhala.

Dojazd i dojście: Bazą wypadową na Kasprowy Wierch są Kuźnice. Dojazd tylko autobusem PKS komunikacji miejskiej, ewentualnie taksówką. Ruch innych pojazdów na odcinku Rondo — Kuźnice jest wzbroniony.

W Kuźnicach (przystanek PKS) znajduje się dolna stacja kolei linowej na Kasprowy Wierch. Tutaj kończą się nartostrady z Doliny Goryczkowej Kalatówek oraz z Hali Gąsienicowej.

Na placu przed budynkiem kolei linowej początek następujących szlaków pieszych:

— na Halę Gąsienicową (schronisko PTTK, wyciąg krzesełkowy na Kasprowy Wierch) przez Boczań, znaki niebieskie letnie, czas przejścia minimum 2.30 godz.,

— na Halę Gąsienicową przez Jaworzynkę, znaki żółte, minimum 2.30 godz.

— na Kalatówki (schronisko) ok. 45 min i Halę Kondratową 1.30 godz. znaki niebieskie,

— na Halę Goryczkową (dolna stacja kolei krzesełkowej) 40 min do 1 godz

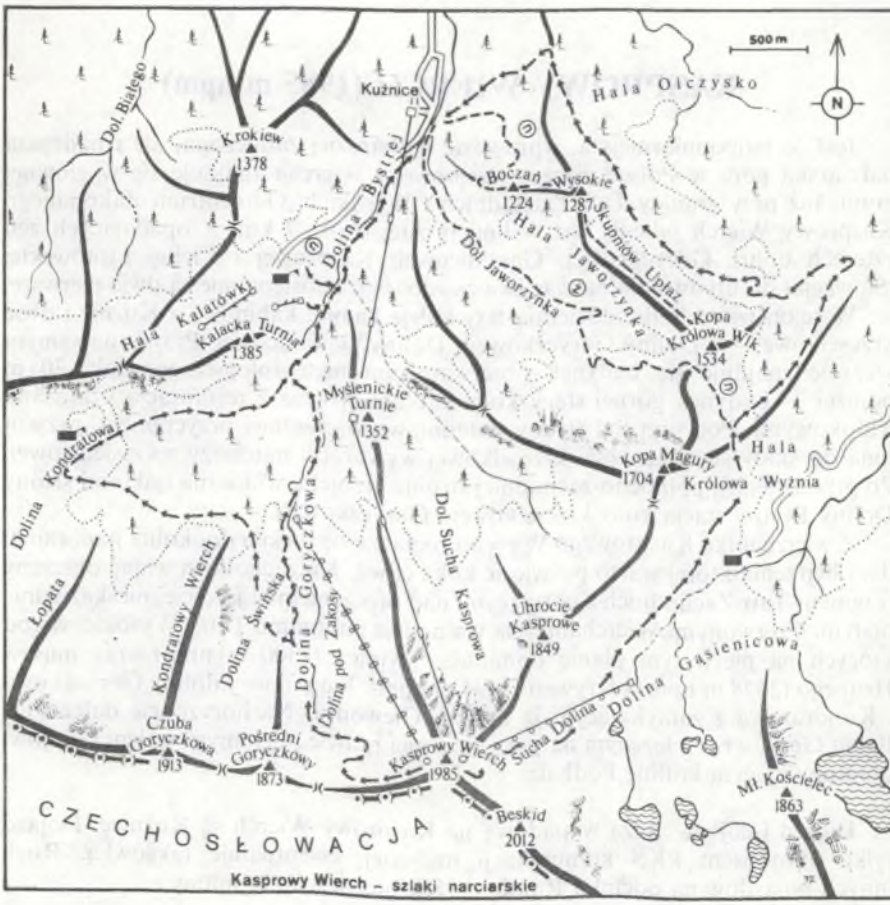

Kasprowy Wierch – szlaki narciarskie

Najwygodniejsze dojście piesze: od stacji PKL w Kuźnicach początkowo za znakami letnimi zielonymi wiodącymi na Kasprowy Wierch, po 1,3 km znaki zielone skręcają wyraźnie w lewo, w boczną dolinkę. Odłączamy się od nich, jednocześnie opuszczając nartostradę, wzdłuż której przez pewien czas szliśmy i wyraźną ścieżką idziemy dalej wprost na południe. Od tego momentu wspinamy się wśród lasu dość łagodnie po stokach Myślenickich Turni. Przy następnym spotkaniu nartostrady skręcamy w lewo, by po krótkim (10 min) i stromym podejściu niespodzianie osiągnąć polanę Goryczkową Wyżną z dolną stacją kolei krzesełkowej wywożącej pod wierzchołek Kasprowego Wierchu.

Kolej kabinowa na Kasprowy Wierch

Kolej linowa na Kasprowy Wierch jest pierwszą polską osobową koleją linową, również pierwszą koleją linową w całych Tatrach. Trasa jej dzieli się na dwa odcinki: Kuźnice (1028 m npm) — Myślenickie Turnie (1352 m npm) i Myślenickie Turnie — Kasprowy Wierch (1959 m npm). Długości odcinków wynoszą odpowiednio: 2001 m i 2290 m, co daje łączną długość 4291 m. Całkowita różnica poz. 929 m, przepustowość około 180 os/godz, tzn. co 10 minut jeden wagonik zabierający 30—32 pasażerów. Kolej jest typu wahadłowego. Oznacza to, iż na każdym odcinku znajdują się dwa wagoniki wprzęgnięte na stałe do liny napędowej. Z chwilą ruszenia jednocześnie opuszczają stacje, mijają się w połowie drogi i jednocześnie kończą bieg. Narty przewozi się wewnątrz wagonika.

W sezonie zimowym kolej kursuje od grudnia do lutego w godz. 8.00—16.40, a od marca do maja w godz. 7.30—17.40. Terminy pracy kolei uzależnione są oczywiście od warunków śniegowych. Bilety wraz z miejscówkami są do nabycia wyłącznie w kasie stacji PKL w Kuźnicach. Informacji o pracy wszystkich kolei linowych w rejonie Kasprowego Wierchu można zasięgnąć na miejscu w Kuźnicach lub telefonicznie pod nr 45-10.

Ze względu na przepisy bezpieczeństwa ruchu praca kolei kabinowej zostaje wstrzymana, gdy prędkość wiatru wzrośnie ponad 15 m/s (koleje krzesełkowe zostają zatrzymane już przy wietrze ponad 10 m/s).

Sezon narciarski na Kasprowym Wierchu trwa przeważnie (patrz terminy pracy kolei) od 15 grudnia do 9 maja.

Często zdarza się, iż koleje linowe uruchamiane są dopiero pod koniec grudnia, a kolej krzesełkowa na Goryczkowej jeszcze później. Również pod koniec sezonu KL „Goryczkowa" z reguły wcześniej kończy pracę niż KL „Gąsienicowa". Zjazd nartostradami do Kuźnic jest możliwy na ogół tylko do 5—10 kwietnia, przy czym braki śniegu mogą tu wystąpić jeszcze wcześniej.

TERENY NARCIARSKIE

Dolina Gąsienicowa

Obszerna Dolina Gąsienicowa w swej zachodniej części posiada podchodzącą pod grzbiet główny odnogę; jest to Sucha Dolina Stawiańska, zwana krótko

Kotłem Kasprowym lub trochę niepoprawnie Kotłem Gąsienicowym. Otaczają ją: Uhrocie Kasprowe (1849 m npm), Kasprowy Wierch (1985 m npm) i Beskid (2012 m npm).

Znakomite walory narciarskie tego terenu (gładkie, pozbawione skał zbocza i pokrywa śnieżna zalegająca czasem do połowy czerwca) docenione zostały jeszcze przed I wojną światową. Tutaj też w styczniu 1938 r. uruchomiono pierwszy w Polsce wyciąg narciarski (saniowy), później przerabiany i ostatecznie zastąpiony w 1962 r. **koleją krzesełkową** o następujących danych: długość 1190 m, różnica poz. 350 m, przepustowość 340 os/godz — krzesełka jednoosobowe. Trasę kolei poprowadzono po północno-zachodnich stokach Kotła Kasprowego. Stacja dolna usytuowana jest w dolince potoku wypływającego z niewidocznego zimą Litworowego Stawu (ładny widok na Kościelec i Świnicę). Stacja górna znajduje się tuż pod tarasem widokowym. Na ścianach kotła często rozgrywane są slalomy, a stoki Beskidu służyły kilkakrotnie do prób bicia rekordów szybkości w jeździe na nartach (osiągano ponad 180 km/godz).

Zjazd z Kasprowego Wierchu do dolnej stacji kolei. Po opuszczeniu krzesełka większość narciarzy kieruje się od górnej stacji kolei w lewo i długim trawersem w skos stoku w górnej części kotła przedostaje się pod Beskid. Stok opadający stąd jest łagodniejszy niż bezpośrednio spotykający się z linią kolei krzesełkowej, gdzie nachylenie osiąga miejscami 70% (więcej niż bardzo trudno). Zjeżdżając pod Beskidu osiągamy dno kotła; znajdujemy się na lekkim spłaszczeniu zbliżającym nas do linii wyciągu. Dalszy zjazd kontynuujemy w przybliżeniu równolegle do linii podpór, a następnie poprzez stromy uskok do wąskiej „szyjki" (w czasie mgły uważać, by nie zderzyć się z podporą), skąd już bezpośrednio pod dolną stację. Tuż pod nią półko nadające się do ćwiczeń narciarskich.

Trasa trudna, w części górnej (ściany kotła) bardzo trudna.

Nartostrada Hala Gąsienicowa — Kuźnice. Długość od dolnej stacji kolei krzesełkowej 8,5 km, różnica poz. 590 m. Od rejonu schroniska tyczki i znaki kierunkowe. Trudności średnie, często duże z powodu oblodzenia. Przed udaniem się na tę trasę celowe jest zasięgnięcie informacji w placówce GOPR o warunkach panujących na niej.

Właściwy początek trasy ok. 200 m powyżej dolnej stacji, gdzie z trasy zjazdowej zjeżdżamy w lewo pod linią kolei. Odtąd trawersując stoki Uhrocia Kasprowego kierujemy się w rejon właściwej Hali Gąsienicowej. Po ok. 1300 m mijamy budynek stacji meteorologicznej IMiGW. W dole po prawej stronie schronisko PTTK „Murowaniec" (tabliczki kierunkowe), znakomita baza dla narciarzy, gdzie też odbywają się kursy instruktorskie.

Jadąc dalej mijamy po lewej Ośrodek Szkolenia Polskiego Związku Alpinizmu „Betlejemka". Za nim następuje krótkie podejście na grzbiet schodzący z Kopy Królowej (Karczmisko). Stąd, spod tzw. Kamienia, nartostrada odchodzi od szlaków letnich, kierując się lekko w prawo do lasu. W nim przez krótki odcinek łatwo (lecz często muldziasto), później wjeżdżamy na grzbiet, którym do ostrego skrętu w lewo i po opuszczeniu Hali Królowej Niżnej znów lasem. Po

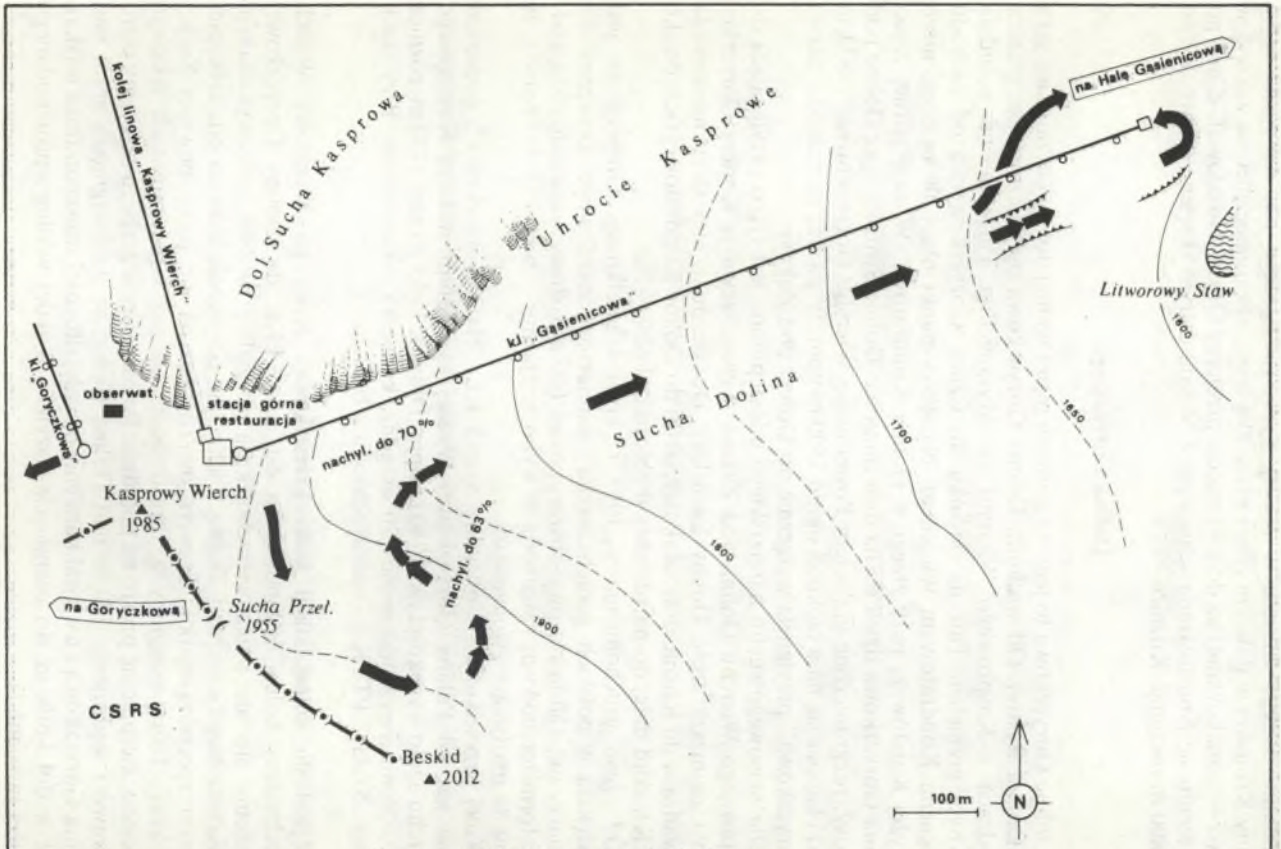

Kasprowy Wierch – Dolina Gąsienicowa

pokonaniu ostrego zakrętu w prawo wyprowadzającego nas na górną część Polany Królowej w dalszym ciągu przecinką leśną (dwa niebezpieczne zakręty w prawo — oznakowane) aż do osiągnięcia przełęczy Obłaz (Nosalowa). Z niej po połączeniu się z nartostradą schodzącą z Nosala ostrym skrętem w lewo, by po ok. 800 m osiągnąć Kuźnice.

Dolina Goryczkowa

Dolina Goryczkowa to jedno z górnych pięter walnej doliny tatrzańskiej, jaką jest Dolina Bystrej. Od wschodu Dolina Goryczkowa ograniczona jest granicą schodzącą z Kasprowego Wierchu ku Myślenickim Turniom, od południa głównym grzbietem Tatr na odcinku do Czuby Goryczkowej, a od zachodu zamknięta Kondratowym Wierchem. Najniższy punkt ok. 1200 m npm, nieco powyżej Kalatówek, przy zbiegu z Doliną Kondratową. W swej górnej części Dolina Goryczkowa dzieli się na dwa ramiona: Dolinę Świńską oraz Dolinę pod Zakosy, rozgraniczone grzbietem Pośredniego Wierchu Goryczkowego (1873 m npm) i łączące się na wysokości około 1500 m npm. W gwarze narciarskiej nazwa „Goryczkowa" przylgnęła wyłącznie do Doliny pod Zakosy.

Dla masowego ruchu narciarskiego udostępniona jest tylko przylegająca do Kasprowego Wierchu Dolina pod Zakosy z wieńczącym ją Kotłem Goryczkowym i najniższa część Doliny Świńskiej. Do zjazdu z niej służy nartostrada prowadząca do Kuźnic oraz szlak narciarski do Doliny Kondratowej (schronisko PTTK), skąd dalej do nartostrady u zbiegu dolin.

Od czasu uruchomienia w 1969 r. kolei krzesełkowej, Goryczkowa jest największą w polskich górach „areną" narciarstwa zjazdowego. Dostępny dla narciarzy ok. 150-hektarowy obszar, ponad 600 m różnicy wzniesień, różnorodność form terenowych i swoboda w wyborze zjazdu — wszystko to sprawia, że dolina ta ma tysiące zwolenników.

Kolej krzesełkowa — oficjalna nazwa KL „Hala Goryczkowa", poprowadzona jest od Polany Goryczkowej Wyżnej zachodnim stokiem Kasprowego Wierchu aż do wysokości ok. 1940 m npm. Długość kolei wynosi 1730 m, różnica poz. 606 m, a przepustowość 720 os/godz, krzesełka dwuosobowe. Przy stacji dolnej „Szałas" PTTK — rodzaj schronu z bufetem.

Zjazd do dolnej stacji kolei krzesełkowej. Jeżeli na Kasprowy Wierch wyjechaliśmy koleją kabinową, to od stacji PKL do Doliny Goryczkowej kierujemy się nie przez wierzchołek, a specjalnie w tym celu wykonanym trawersem biegnącym nad Doliną Cichą (już po stronie słowackiej), zabezpieczonym specjalną siatką. Trawers ów rozpoczyna się nieco powyżej Suchej Przełęczy, którą osiągamy z tarasu stacji już po kilku minutach lekkiego podejścia, kierując się prosto na południe. Po osiągnięciu grzbietu skręcamy ostro w prawo i wędrujemy 500 m nad Doliną Cichą, aż do osiągnięcia grani nad Doliną Goryczkową (uwaga! kamienie na całej długości trawersu, trasa wąska). Stąd w dół kotła aż do osiągnięcia „szyjki", a dalej według opisu podanego poniżej (wariant 1).

Wspomniana uprzednio swoboda wyboru zjazdu nie pozwala na wyodrębnienie jakichś ściśle określonych tras. Zakazem poruszania się objęty jest jedynie stromy (ponad 40°), zagrożony lawinami wschodni stok Pośredniego Wierchu. Dlatego też poniżej omówione zostały tylko dwa najczęściej stosowane warianty zjazdu przez Dolinę Goryczkową.

1. Od górnej stacji kolei krzesełkowej kierujemy się na zachód specjalnie wykonaną „rynną" wiodącą w pobliże Przełęczy nad Zakosy. W ten sposób pokonujemy ok. 100 m wysokości najstromszej części trasy. Przy końcu „rynny" zwrot w prawo w dół i zjazd na dno kotła. Dalej, już względnie łagodnie przez tzw. „szyjkę" do zbiegu Doliny pod Zakosy i Doliny Świńskiej, miejsca popularnie zwanego „bulą". Od „buli", znowu stromo, zjeżdżamy kierując się nieco w prawo, aż do wąskiego i krętego wjazdu na polanę z dolną stacją kolei krzesełkowej.

Przy zjeździe do samych Kuźnic wygodniej jest ominąć polanę skręcając od „buli" w lewo pod las na stokach Kondratowego Wierchu. W ten sposób wyjeżdżamy bezpośrednio na Polanę Goryczkową Niżną, gdzie początek nartostrady do Kuźnic (opis poniżej).

2. Od górnej stacji kolei cofamy się w dół około 100 m wzdłuż linii podpór. Stąd rozpoczynamy piękny zjazd w linii spadku stoku (nachylenie do 30°, ponad 350 m różnicy poz.), aż do osiągnięcia „szyjki" i odtąd jak w wariancie 1.

Wszystkie opisane warianty to trasy bardzo trudne, również i z tego względu, że przy jednym zjeździe pokonujemy sporo ponad 600 m różnicy wzniesień. Dla porównania warto podać, iż jest to wielkość nieco tylko mniejsza niż zjazd ze szczytu Skrzycznego do Szczyrku, gdzie podobną różnicę wysokości pokonuje się na o wiele dłuższych trasach.

Z grzbietu Pośredniego Wierchu Goryczkowego do Polany Goryczkowej Niżnej prowadzi licencjonowana przez FIS trasa slalomu-giganta. W latach ubiegłych przez Dolinę Goryczkową wytyczane były również, obecnie nieużywane, trasy zjazdowe, tzw. FIS I i FIS II.

Wszystkim narciarzom korzystającym z uroków Goryczkowej przypominam o bezwzględnej konieczności stosowania się do ostrzeżeń GOPR dotyczących lawin.

Nartostrada Dolina Goryczkowa — Kuźnice. Długość ok. 3500 m, różnica poz. 310 m. Trasa łatwa, dwa odcinki średnio trudne, nieoznakowana.

Początek trasy przy dolnej stacji kolei krzesełkowej. Stąd w lewo, a następnie w prawo, ostro w dół, wąską drożynką na Polanę Goryczkową Niżną. Od jej prawego dolnego skraja dość szeroką przecinką zjeżdżamy łagodnie (ok. 1 km), aż do wyjazdu z lasu. Tutaj (uwaga) dość stromy, podwójny skręt zwany „esem", doprowadzający nas do doliny potoku Bystra u zbiegu Doliny Goryczkowej z Kondratową. Przed potokiem skręt w prawo i znowu łagodny zjazd do drugiego mostku. Za nim zagłębiamy się ponownie w las, by wkrótce, tuż przed stacją w Kuźnicach, osiągnąć drogę wiodącą z Kalatówek (uwaga na pieszych). Po dalszych 200 m plac z przystankiem PKS.

Osoby pragnące dotrzeć do Kalatówek muszą za „esem", nie skręcając w

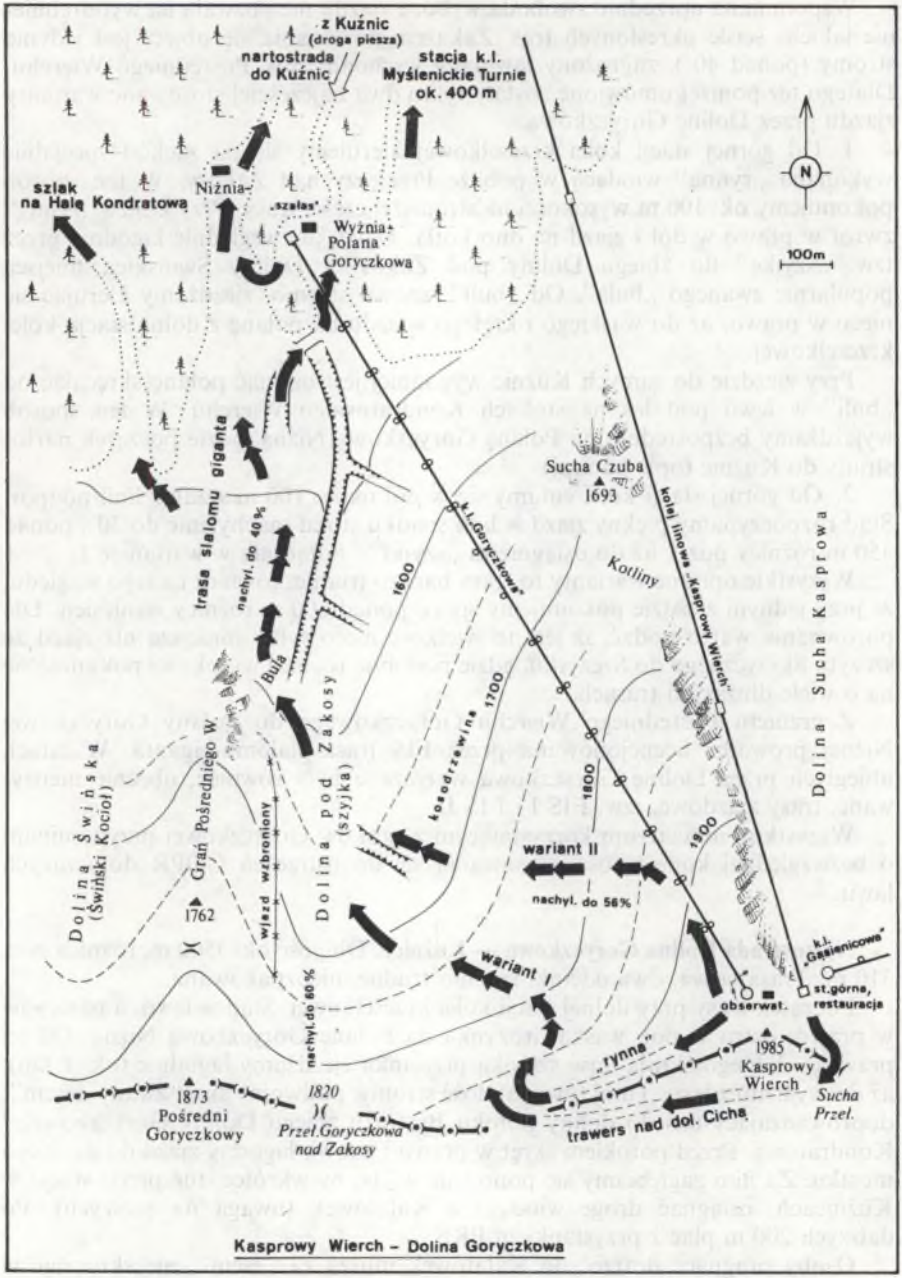

Kasprowy Wierch – Dolina Goryczkowa

prawo, przejechać przez mostek na potoku, by następnie po ok. 150-m. podejściu osiągnąć południowy skraj polany Kalatówki, skąd do schroniska dalsze 300 m.

Przy dobrych warunkach śniegowych możliwy jest dalszy zjazd z Kuźnic aż do parkingu pod Krokwią (ul. B. Czecha). Jechać należy po lewej stronie chodnika dla pieszych.

Szlak Goryczkowa („bula") — Dolina Kondratowa — skrzyżowanie z nartostradą. Szlak narciarski o charakterze turystycznym. Długość na odcinku od „buli" do ponownego spotkania z nartostradą do Kuźnic 4500 m, różnica poz. ok. 350 m, oznakowanie tyczkami, trudności średnie.

Wjazd na szlak na wysokości „buli", na stoku Kondratowego Wierchu, tuż przy górnej granicy lasu. Odtąd trawersem cały czas lasem aż do osiągnięcia Hali Kondratowej, powyżej schroniska. Tu skręt w prawo i dłuższy odcinek dość płaskiego terenu. W odległości około 800 m od schroniska trasa staje się bardziej stroma, by po kilku zakrętach połączyć się z nartostradą Goryczkowa — — Kuźnice.

BUKOWINA TATRZAŃSKA I OKOLICE

Bukowina Tatrzańska, jedna z najwyżej położonych miejscowości w Polsce (800 — 1040 m npm), rozbudowana na wierchach wschodniej części Pasma Gubałowskiego na pograniczu Podhala i Spisza Zamagurskiego. Większość zabudowań skupiona jest przy szosie Nowy Targ — Morskie Oko.

Bukowina Tatrzańska od wielu lat znana jest jako doskonałe letnisko i zimowisko; w sezonie przebywają tu dziesiątki tysięcy gości. Z górnej części wsi roztacza się przepiękna panorama całych Tatr Wysokich i Bielskich (Tatry Zachodnie w dużym skrócie perspektywicznym). W niej na plan pierwszy wybija się potężny masyw Lodowego (2628 m npm), trzeciego co do wysokości szczytu Tatr, a także bardzo ładna, zamykająca panoramę od wschodu sylwetka Hawrania (2154 m npm) z widoczną na jego tle ciemną ścianą Murania (1882 m npm). Ku północy widok Podhala, Spisza i całego, niepozornego łańcucha Gorców.

We wsi ciągle jeszcze żywe są tradycje folkloru góralskiego, prezentowanego na licznych imprezach.

Bukowina zapewnia swym gościom możliwość znalezienia noclegu w bardzo licznych pokojach gościnnych (TPT „Tatry" i OST „Gromada"), w pensjonatach i domach wczasowych zakładów pracy z całej Polski. Wyżywienie w kilku restauracjach i barach; ponadto kilka kawiarń, rozrywki kulturalne.

Sezon narciarski w Bukowinie rozpoczyna się w połowie grudnia i kończy (w dolnej części wsi) z początkiem marca. W części górnej (Wysoki i Olczański Wierch, Szymkówka i Głodówka) nie są wyjątkiem zimy, gdy jeszcze z początkiem kwietnia zalegają duże płaty śniegu umożliwiające pracę wyciągów

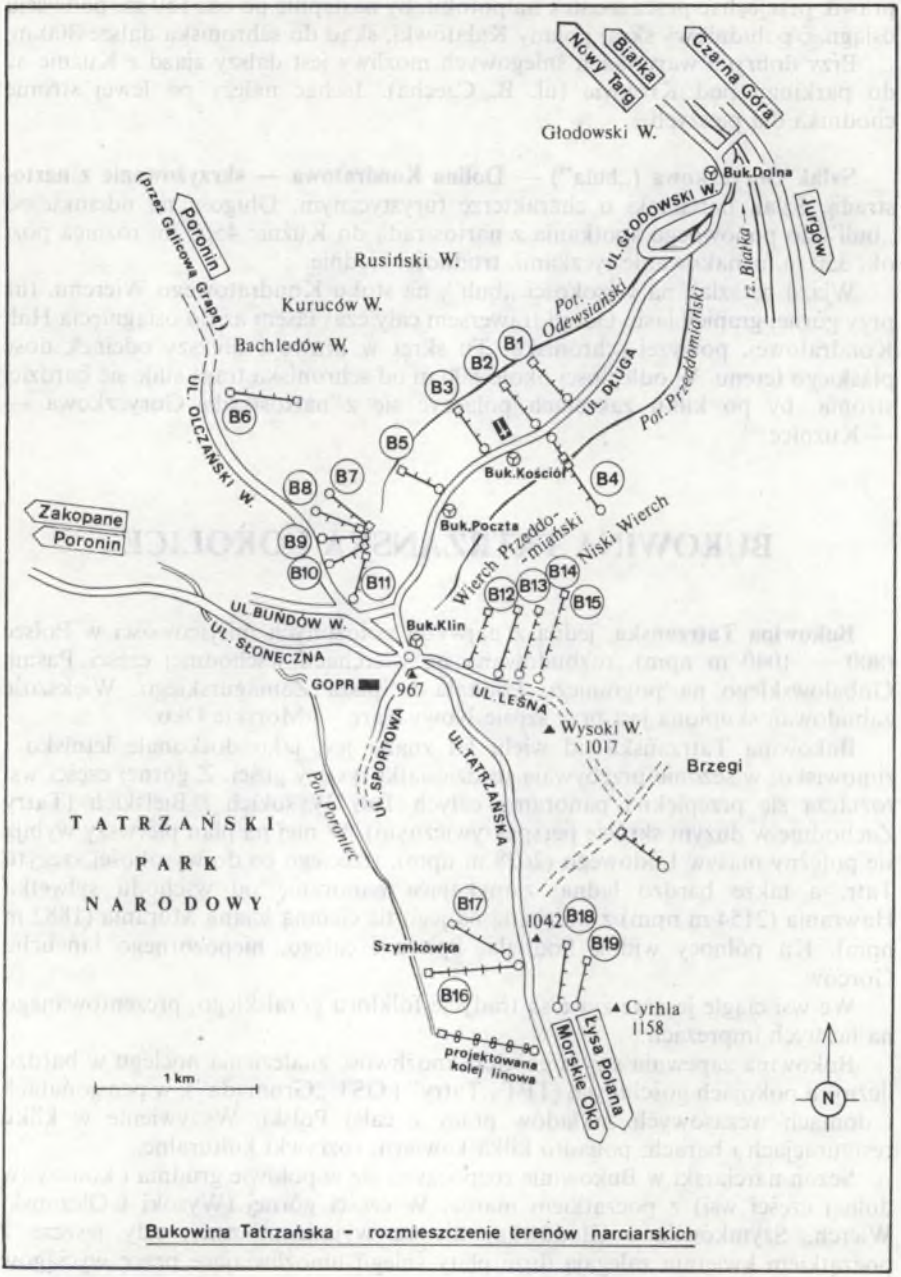

Bukowina Tatrzańska – rozmieszczenie terenów narciarskich

i jazdę na nartach. Także wiatr halny, tak dokuczliwy w Zakopanem, oszczędza na ogół bukowińskie śniegi.

Dojazdy: pociągiem najwygodniej do Zakopanego (nie Poronina) skąd dalej autobusem. Autobusem bezpośredni dojazd z Krakowa, Nowego Targu i Zakopanego (z Zakopanego linie do Bukowiny Klina, Białki, Czarnej Góry, Jurgowa i Łysej Polany). Na terenie wsi cztery przystanki PKS: Klin, Poczta, Kościół i Bukowina Dolna, ułatwiające komunikację wewnętrzną. Wszystkie autobusy przejeżdżają przez skrzyżowanie na Klinie.

Ważniejsze adresy i telefony: GOPR, ul. Sportowa 7 (Klin), tel. 72-71; Oddział TPT „Tatry", ul. Długa 95, tel. 72-93; biuro OST „Gromada", ul. Kościuszki 71, tel. 71-62; wypożyczalnia sprzętu sportowego, ul. Tatrzańska (Klin).

TERENY NARCIARSKIE

Określenie „tereny narciarskie" w odniesieniu do Bukowiny Tatrzańskiej ma zastosowanie dla całej miejscowości. Łagodne na ogół stoki bukowińskich, prawie bezleśnych wierchów wyposażone są w rekordową u nas liczbę 19 wyciągów narciarskich. Ilość ta bywa zresztą różna i zawsze istnieje możliwość zmian, zwłaszcza na Wysokim Wierchu.

Dla lepszego zorientowania czytelników w „geografii narciarskiej" Bukowiny, na rys. przedstawiono w sposób schematyczny położenie wszystkich wyciągów, zarówno na terenie wsi, jak i kilku miejscowości znajdujących się w jej sąsiedztwie. Dla terenów najatrakcyjniejszych, tzn. Szymkówki, Wysokiego i Olczańskiego Wierchu oraz dla rejonu kościoła sporządzone zostały odrębne, bardziej szczegółowe rysunki. Wszystkie wyciągi oznaczone zostały symbolami od B1 do B19, ułatwiającymi porównanie opisu z rysunkami.

Uwaga: jeśli w opisie wyciągu nie została podana jego przepustowość, to należy przyjąć, iż jest równa 600—700 os/godz.

Bukowina Kościół

W rejonie tym droga i zabudowania wsi ulokowane są na samym grzbiecie, którego płn.-zach. stok nosi nazwę Odewsiańskiego, a przeciwległy płd.-wsch. Przeddomiańskiego.

Na stoku Odewsiańskim trzy **wyciągi orczykowe** pojedyncze (własność prywatna) o następujących danych:

Wyciąg B1 — dług. 300 m, różnica poz. 50 m
Wyciąg B2 — dług. 300 m, różnica poz. 50 m
Wyciąg B3 — dług. 300 m, różnica poz. 45 m.

Przy wszystkich wyciągach **trasy zjazdowe** łatwe, w dolnej części trudniejsze.

Na stoku Przeddomiańskim jeden, pracujący na dwu stokach wyciąg orczykowy pojedynczy (własność prywatna) o następujących danych:

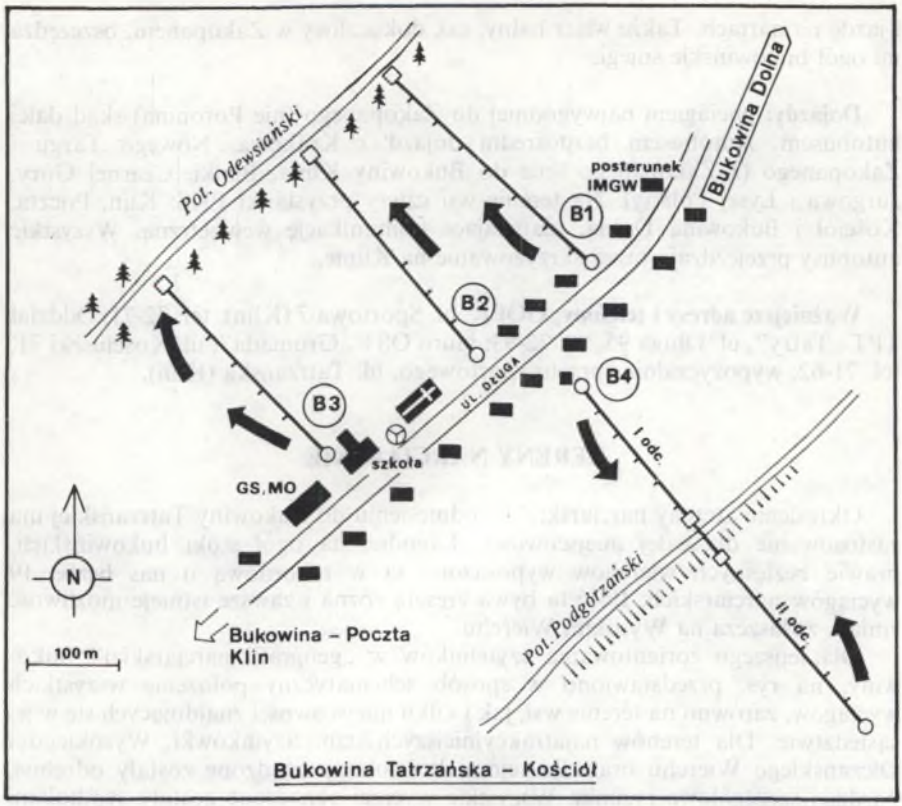

Wyciąg B4 — 1. odcinek dług. 200 m, różnica poz. 40 m
2. odcinek dług. 280 m, różnica poz. 45 m.

Trasa zjazdowa przy pierwszym ocinku wyciągu średnio trudna, przy drugim łatwa.

Bukowina Poczta

Na stoku Odewsiańskim, naprzeciw restauracji „Janosik" **wyciąg orczykowy** pojedynczy (własność prywatna) o następujących danych:

Wyciąg B5 — dług. 300 m, różnica poz. 45 m.

Trasa zjazdowa łatwa.

Olczański Wierch

Znajduje się tu jedno z dwu dużych zgrupowań wyciągów w pobliżu Klina. Dojście (ok. 300 m): ul. Buńdów Wierch (doskonałe miejsce do opalania się).

Sześć **wyciągów orczykowych** pojedynczych oznaczonych symbolami od B6 do B11. Dane urządzeń są następujące:

Wyciąg B6 — długość 320 m, różnica poz. 45 m
Wyciąg B7 — długość 280 m, różnica poz. 55 m
Wyciąg B8 — długość 330 m, różnica poz. 60 m
Wyciąg B9 — długość 250 m, różnica poz. 50 m
Wyciąg B10 — długość 300 m, różnica poz. 50 m
Wyciąg B11 — długość 280 m, różnica poz. 50 m.

Wyciąg B6 położony jest ok. 700 m za pozostałymi, już przy Bachledzkim Wierchu. **Trasy zjazdowe** łatwe, przy wyciągu B8 i B10 średnio trudne.

Wysoki Wierch

Jeden z najwyższych wierchów w Bukowinie (1017 m npm), położony na wschód od Klina. Na jego północnym stoku (**dojście** ul. Leśną) funkcjonuje obecnie jeden **wyciąg orczykowy** (kilka lat temu było ich aż siedem). Śnieg utrzymuje się tu najdłużej. Przy górnych stacjach wyciągów punkt gastronomiczny. Dane urządzeń są następujące:

Wyciąg B12 — w sezonie 1984/85 nieczynny.

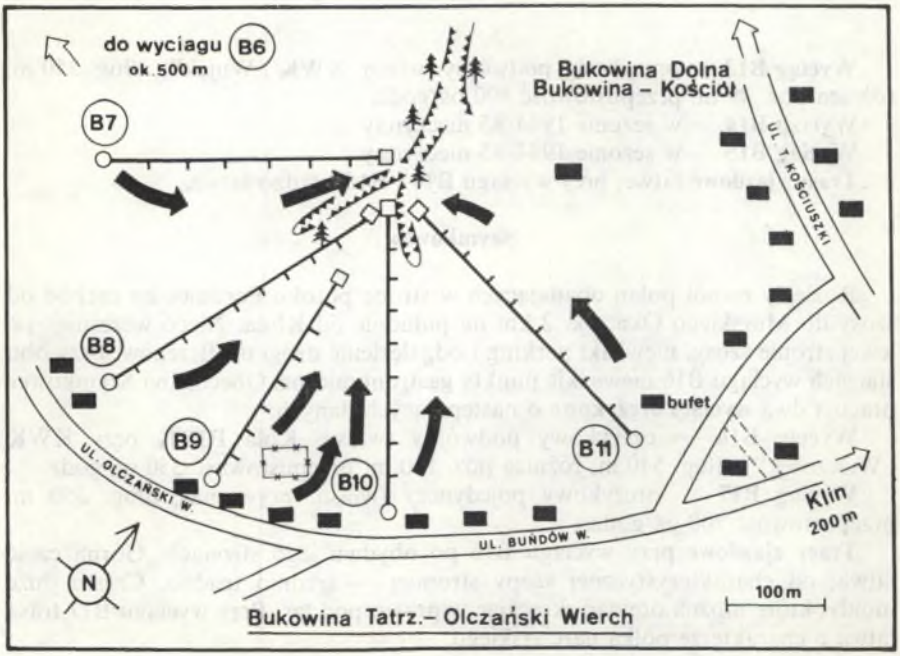

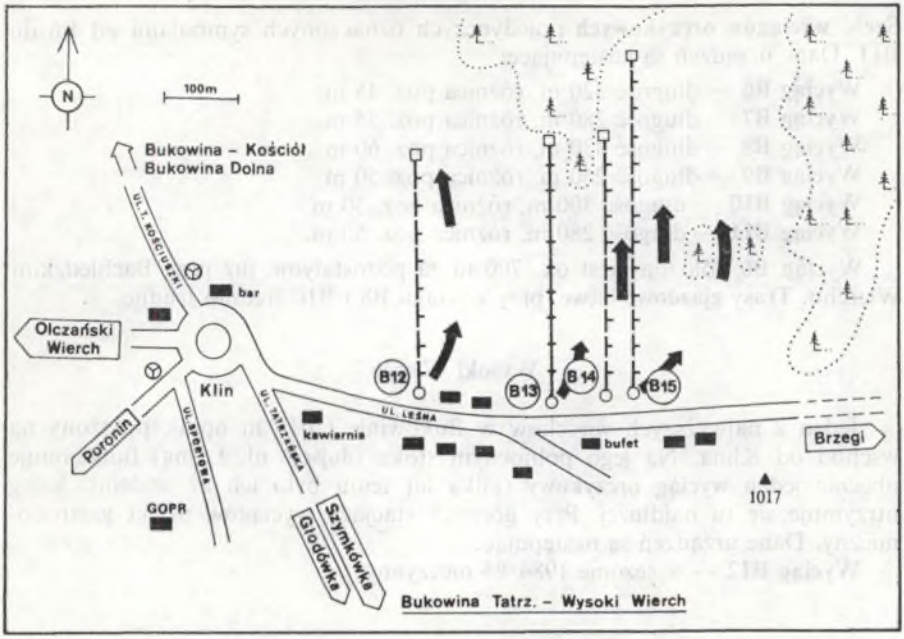

Wyciąg B13 — orczykowy podwójny (własn. KWK „Wujek"), dług. 350 m, różnica poz. 49 m, przepustowość 800 os/godz.

Wyciąg B14 — w sezonie 1984/85 nieczynny

Wyciąg B15 — w sezonie 1984/85 nieczynny.

Trasy zjazdowe łatwe, przy wyciągu B14 i B15 bardzo łatwe.

Szymkówka

Rozległy zespół polan opadających w stronę potoku Poroniec na zachód od szosy do Morskiego Oka, ok. 2 km na południe od Klina. Nieco wcześniej, po lewej stronie szosy, niewielki parking i odgałęzienie drogi do Brzegów. Przy obu stacjach wyciągu B16 niewielkie punkty gastronomiczne. Obecnie na Szymkówce pracują dwa **wyciągi orczykowe** o następujących danych:

Wyciąg B16 — orczykowy podwójny (własn. Koła PTTK przy KWK „Wieczorek"), dług. 540 m, różnica poz. 110 m, przepustowość 550 os/godz.

Wyciąg B17 — orczykowy pojedynczy (własn. prywatna), dług. 350 m, przepustowość 700 os/godz.

Trasy zjazdowe przy wyciągu B16 po obydwu jego stronach. Górna część łatwa, od charakterystycznej szopy stromiej — średnio trudno. Często duże muldy, które można ominąć skręcając w prawo pod las. Przy wyciągu B17 trasa łatwa o charakterze półka narciarskiego.

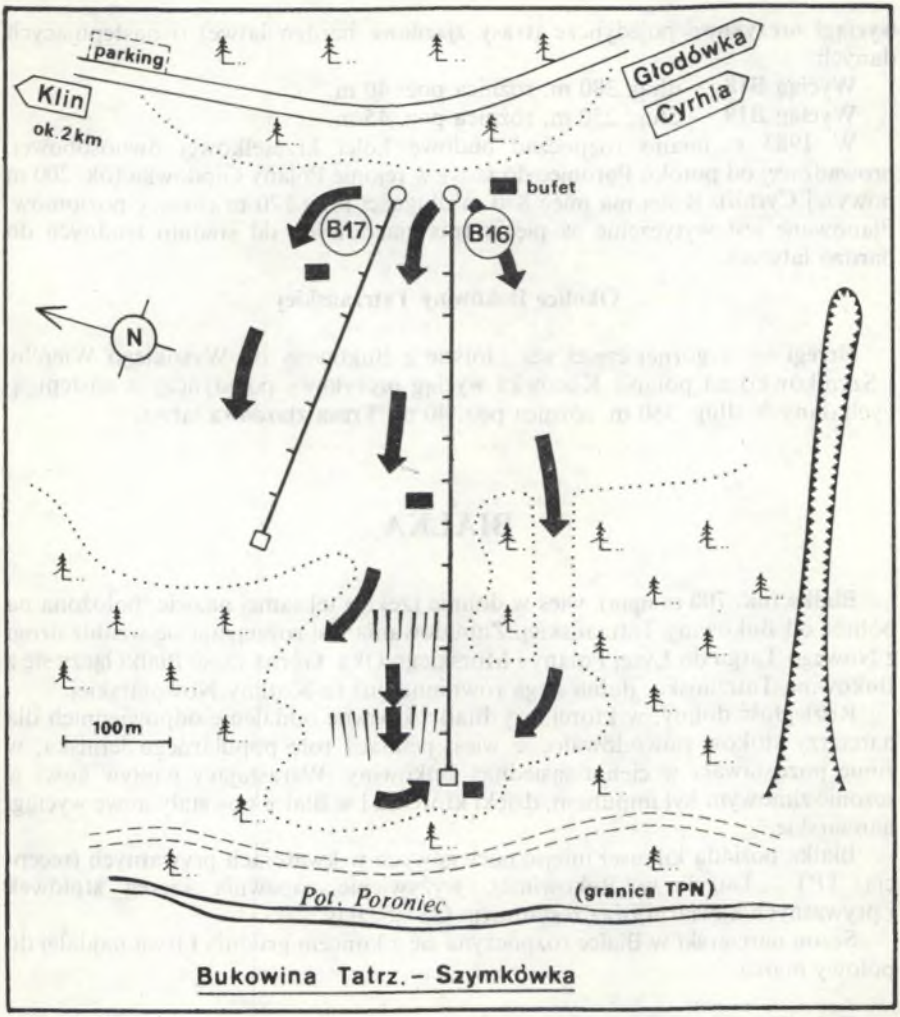

Ze względu na mniej korzystne położenie stoku sezon trwa tu nieco krócej niż na Wysokim Wierchu. Potok Poroniec stanowi granicę Tatrzańskiego Parku Narodowego — przekraczanie zabronione.

Polana Cyrhla (Bigosówka) i Głodówka

Polana Cyrhla, administracyjnie należąca do wsi Brzegi, położona ok. 500 m za Szymkówką po wschodniej stronie szosy do Morskiego Oka. Na niej dwa

wyciągi orczykowe pojedyncze (**trasy zjazdowe** bardzo łatwe) o następujących danych:

Wyciąg B18 — dług. 380 m, różnica poz. 40 m

Wyciąg B19 — dług. 250 m, różnica poz. 45 m.

W 1983 r. miano rozpocząć budowę kolei krzesełkowej dwuosobowej, prowadzącej od potoku Poroniec do szosy w rejonie Polany Głodówka (ok. 200 m powyżej Cyrhli). Kolej ma mieć 870 m długości przy 170 m różnicy poziomów. Planowane jest wytyczenie aż pięciu tras zjazdowych od średnio trudnych do bardzo łatwych.

Okolice Bukowiny Tatrzańskiej

Brzegi — w górnej części wsi (dojście z Bukowiny od Wysokiego Wierchu i Szymkówki) na polanie Kucówka **wyciąg orczykowy** pojedynczy o następujących danych: dług. 350 m, różnica poz. 40 m. **Trasa zjazdowa** łatwa.

BIAŁKA

Białka (ok. 700 m npm), wieś w dolinie rzeki o tej samej nazwie, położona na północ od Bukowiny Tatrzańskiej. Zabudowania wsi rozciągają się wzdłuż drogi z Nowego Targu do Łysej Polany i Morskiego Oka. Górna część Białki łączy się z Bukowiną Tatrzańską, dolna sięga równinnej już tu Kotliny Nowotarskiej.

Rozległość doliny, w której leży Białka i pewne oddalenie odpowiednich dla narciarzy stoków powodowało, iż wieś, pełniąca rolę popularnego letniska, w zimie pozostawała w cieniu sąsiedniej Bukowiny. Wzrastający napływ gości w sezonie zimowym był impulsem, dzięki któremu i w Białce powstały nowe wyciągi narciarskie.

Białka posiada kilkaset miejsc noclegowych w kwaterach prywatnych (recepcja TPT „Tatry" w Bukowinie); wyżywienie zapewnia szereg stołówek i prywatnych kawiarni oraz restauracja GS „Szałas".

Sezon narciarski w Białce rozpoczyna się z końcem grudnia i trwa najdalej do połowy marca.

Dojazd: pociągiem do Nowego Targu lub Zakopanego (wygodniej), skąd dalej autobusem. Autobusem bezpośredni dojazd z Nowego Targu, Zakopanego i Krakowa (kursy pospieszne). Samochodem najwygodniej przez Nowy Targ.

TERENY NARCIARSKIE

Tereny narciarskie Białki znajdują się na zboczach Kornikowej (951 m npm), obramowującej dolinę Białki od zachodu. Funkcjonują tu dwa wyciągi. Idąc w górę wsi są to:

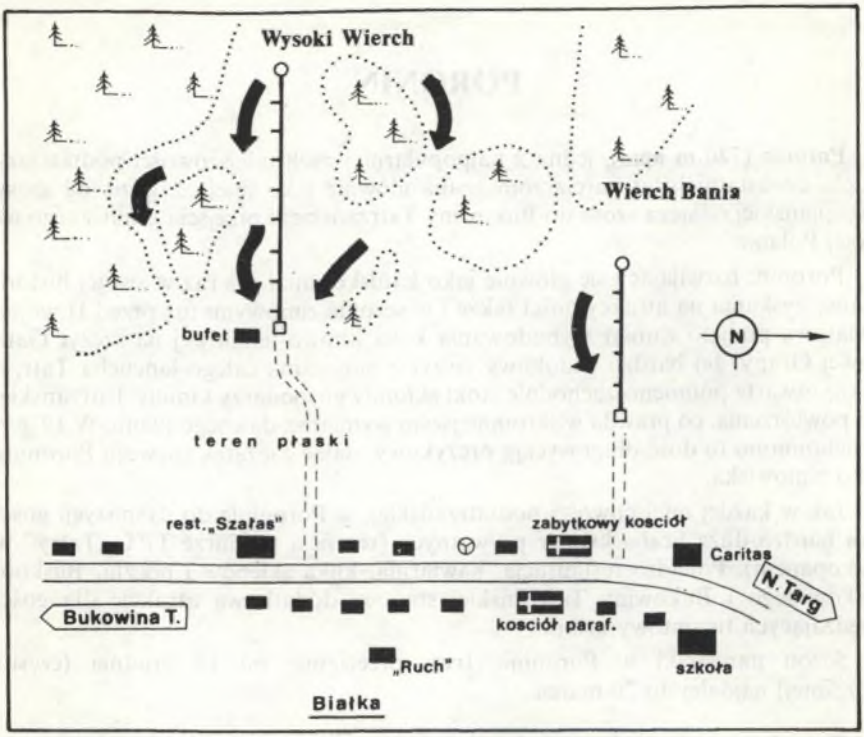

Wierch Bania

Dojście drogą ok. 500 m na zachód od kościoła. Na dobrze widocznym z drogi stoku funkcjonuje **wyciąg orczykowy** pojedynczy o następujących danych: długość 300 m, różnica poz. 50 m. **Trasa zjazdowa** łatwa — bardzo obszerna łąka przy wyciągu.

Wysoki Wierch

Dojście polną drogą ok. 800 m na zachód od restauracji „Szałas". Dla chętnych dojazd saniami (ceny przystępne) oczekującymi przy restauracji.

Na dobrze widocznym z drogi stoku znajduje się najdłuższy w okolicy **wyciąg orczykowy** o następujących danych; długość 750 m, różnica poz. ok. 90 m, przepustowość 400 os/godz.

Trasa zjazdowa łatwa, w części górnej trudniejsza, poprowadzona obszerną polaną, w dole otwartym terenem.

PORONIN

Poronin (720 m npm), jedna z najpopularniejszych miejscowości podtatrzańskich, do ostatnich lat narciarzom znana głównie jako miejsce, gdzie od szosy zakopiańskiej odłącza szosa do Bukowiny Tatrzańskiej i przejścia granicznego na Łysej Polanie.

Poronin, rozwijający się głównie jako letnisko, miał już raz w swojej historii szansę zyskania na atrakcyjności także i w sezonie zimowym: tuż przed II wojną światową podjęto zamiar wybudowania kolei linowo-terenowej na szczyt Galicowej Grapy. Jej bardzo widokowy szczyt z panoramą całego łańcucha Tatr, a także otwarte północno-zachodnie stoki skłoniły gospodarzy Gminy Tatrzańskiej do powtórzenia, co prawda w skromniejszym wymiarze, dawnego planu. W 1978 r. uruchomiono tu dość długi wyciąg orczykowy, dając zaczątek rozwoju Poronina jako zimowiska.

Jak w każdej miejscowości podtatrzańskiej, w Poroninie do dyspozycji gości stoi bardzo duża liczba kwater prywatnych (recepcja w biurze TPT „Tatry" w Zakopanem). Ponadto restauracja, kawiarnia, kilka sklepów i poczta. Bliskość Zakopanego i Bukowiny Tatrzańskiej stanowi dodatkową atrakcję dla gości spędzających tu zimowy urlop.

Sezon narciarski w Poroninie trwa przeciętnie od 15 grudnia (często wcześniej) najdalej do 20 marca.

Dojazdy: autobusy i pociągi (oprócz ekspresu do Warszawy nie zatrzymującego się w Poroninie) tak jak do Zakopanego. Dwa przystanki PKS: w kierunku Bukowiny Tatrzańskiej i Małego Cichego obok Muzeum Lenina, w kierunku Nowego Targu naprzeciw stacji PKP.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg orczykowy (własn. TPT „Tatry") na północno-zachodnim stoku Galicowej Grapy. Stacja dolna ok. 200 m powyżej kościoła. Stok z wyciągiem jest bardzo dobrze widoczny z szosy.

Dane techniczne wyciągu: długość 885 m, różnica poz. 161 m, przepustowość 900 os/godz.

Dwie nieoznakowane **trasy zjazdowe**, łatwe, po lewej i prawej stronie wyciągu. Trasa prawa wiedzie początkowo dość wąskim przesmykiem leśnym. W części dolnej obydwie trasy prowadzą otwartym terenem wzdłuż wyciągu.

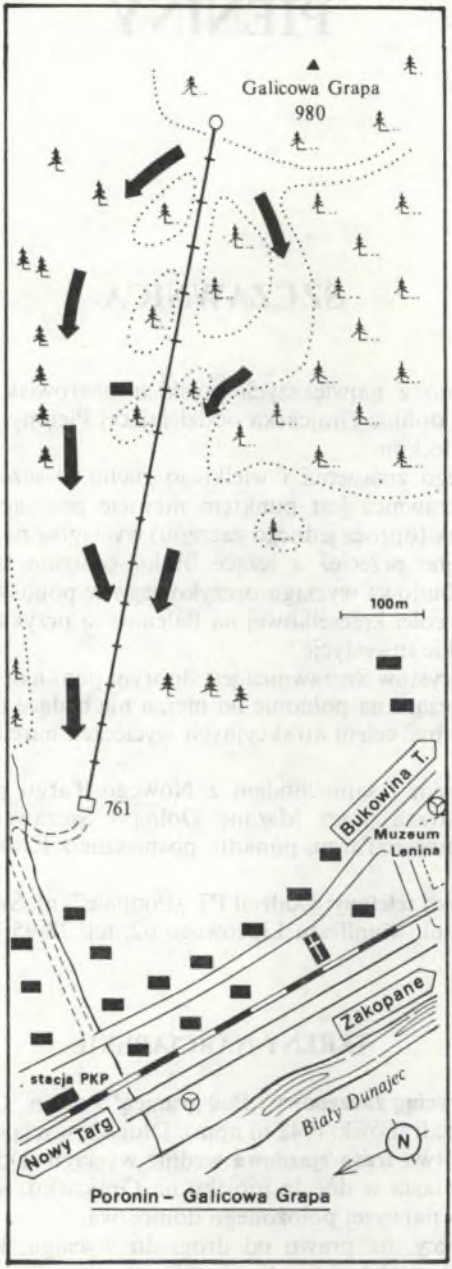
Galicowa Grapa
980
100m
761
Bukowina T.
Muzeum
Lenina
Zakopane
stacja PKP
Nowy Targ
Biały Dunajec
N
Poronin – Galicowa Grapa

PIENINY

SZCZAWNICA

Szczawnica, jedno z największych polskich uzdrowisk, położone na wys. 435—540 m npm w dolinie Grajcarka oddzielającej Pieniny od Pasma Radziejowej w Beskidzie Sądeckim.

Pomimo wielkiego znaczenia i wielkiego ruchu w sezonie letnim, na narciarskiej mapie Szczawnica jest punktem niewiele znaczącym. Powodem tego stanu rzeczy jest brak (oprócz jednego zaczepu) wyciągów narciarskich mogących udostępnić atrakcyjne przecież a leżące blisko centrum stoki Palenicy. Rozpoczęta przed laty budowa wyciągu orczykowego w pobliskich Jaworkach oraz przerwana budowa kolei krzesełkowej na Palenicę są przykładem pecha prześladującego szczawnickie inwestycje.

Dla narciarzy turystów Szczawnica jest dobrym punktem wyjściowym w rejon Prehyby. Również leżące na południe od niej, a nie będące parkiem narodowym Małe Pieniny mogą być celem atrakcyjnych wycieczek narciarskich.

Dojazd: autobusem i samochodem z Nowego Targu przez Krościenko, z Krakowa również trasą przez Mszanę Dolną i Szczawę. Najwięcej kursów autobusowych z Nowego Targu, ponadto pospieszne z Krakowa i Katowic.

Ważniejsze adresy i telefony: Oddział PT „Podhale", ul. Szalaya 84a, tel. 22-62; Biuro ORT PTTK, ul. Manifestu Lipcowego 62, tel. 22-95; GOPR, ul. Szalaya, tel. 22-09.

TERENY NARCIARSKIE

Obecnie jeden **wyciąg zaczepowy „Pod granicą"** (własn. TKKF) na północnowschodnim stoku Szafranówki (742 m npm). Długość wyciągu ok. 200 m, różnica poz. 50 m. Jedna łatwa **trasa zjazdowa** wzdłuż wyciągu. Dojście ulicą Polną od budynku Urzędu Miasta w dół do mostku na Grajcarku. Stąd, klucząc między zabudowaniami, do najwyżej położonego domostwa.

Na stoku Palenicy, na prawo od drogi do wyciągu, kilkanaście lat temu wytyczono trudną **trasę slalomową** (bez wyciągu), obecnie rzadko używaną.

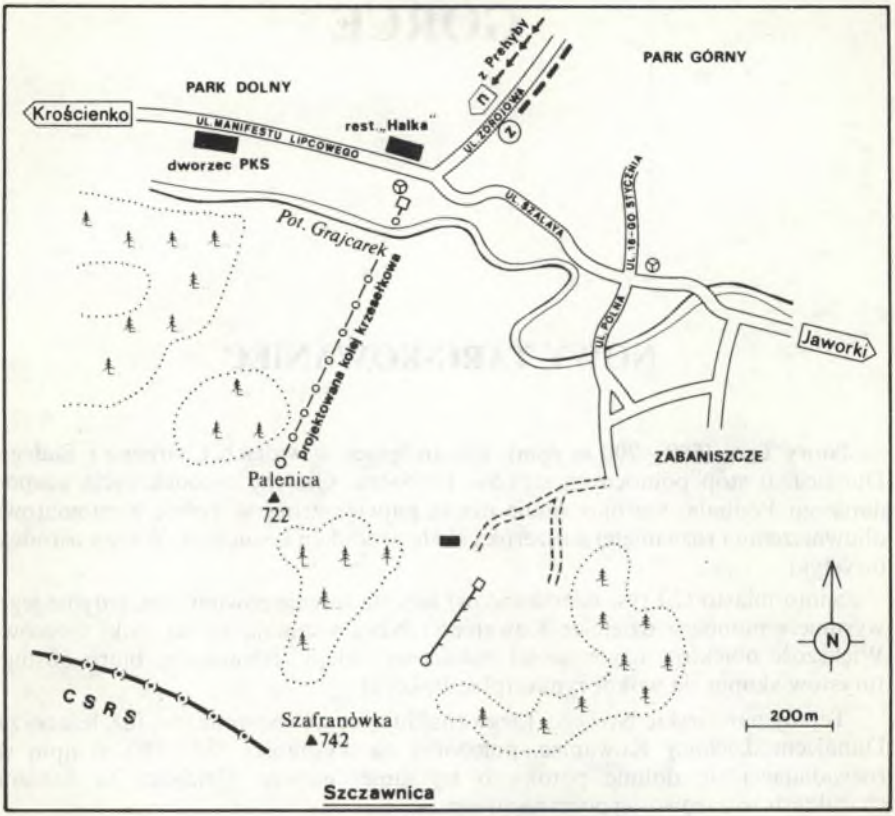

Uwaga: Jesienią 1985 r. ukończono budowę wyciągu orczykowego w **Jaworkach**, w Małych Pieninach (ok. 400 m długości). W chwili oddania niniejszego tomiku do druku nieznany był termin jego uruchomienia.

GORCE

NOWY TARG-KOWANIEC

Nowy Targ (590—700 m npm), miasto leżące w widłach Czarnego i Białego Dunajca, u stóp północnych stoków Turbacza. Główny ośrodek życia gospodarczego Podhala, szeroko znane dzięki największemu w Polsce kombinatowi obuwniczemu i rozwiniętej na szeroką skalę produkcji kożuchów. Ważny ośrodek turystyki.

Samo miasto (20 tys. mieszkańców) leży na terenie równinnym, jedynie jego wysunięte północne dzielnice Kowaniec i Niwa wspinają się na stoki Gorców. Większość obiektów użyteczności publicznej: sklepy, restauracje, biuro obsługi turystów skupia się wokół rynku (plac Pokoju).

Tereny narciarskie Nowego Targu znajdują się we wspomnianej już, leżącej za Dunajcem dzielnicy Kowaniec, położonej na wysokości 580—700 m npm w rozwidlającej się dolinie potoku o tej samej nazwie. Dzielnica ta nabiera charakteru wczasowo-wypoczynkowego.

Stąd prowadzi kilka szlaków turystycznych na Turbacz i Stare Wierchy. W górnej części Kowańca, na Długiej Polanie, czynny jest jedyny jak na razie wyciąg orczykowy. W 1983 r. rozpoczęto budowę nowego, 500 m długości orczyka, który będzie wywoził narciarzy na wznoszący się nad doliną potoku Robów grzbiet zwany Dział (dojście od przystanku Kowaniec Internat).

Dojazd: pociągiem do stacji PKP Nowy Targ (linia Kraków — Zakopane) bezpośrednio z Krakowa, Katowic, Warszawy, Poznania i Gdyni. Autobusem — liczne pospieszne kursy z Krakowa, ponadto ze Śląska, Tarnowa i Warszawy. Lokalne połączenia praktycznie z każdą miejscowością na Podhalu. Dojazd do Kowańca linią lokalną z dworca PKS, przez rynek. Samochodem z Krakowa szosą 81 km, z Zakopanego 26 km.

Ważniejsze adresy: PTTK Oddział „Gorce", pl. Pokoju 31, BORT tel. 31-12; PT „Podhale", ul. Manifestu Lipcowego 2, tel. 38-18, BORT tel. 29-64; hotel „Janosik", ul. H. Sawickiej 8, tel. 28-76; GOPR, Oleksówki 6, tel. 731-80; MOSiR, ul. Manifestu Lipcowego 161, tel. 31-42.

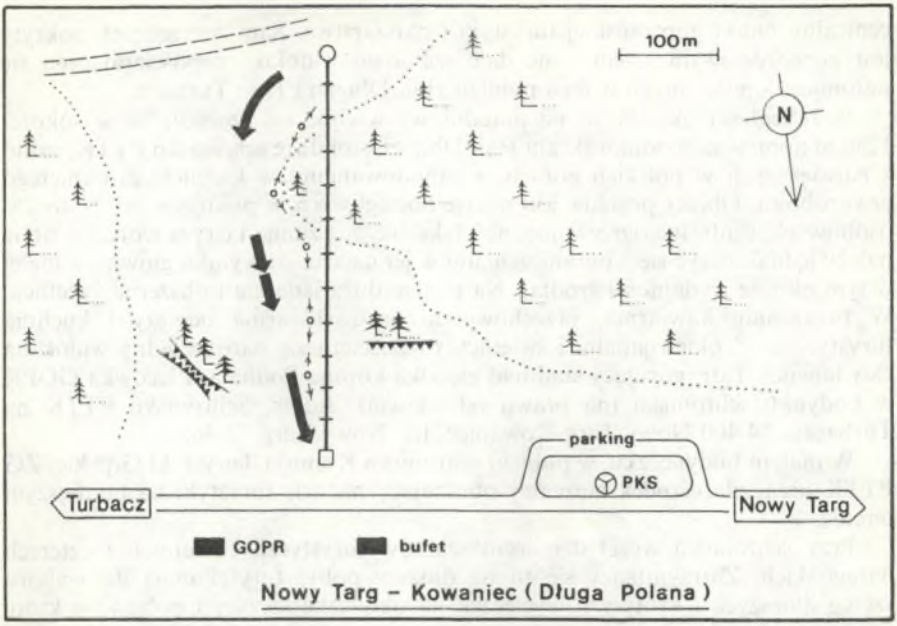

TERENY NARCIARSKIE (Długa Polana)

Wyciąg orczykowy (własność MOSiR Nowy Targ, tel. 731-89), długość 418 km, różnica poz. 88,5 m, przepustowość 500 os/godz.

Jedna **trasa zjazdowa** prowadząca obszerną polaną wzdłuż wyciągu. Trudności średnie. Stok oświetlony. W pobliżu dolnej stacji obszerny parking, punkt gastronomiczny i dyżurka GOPR. Dojazd autobusem do ostatniego przystanku.

Rejon Długiej Polany jest punktem wyjściowym na Turbacz, tutaj też kończy swój bieg nartostrada prowadząca z Turbacza. Sezon narciarski trwa przeciętnie od 15 grudnia do 15 marca, czasami dwa tygodnie dłużej.

W odległości około 3 km od Kowańca, na **Łapsowej Polanie**, znajduje się dom wypoczynkowy „Koliba", własność Rejonowego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej z Nowego Targu. Przy tym obiekcie zainstalowany jest **wyciąg orczykowy** długości ok. 300 m (czynny w soboty i w niedziele, wyłącznie dla pracowników RPGK).

TURBACZ

Turbacz (1310 m npm) to najwyższy szczyt Gorców. Wznosi się ok. 9 km na północ od Nowego Targu, skąd też jest najłatwiej dostępny. Turbacz stanowi

centralny punkt gorczańskiej turystyki i narciarstwa. Sam wierzchołek pokryty jest górnoreglowym lasem i nie daje szerszego widoku, rozpościerającego się natomiast z położonych w jego pobliżu Hali Długiej i Hali Turbacz.

W odległości ok. 600 m na południowy wschód od szczytu, na wysokości 1280 m npm, w zachodnim skraju Hali Długiej, stoi duże **schronisko PTTK**, jedno z największych w polskich górach, z zabudowaniami w kształcie zamkniętego czworoboku. Obiekt posiada 130 miejsc noclegowych w pokojach od 2- do 25-osobowych; centralne ogrzewanie, natryski, bieżąca zimna i ciepła woda (w zimie należy jednak liczyć się z ograniczeniami w jej użyciu, co wynika głównie z małej w tym okresie wydajności źródła). Na piętrze duża jadalnia i obszerna świetlica. W przyziemiu kawiarnia, przechowalnia nart, suszarnia odzieży i kuchnia turystyczna. Z okien jadalni i świetlicy rozpościera się bardzo ładny widok na cały łańcuch Tatr, górujący stąd nad głęboką kotliną Podhala. Placówka GOPR w budynku schroniska (na prawo od wejścia). Adres: Schronisko PTTK na Turbaczu, 34-400 Nowy Targ-Kowaniec, tel. Nowy Targ 32-46.

W małym budyneczku, w pobliżu schroniska Komisja Turystyki Górskiej ZG PTTK urządziła **ośrodek muzealny** obrazujący historię turystyki na tamtejszym terenie.

Przy schronisku węzeł dziesięciu szlaków turystycznych letnich i czterech narciarskich. Zatrzymujący się tu na dłuższy pobyt turyści mają do wyboru szereg dłuższych i krótszych wycieczek na okoliczne szczyty i polany, w które rejon ten szczególnie obfituje.

Obecne schronisko jest trzecim z kolei w rejonie Turbacza. Pierwsze, które spłonęło w 1926 r., zbudował nowotarski oddział PTTK w latach 1924/25 na polanie Wisielakówka. Osiem lat później rozpoczęto w obecnym miejscu budowę nowego schroniska, sporego, wykonanego głównie z kamienia. W 1939 roku budynek nie był jeszcze wykończony i posiadał 75 miejsc. W październiku 1943 roku, wobec groźby obsadzenia przez Niemców, obiekt ten spalili polscy partyzanci. W kwietniu 1953 r. przystąpiono do budowy obecnego schroniska, wykorzystując częściowo stare mury. Do transportu budulca zainstalowano towarową kolej linową, podobną do istniejącej do tej pory kolei towarowej na Prehybie. Obiekt został otwarty w 1958 roku i z miejsca cieszył się olbrzymią popularnością.

Renoma Turbacza wśród narciarzy wydaje się być ugruntowana, a to zarówno dzięki wspaniałym warunkom terenowym, jak też i niezmiennie obfitym i pewnym śniegom. Zbudowany w jesieni 1981 roku wyciąg talerzykowy jeszcze bardziej uatrakcyjnił ten rejon w sezonie zimowym.

Sezon narciarski na Turbaczu trwa od końca listopada do połowy kwietnia, przy czym nie są wyjątkiem lata, gdy jeszcze z początkiem maja na północnych stokach zalegają duże płaty śniegu. Umożliwiają one jazdę na nartach, oczywiście już bez wyciągu. Zjazd w doliny możliwy jest na ogół tylko do końca marca.

Dojście: najczęściej uczęszczanymi a zarazem najwygodniejszymi zimowymi drogami podejściowymi są dwie opisane poniżej trasy wiodące z Kowańca. Inne szlaki, w tym podejście z Rabki, jak też i podejście od strony Koniny i Koninek

są bądź o wiele dłuższe, bądź w zimie rzadko uczęszczane, a przez to bardziej męczące. Oprócz dróg z Kowańca polecić można jedynie dojście od górnej stacji kolei krzesełkowej na Tobołowie: najpierw na południe w stronę Obidowca, gdzie skręt na wschód za znakami czerwonymi.

1. Z Kowańca przez Polanę Wszołową. Długość 8 km, znaki letnie żółte, czas przejścia w zimie minimum 2.45 godz. Dojazd autobusem lub samochodem do przystanku PKS Kowaniec I (w okresie od grudnia do marca autobusy jadą dalej na Długą Polanę). Stąd za znakami żółtymi idziemy prosto na północ początkowo przez przysiółek Oleksówki, później stromiej, głównie lasem aż do Polany Wszołowej (z Kowańca 4 km), gdzie już na grzbiecie skręt w prawo. Odtąd cały czas grzbietem, początkowo przez ciąg polan zwany Bukowiną Miejską. Za nimi, po lewej, piękna stylowa kapliczka wzniesiona w 1979 r., od której do schroniska

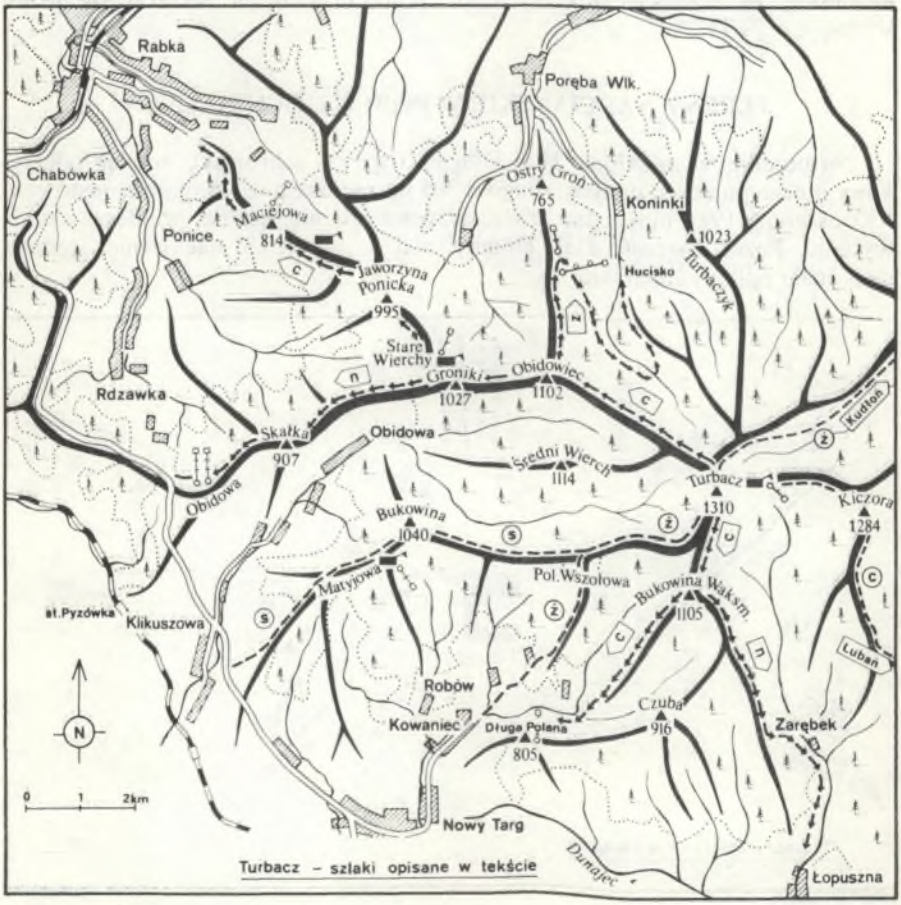

już tylko 20 min. Przechodzimy przez polanę Długie Młaki, gdzie dołączają do nas wiodące z Łopusznej i pośrednio z Kowańca znaki niebieskie i nartostrada Turbacz — Kowaniec. Trasa ta w zimie używana jest do zaopatrywania schroniska i z reguły przetarta. Pokrywa się z wymienioną dalej jedną z dróg zjazdowych.

2. Z Kowańca przez Bukowinę Waksmundzką (wzdłuż nartostrady). Długość 7 km, znaki letnie zielone, później niebieskie, czas przejścia w zimie minimum 2.30 godz. Dojazd autobusem do ostatniego przystanku PKS na Długiej Polanie. Stąd, początkowo bez znaków, idziemy drogą na wschód w głąb doliny, aż do przejścia przez zabudowania osiedla Żywieckie. Tam, po przekroczeniu potoku spotykamy znaki zielone, zdążające tutaj z Nowego Targu. Z nimi dość stromo, później łagodnie, prawie cały czas rozległymi polanami. Na Bukowinie Waksmundzkiej (z Kowańca 4 km) spotykamy podchodzące tutaj z Łopusznej znaki niebieskie, za przebiegiem których, po minięciu Długich Młaków osiągamy schronisko PTTK.

TERENY NARCIARSKIE W POBLIŻU SCHRONISKA

Na południowym skłonie Hali Długiej, tuż przy schronisku, **wyciąg talerzykowy** o następujących danych: długość 305 m, różnica poz. 78 m, przepustowość 430 os/godz. Przy nim jedna **trasa zjazdowa** średnio trudna, wiodąca wzdłuż wyciągu. Pozostała część Hali Długiej, mająca niewielkie nachylenie, stanowi doskonałe pólko narciarskie.

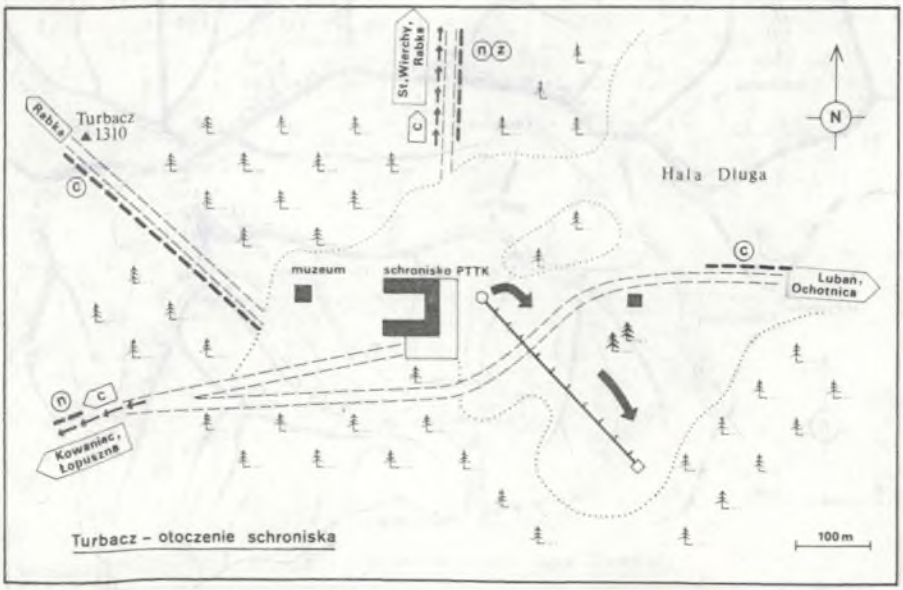

Turbacz – otoczenie schroniska

Dla chętnych możliwość urządzenia kilku niezbyt długich wycieczek narciarskich. Szczególnie polecane trasy: na Czoło Turbacza (1,5 km) za znakami letnimi niebieskimi i zielonymi w kierunku północnym; na polanę Jaworzyna Kamienicka (3 km) początkowo na wschód za znakami czerwonymi, a od Polany Gabrowej w kierunku na Gorc za znakami zielonymi; na Mostownicę (2 km) początkowo na północ za znakami żółtymi, później, przy zachodnim skraju Hali Turbacz (ok. 100 m powyżej znaków), wyraźną drogą grzbietową przez las.

SZLAKI NARCIARSKIE

1. Do Kowańca przez Bukowinę Waksmundzką. Szlak turystyczny o charakterze nartostrady, zapewniający ciągły zjazd. Długość około 6500 m, różnica poz. 600 m, znaki narciarskie czerwone. Trudności w przeważającej większości małe, miejscami — zwłaszcza w partii dolnej — średnie. Szlak ten jest najładniejszą trasą zjazdową w Gorcach. Prowadzi prawie cały czas otwartymi grzbietami i polanami, z których rozpościera się panorama całego Podhala i Tatr.

Z tarasu przed schroniskiem wyruszamy prosto na zachód wąską, nieco stromą przecinką do szerszej drogi, którą już łagodniej do Długich Młaków. Około 1 km od schroniska rozstaj. Nasza trasa skręca nieco w lewo i trawersuje polanę. Dalej wjeżdżamy na Polanę Świderową. Przy jej końcu (tuż za bacówką) wyraźny skręt w lewo. Po stromszym zjeździe przez las osiągamy następną polanę zwaną Zwijasówka. Znów krótko przez las na rozległy kompleks polan zwany Bukowiną Waksmundzką. Jej wierzchołek (2,5 km z Turbacza) mijamy z prawa, wjeżdżając pod linią energetyczną do lasu, z którego po kilkuset metrach na następną polanę Sralówki, znów krótki odcinek lasem i nieco stromsza polana Brożek. Na niej (uwaga!) za zespołem trzech domków letniskowych skręcamy ostro w prawo na stromszą leśną drogę, którą kilkoma zakosami, następnie przez polany, zjeżdżamy na dno kotliny potoku Kowaniec. Posuwając się wzdłuż potoku docieramy niebawem do pierwszych zabudowań osiedla Żywieckie, gdzie skręcając w prawo osiągamy po chwili drogę kołową i rejon Długiej Polany z wyciągiem orczykowym i przystankiem PKS.

Trasa prawie w całości pokrywa się z opisaną uprzednio drogą podejściową z Kowańca przez Bukowinę Waksmundzką.

2. Do Rabki przez Obidowiec, Stare Wierchy. Szlak turystyczny, w większej części zapewniający zjazd. Łączna długość 16 km, w tym do Obidowca 4,5 km, do Starych Wierchów 7 km. Znaki narciarskie czerwone, trudności małe. Początek trasy przy schronisku, od którego prosto na północ przez las na Halę Turbacz. Tam skręt w lewo. Na Obidowcu odgałęzienie szlaku (znaki narciarskie zielone) od Koninek przez Tobołów. Stąd do górnej stacji kolei krzesełkowej 1,5 km, do Koninek, zależnie od wariantu 3—7,5 km. (Szczegółowy opis tego rejonu w rozdziale: Poręba Wielka-Koninki.) Na Starych Wierchach odgałęzienie szlaku do Rdzawki 7 km, znaki niebieskie. (Opis okolic i dalszej drogi do Rabki w rozdziale: Stare Wierchy.)Trasa możliwa do przebycia na nartach zjazdowych.

3. Do Łopusznej przez Bukowinę Waksmundzką i Zarębki. Szlak turystyczny,

długość 12 km, prawie ciągły zjazd, miejscami mogą występować trudności związane z nie najlepszym utrzymaniem szlaku. Do Bukowiny za znakami narciarskimi czerwonymi jak w punkcie 1. Stąd dalsze 9 km w lewo (znaki narciarskie i letnie niebieskie) przez przysiółek Zarębek Wyżni, Średni i Niżni do Łopusznej (przystanek PKS na trasie Nowy Targ — Szczawnica). Szlak rzadziej uczęszczany.

4. Do Kowańca przez Bukowinę Miejską i Polanę Wszołową. Trasa w całości pokrywa się z opisaną uprzednio drogą podejściową z Kowańca na Polanę Wszołową. Podobnie jak poprzednia, rzadko uczęszczana przez narciarzy.

Od Polany Wszołowej możliwa wycieczka za znakami letnimi czarnymi do Klikuszowej (z Turbacza łącznie 12,6 km).

STARE WIERCHY

Stare Wierchy (973 m npm) to obszerna połać łąk i pól uprawnych na głównym grzbiecie Gorców, w miejscu jego połączenia z odnogą wiodącą przez Jaworzynę Ponicką i Maciejową nad Rabkę. Niegdyś prowadziła tędy Droga Królewska wiodąca z Krakowa do Nowego Targu. Na polanie miała stać karczma.

W 1933 roku PTT otwarło tutaj małe schronisko, które spłonęło pod koniec okupacji. Obecny obiekt, wybudowany staraniem Oddziału PTTK w Rabce, otwarto w styczniu 1974 roku. **Schronisko** posiada 24 miejsca noclegowe, świetlicę, jadalnię (całodzienne wyżywienie); dyżurka GOPR w osobnym budynku. Stare Wierchy są znanym węzłem szlaków turystycznych letnich i narciarskich. Adres: Schronisko PTTK na Starych Wierchach, 34-404 Klikuszowa.

Sezon narciarski trwa tutaj od początku grudnia do końca marca, często jeszcze dłużej. W przypadku małej frekwencji wyciąg może być nieczynny.

Dojście: zimą do schroniska PTTK dotrzeć można trzema drogami: 1) z Rabki przez Maciejową — ok. 2.30 godz., znaki czerwone; 2) od przystanku PKS Rdzawka II — 1.30 godz., znaki niebieskie; 3) od ostatniego przystanku PKS w Klikuszowej — drogą do końca wsi Obidowa, a po spotkaniu znaków zielonych w lewo; łącznie ok. 1.30.

TERENY NARCIARSKIE W OKOLICY SCHRONISKA PTTK

Na polanie opadającej poniżej schroniska w kierunku północnym na przełęcz Pośrednie (918 m npm) zainstalowany jest **wyciąg zaczepowy**. Jego długość wynosi ok. 280 m, różnica poz. 50 m, przepustowość 120 os/godz. W 1983 r. rozpoczęto przebudowę tego urządzenia na wyciąg orczykowy pojedynczy. **Trasa zjazdowa łatwa**, polaną wzdłuż wyciągu. Po zejściu śniegu, na przełęczy podziwiać można całe łany krokusów.

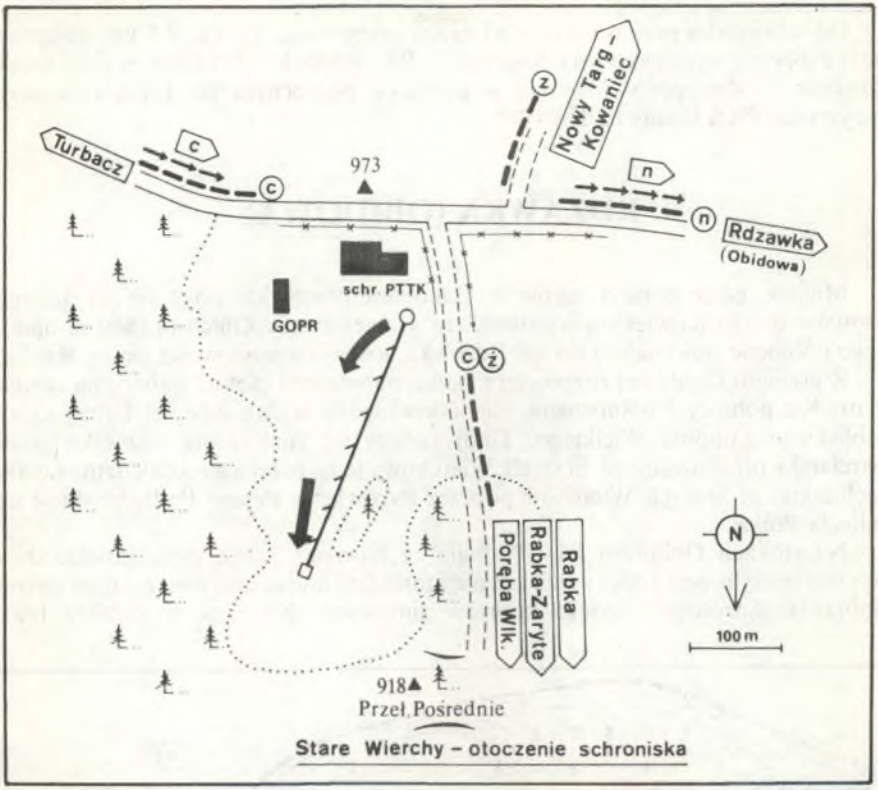

Stare Wierchy – otoczenie schroniska

SZLAKI NARCIARSKIE

1. Do Rabki przez Maciejową — szlak turystyczny z dużą ilością odcinków zjazdowych, ogólnie łatwo, w dwu miejscach trudności średnie. Długość 9 km, różnica poz. 500 m. Znaki letnie czerwone.

Od schroniska wzdłuż wyciągu na przełęcz Pośrednie, skąd ok. 0,7 km podejścia na Jaworzynę Ponicką. Dalej dłuższy odcinek płasko, wygodną drogą leśną. Po strawersowaniu stoku Wierchowej, krótki, stromy i dość trudny zjazd na Przysłop (852 m npm), gdzie stoi bacówka PTTK „Na Maciejowej". Następnie krótko lasem do górnej stacji wyciągu orczykowego na Maciejowej. Stąd ewentualny zjazd do szosy w Słonem (szczegóły patrz rozdział: Rabka — — Maciejowa). Po minięciu polany znów stromy zjazd na siodło 686 m, za którym wkrótce osiągamy pola nad Rabką. Do miasta wjeżdżamy ul. Gorczańską. Od wyciągu na Maciejowej możliwość zjazdu do Ponic.

2. Do Rdzawki — szlak turystyczny, przeważnie płasko, bardzo łatwo. Długość 6 km, różnica poz. 170 km. Znaki letnie niebieskie.

Od schroniska prosto na zachód drogą grzbietową. Po ok. 4,5 km obszerne pola z dwoma wyciągami orczykowymi — PT „Podhale". Wkrótce za nimi szosa Kraków — Zakopane. Idąc nią w kierunku północnym po 1 km osiągamy przystanek PKS Rdzawka II.

RDZAWKA (OBIDOWA)

Miejsce, gdzie szosa Kraków — Zakopane pracowicie pnąc się po stokach Gorców osiąga największą wysokość, to grzbiet zwany **Obidową (840 m npm)**. Jego północne stoki należą do wsi Rdzawka, jednej z miejscowości gminy Rabka.

Z grzbietu Obidowej rozpościera się ku południowi piękna panorama całych Tatr. Ku północy i północnemu zachodowi ładny widok odległej Babiej Góry i bliskiego Lubonia Wielkiego. Tutaj kończy się znakowany niebiesko szlak narciarski prowadzący ze Starych Wierchów, tędy przebiega szlak letni (znaki niebieskie) ze Starych Wierchów poprzez Pyzówkę w Pasmo Podhalańskie i na odległą Policę.

Na stokach Obidowej PT „Podhale" z Nowego Targu zainstalowało dwa wyciągi orczykowe i kończy wznoszenie motelu, planując uczynienie z tego terenu dobrze urządzonego ośrodka sportów zimowych. Na razie w pobliżu brak

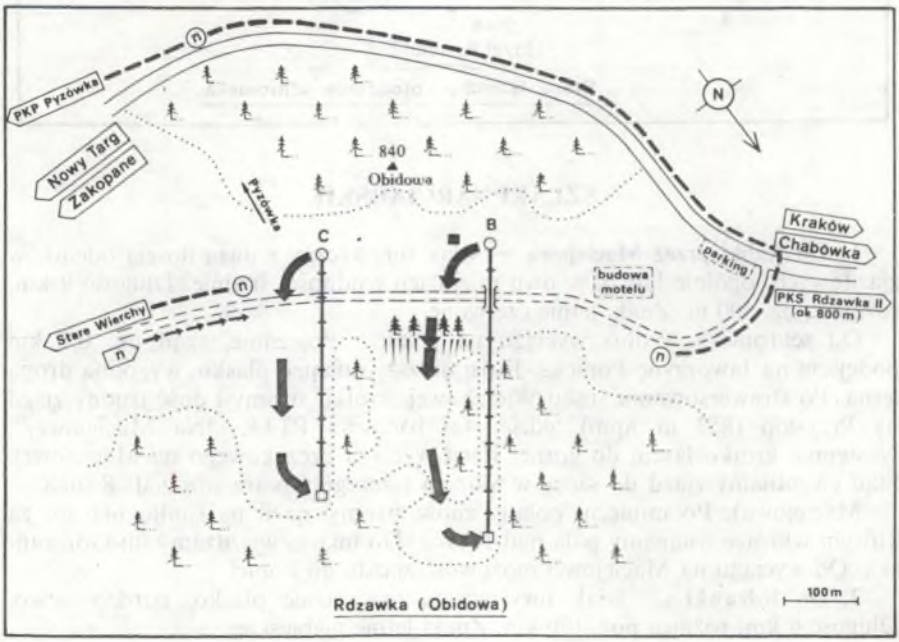

obiektów noclegowych, a wyżywienie zapewnia jedynie niewielki bufet. Zaletą Rdzawki jest niewielka odległość od Nowego Targu i Rabki. Sezon narciarski trwa tutaj od początku grudnia do 20—30 marca.

Dojazd: autobusem PKS (przystanek PKS Rdzawka II, odl. 800 m), tylko kursy lokalne z Nowego Targu i Rabki. Przy szosie, w pobliżu wyciągów, parking. W odległości 2,5 km stacja kolejowa Pyzówka, dojście za w.w. znakami niebieskimi. Przy dobrych warunkach śniegowych trasa ta może stanowić miłą wycieczkę narciarską.

TERENY NARCIARSKIE

Na północnym stoku dwa równoległe położone w odległości 200 m od siebie **wyciągi orczykowe**, oznaczone literami B i C.

Wyciąg B: długość 389 m, różnica poz. 86 m, przepustowość 720 os/godz. Jedna, średnio trudna **trasa zjazdowa**, wiodąca polanami wzdłuż wyciągu. W części górnej skarpa wysokości 3 m, w dolnej niezbyt wygodne przewężenie.

Wyciąg C: długość 320 m, różnica poz. 80 m, przepustowość 700 os/godz. Jedna, również średnio trudna **trasa zjazdowa**, wiodąca obszerną łąką wzdłuż wyciągu.

Przy obydwu wyciągach nigdy nie ma długich kolejek. Trasa przy wyciągu C jest dobrym terenem do doskonalenia umiejętności jazdy dla średnio zaawansowanych narciarzy.

RABKA

Rabka (450—610 m npm) znana przede wszystkim jako uzdrowisko dziecięce, jest również ważnym punktem na turystycznej i narciarskiej mapie. Położona na północno-zachodnim skraju Gorców, pełni dla turystów rolę bazy wypadowej w Gorce i Beskid Wyspowy. Tędy przebiega Główny Szlak Beskidzki. W pobliżu znajdują się trzy schroniska górskie PTTK: na Luboniu Wielkim, Starych Wierchach i Maciejowej.

Rabka, licząca obecnie ok. 12 tys. mieszkańców, składa się z pozostałości dawnej wsi (okolice dworca PKP), centrum w pobliżu dworca PKS i dzielnicy willowo-sanatoryjnej Nowy Świat. W obręb miasta włączono również wsie: Zaryte, Chabówkę (węzeł PKP) i Słone leżące w dolinie między Szumiącą a Maciejową.

Narciarze w bliższych i dalszych okolicach Rabki znajdą kilka łatwo dostępnych (komunikacja PKP i PKS) atrakcyjnych terenów — od Kasiny Wielkiej i Lubomierza po Rdzawkę. W połączeniu z leżącą w samej Rabce Maciejową zapewnia to atrakcyjne spędzenie zimowego urlopu. Sezon narciarski

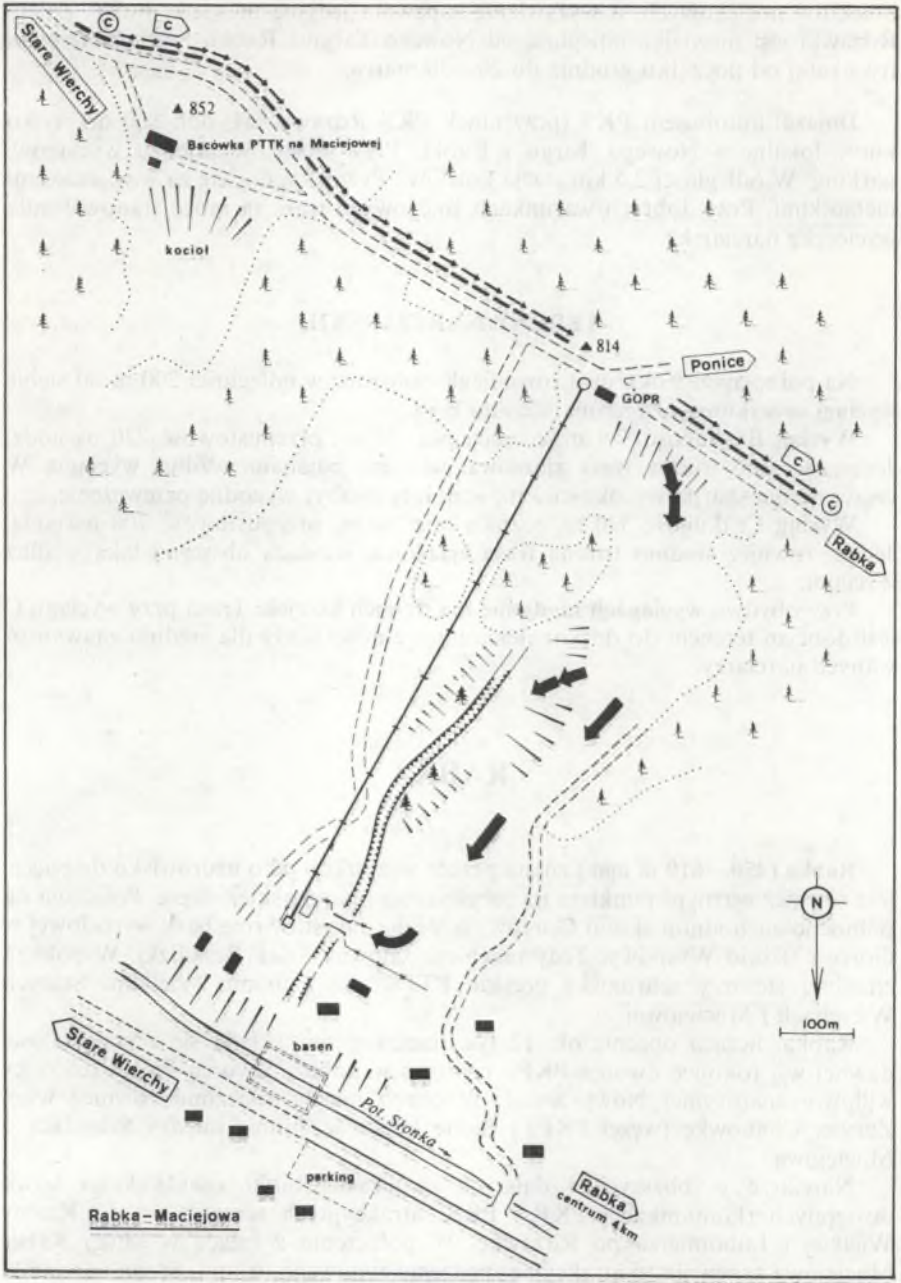
Stare Wierchy
c
c
▲852
Bacówka PTTK na Maciejowej
kocioł
▲814
Ponice
GOPR
c
c
Rabka
N
100m
Stare Wierchy
basen
Pot. Słonka
parking
Rabka
centrum 4km
Rabka–Maciejowa

trwa tu od 20 grudnia do 20 marca (w rejonie Maciejowej, w mieście ok. 2 tyg. krócej).

Będąc w Rabce warto zwiedzić cenny zabytek, jakim jest pochodzący z 1604 r. drewniany kościółek. W jego dzwonnicy mieści się założone jeszcze w latach trzydziestych Muzeum Regionalne z cennym zbiorem świątków.

Noclegi zapewniają dwa hotele, Dom Wycieczkowy PTTK i liczne kwatery prywatne. Wyżywienie w kilku restauracjach i barach. Szereg rozrywek kulturalnych.

Dojazd: pociągiem do stacji PKP Chabówka (linia Kraków — Zakopane), skąd do Rabki 3 km autobusem, bądź lokalnym pociągiem do st. PKP Rabka Zdrój. Autobusem bezpośrednio do dworca PKS w centrum. Kursy z Krakowa, Katowic, Tarnowa i Warszawy. Doskonałe połączenia z Zakopanem, Nowym Targiem, Mszaną Dolną i większością okolicznych miejscowości.

Ważniejsze adresy i telefony: GOPR — Grupa Podhalańska, ul. Poniatowskiego 16, tel. 768-80; PT „Podhale" Ekspozytura (kwatery prywatne), ul. Orkana 12, tel. 763-40; Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Orkana 25, tel. 762-57 (wyciągi narciarskie, imprezy sportowe). Hotele: Janosik, ul. Zakopiańska 16; Sława, ul. Zakopiańska 2; Dom Wycieczkowy PTTK, ul. Wąska 1; bacówka PTTK „Na Maciejowej", tel. 779-29.

TERENY NARCIARSKIE

Maciejowa

Jest to najlepszy teren narciarski w Rabce. Odległość od centrum ok. 4 km, **dojazd i dojście** (za znakami zielonymi na Stare Wierchy) drogą kołową przez dzielnicę Słone.

Na miejscu **wyciąg orczykowy** (własność OSiR) o następujących danych: długość 847 m, różnica poz. 198 m, przepustowość 920 os/godz, st. górna 811 m npm. Jedna, o długości ok. 1100 m, średnio trudna, szeroka **trasa zjazdowa**, wiodąca obszerną łąką i polami po prawej stronie wyciągu. Najstromiej (do 40%) w części górnej. Brak uskoków itp. niespodzianek.

Ok. 500 m powyżej górnej stacji wyciągu (dojście za znakami czerwonymi) stoi bacówka PTTK „Na Maciejowej". W tym niewielkim, czystym i estetycznie wyposażonym schronisku panuje miła atmosfera, lecz w sezonie trudno o miejsca noclegowe. Od północnej strony schroniska tzw. Kocioł — stromy stok o długości 250 m, będący znakomitym, niestety pozbawionym wyciągu terenem narciarskim.

Rabka-miasto

W latach ubiegłych w samej Rabce funkcjonowały 2, czasem 3 wyciągi zaczepowe. Po uruchomieniu orczyka na Maciejowej straciły one klientelę i

zostały zlikwidowane. W sezonie 1982/83 zainstalowano dwa proste **wyciągi orczykowe** pojedyncze: nad Kaplicą — ok. 1 km od centrum w stronę Słonego oraz nad „Pasieką" — rejon skrzyżowania z szosą Chabówka — Mszana Dolna. Obydwa urządzenia nie funkcjonowały w sposób ciągły i ich przyszły los w chwili obecnej nie jest znany (informacje pod nr tel. 762-57, OSiR).

RABA NIŻNA (OLSZÓWKA-SKALISNE)

Raba Niżna (ok. 420 m npm), wieś położona u stóp Lubonia, przy szosie Rabka — Mszana Dolna. Do niedawna pełniła jedynie rolę letniska, lecz od czasu, gdy w odrestaurowanym dworku powstał dom wypoczynkowy Huty im. Lenina, Raba Niżna i w zimie miewa sporo gości. Zapobiegliwi hutnicy zorganizowali w pobliskim przysiółku **Olszówka-Skalisne** mały ośrodek narciarski, służący przy okazji wszystkim chętnym.

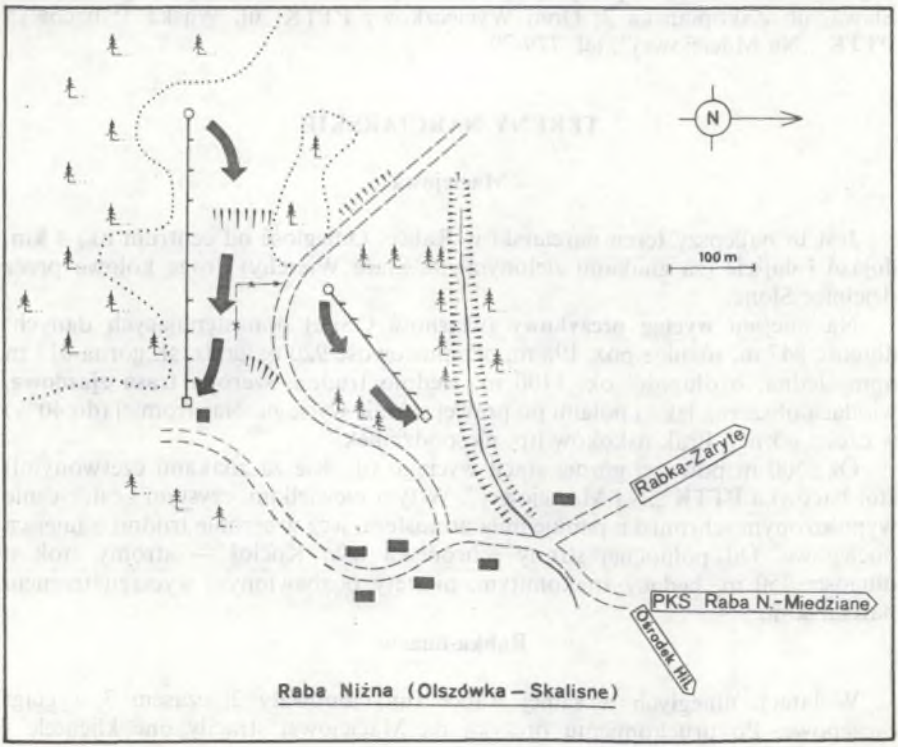

Raba Niżna (Olszówka – Skalisne)

Olszówka-Skalisne posiada o wiele lepsze warunki naturalne aniżeli niżej położona Raba. W chwili obecnej pracują tam dwa wyciągi, talerzykowy i zaczepowy, odpowiednie zarówno dla początkujących, jak i bardziej zaawansowanych narciarzy.

Sezon narciarski trwa tutaj od 20 grudnia do 5—15 marca.

Dojazd: samochodem do ośrodka HiL, skąd pieszo na zachód, wzdłuż Raby do mostku na rzece. Stąd, po przejściu mostu, drogą polną ok. 300 m na południe, później w prawo, przez zabudowania Skalisnego do widocznego już pod lasem wyciągu. Od domu wypoczynkowego HiL około 1,5 km. Autobusem do przystanku Raba Niżna Miedziane, skąd w dół za znakami żółtymi do wspomnianego uprzednio mostu na Rabie.

Koleją do stacji Raba Niżna, skąd około 1 km na zachód do domu wypoczynkowego HiL i dalej jak poprzednio.

TERENY NARCIARSKIE

Obydwa wyciągi obsługują jeden północno-wschodni stok i położone są obok siebie. **Wyciąg talerzykowy** pracuje od zimy 1982/83. Jego dane są następujące: długość 350 m, różnica poz. 70 m, przepustowość 450 m os/godz. Jedna **trasa zjazdowa** wzdłuż wyciągu, w części górnej średnio trudna, na dole łatwa. Drugi **wyciąg, zaczepowy**, o długości 180 m i różnicy poz. 30 m, obsługuje bardzo łagodny stok o charakterze pólka narciarskiego.

W pobliżu dolnej stacji wyciągu talerzykowego ma być w przyszłości urządzony punkt gastronomiczny.

PORĘBA WIELKA-KONINKI

Poręba Wielka, duża wieś u stóp Gorców, położona w odległości 6 km na północ od Turbacza i ok. 10 km na południe od Mszany Dolnej, już przed I wojną znana jako letnisko. W Porębie Wielkiej urodził się Władysław Orkan, który w tej wsi często umieszczał akcje swoich utworów. Wyżej położone przysiółki wchodzą głęboko w dwie doliny gorczańskie i rozdzielone są grzbietem schodzącym przez Suhorę i Tobołów aż z odległego Obidowca (1102 m npm).

W położonej bardziej na wschód dolinie potoku Koninka i Olszowy, w miejscu zwanym Hucisko (650 m npm) od istniejącej tu w XVIII w. huty szkła, powstał z początkiem lat siedemdziesiątych duży ośrodek wczasowy — DW „Mechanik" Huty im. Lenina. Przy nim, dzięki sporemu wkładowi pracy społecznej, w tym i Oddziału PTTK HiL, powstaje zakrojony na dość dużą skalę ośrodek narciarski. W chwili obecnej do dyspozycji narciarzy oddano kolej krzesełkową na Tobołów (957 m npm) i trzy wyciągi orczykowe. Dalsze plany

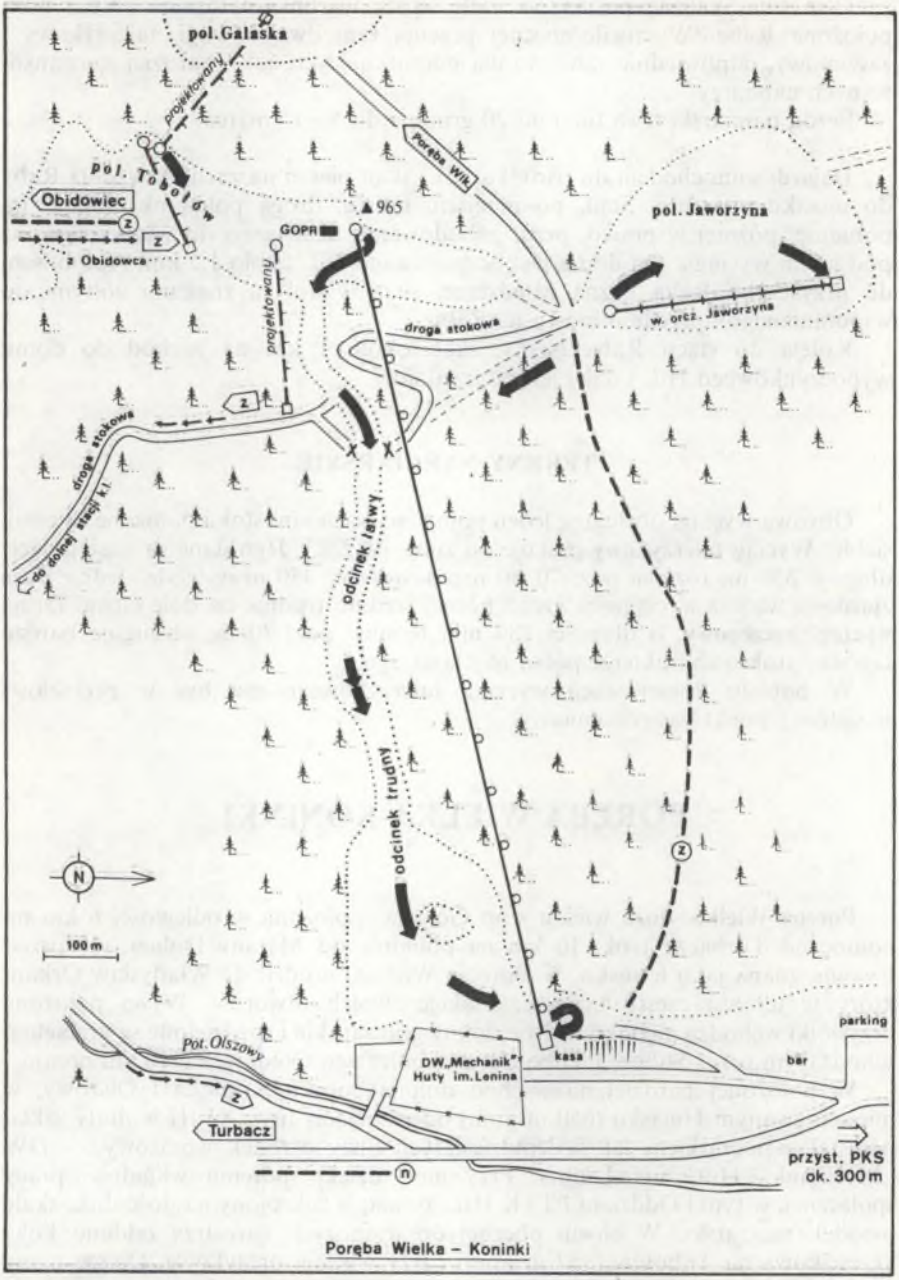

Poręba Wielka – Koninki

przewidują budowę kolejnego, dość długiego wyciągu orczykowego usytuowanego na zachodnim skłonie grzbietu, tj. na polanach Galaska i Starmaszka.

Inne części Poręby Wielkiej pozbawione są urządzeń wyciągowych, jednak cała okolica znakomicie nadaje się na krótkie i dłuższe wycieczki narciarskie. Przez Hucisko prowadzą również dwa letnie szlaki turystyczne: na Turbacz (niebieski) przez Rezerwat im. Wł. Orkana i na Obidowiec (zielony) przez Tobołów i Suhorę.

Poręba dysponuje dużą ilością kwater prywatnych PT „Śnieżnica"; ponadto restauracja i kawiarnia. Możliwość uzyskania noclegu w pobliskim Niedźwiedziu (siedziba gminy, poczta, apteka) oraz w Mszanie Dolnej.

Dojazd: samochodem (z Krakowa 72 km, z Mszany Dolnej 10 km) przez Niedźwiedź i Porębę do parkingu usytuowanego ok. 300 m poniżej dolnej stacji kolei linowej. Autobusem do ostatniego przystanku PKS Poręba Wielka-Koninki (kursy z Limanowej, Krakowa, Mszany Dolnej), skąd ok. 200 m do w.w. parkingu.

TERENY NARCIARSKIE

Stok wschodni

Kolej krzesełkowa „Tobołów" (uruchomiona XII 1982 r.). Długość 1109 m, różnica poz. 309 m, przepustowość 460 os/godz w lecie i 600 os/godz w zimie, krzesełka jednoosobowe. Bilety do nabycia w kasie, w dolnej części budynku stacji, poniżej wejścia na peron. Placówka GOPR przy stacji górnej.

Trasy zjazdowe: obecnie jedna o długości 1350 m, po lewej stronie kolei, cały czas równolegle do jej trasy. W części górnej łatwa, w dolnej miejscami trudna. Trasa prawie w całości poprowadzona jest przecinką szerokości 30—50 m, bez ostrych zakrętów i miejsc niebezpiecznych.

Dla miłośników łatwych i długich zjazdów, począwszy od zimy 1983/84 przygotowana została droga stokowa o dł. 6,5 km. Zjeżdżając nią dotrzemy na dno doliny poniżej ośrodka wypoczynkowego HiL, w rejon parkingu. Również drugi odcinek wspomnianej drogi, przewijający się przez grzbiet Tobołowa na stronę zachodnią może być użyty jako zjazd do tej części wsi, która leży w dolinie potoku Poręba.

Z polany Tobołów roztacza się piękny widok na wznoszący się po drugiej stronie doliny Turbaczyk, bielejący dużą plamą szczyt Mostownicy i pokryty lasami Turbacz.

Polana Jaworzyna Porębska — stok północny

Wyciąg orczykowy „Jaworzyna". Długość 300 m, różnica poz. 88 m, przepustowość 1000 os/godz. Jedna **trasa zjazdowa**, średnio trudna, polaną wzdłuż wyciągu. Dojście do wyciągu ok. 300 m w prawo od górnej stacji KL „Tobołów".

Polana Tobołów

Wyciąg orczykowy pojedynczy. Długość 150 m, różnica poz. 30 m, przepustowość 300 os/godz. **Trasa zjazdowa** łatwa, polaną wzdłuż wyciągu.

Przez Tobołów przebiega szlak narciarski (oznakowanie kolorem zielonym) z Obidowca do Koninek. Dla chętnych możliwość urządzenia bardzo miłej, południowej wycieczki narciarskiej na trasie: od Tobołowa podejście ok. 2 km na Obidowiec, skąd ponad 10-km. zjazd przez Stare Wierchy i Maciejową do Rabki.

LUBOMIERZ

Lubomierz, duża, długa wieś, położona w dolinie potoku Mszanka, oddzielającego Gorce od Beskidu Wyspowego, na wys. 530—752 m npm. Większość zabudowań ulokowana jest wzdłuż przebiegającej przez wieś szosy Mszana Dolna — Lubomierz — Szczawa. Lubomierz, dość popularny jako letnisko, jest również dobrym miejscem na zimowy urlop. Dzięki komunikacji PKS narciarze, oprócz orczyka w rejonie przełęczy Przysłop, mogą korzystać z wyciągów w niedalekiej Szczawie, jak i w bardziej odległych Koninkach.

Dla narciarzy turystów możliwość odbycia atrakcyjnej, całodniowej wycieczki na Kudłoń (1276 m npm). Początek trasy przy górnej stacji wyciągu na Przysłopie, skąd za znakami letnimi żółtymi na szczyt, dalej zjazd na przełęcz Borek i stąd powrót do Rzek i Przysłopu doliną Kamienicy. Przez Lubomierz przebiegają ponadto dwa znakowane szlaki letnie łączące Beskid Wyspowy z Gorcami.

We wsi liczne kwatery prywatne PT „Śnieżnica", stacja turystyczna PTTK, restauracja, poczta i kościół.

Sezon narciarski na Przysłopie trwa od 1 grudnia do końca marca, czasami dłużej.

Dojazd: autobusem PKS (we wsi kilka przystanków), bezpośrednie kursy z Mszany Dolnej i Szczawy oraz pospieszne z Krakowa i Szczawnicy (tylko przez przyst. PKS Lubomierz-Przysłop). Dojeżdżając do wyciągu wysiadamy na przystanku PKS Szkoła lub Przysłop.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg orczykowy (właściciel Budostal-3 Kraków) na północnym stoku grzbietu łączącego masyw Kudłonia z Mogielicą, nieco przed przełęczą Przysłop. Dane techniczne: długość 587 m, różnica poz. 185 m, przepustowość 450 os/godz, stacja dolna na wys. około 780 m npm. Przy dolnej stacji placówka GOPR. Brak punktu gastronomicznego. Parkowanie samochodów przy szosie.

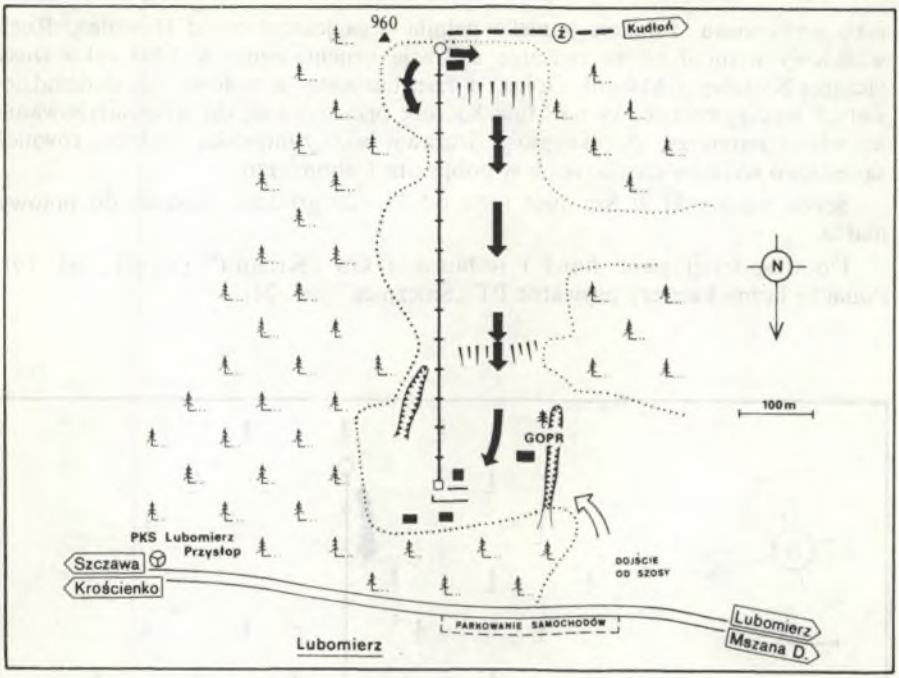

Jedna **trasa zjazdowa** trudna (średnie nachylenie 31%) wiodąca otwartym terenem wzdłuż wyciągu. Największe nachylenie (40%) w części górnej. W odległości ok. 200 m nad stacją dolną ok. 4-m. wysokości miedza przecinająca całą szerokość stoku. Dzięki dużej szerokości (ponad 100 m) i brakowi innych przeszkód terenowych lubomierski stok pozwala nawet dobrze jeżdżącym narciarzom „wyszaleć" się do woli, zwłaszcza iż w dni powszednie na wyjazd oczekuje się najwyżej kilka minut.

Z rejonu górnej stacji rozpościera się obszerna panorama Beskidu Wyspowego z wybijającą się na plan pierwszy Mogielicą.

SZCZAWA

Szczawa, wieś o wybitnych walorach klimatycznych i wypoczynkowych, położona na wys. 520 m npm w dolinie rzeki Kamienicy oddzielającej Gorce od masywu Mogielicy w Beskidzie Wyspowym. Malownicze i korzystne położenie oraz kilka źródeł wód mineralnych dają Szczawie dużą szansę dalszego rozwoju

jako uzdrowiska. Funkcję letniska pełniła wieś jeszcze przed II wojną. Ruch wczasowy wzmógł się tu znacznie z chwilą uruchomienia w 1969 roku szosy łączącej Szczawę z Mszaną Dolną, a zainstalowany w połowie lat siedemdziesiątych wyciąg orczykowy na Małą Kiczorę przyczynił się do spopularyzowania jej wśród narciarzy. Atrakcyjność Szczawy jako zimowiska podnosi również sąsiedztwo terenów narciarskich w pobliskim Lubomierzu.

Sezon narciarski w Szczawie trwa od 15—20 grudnia, najdalej do połowy marca.

Do dyspozycji gości hotel i restauracja GS „Kiczora" (Rynek, tel. 19). Ponadto liczne kwatery prywatne PT „Śnieżnica" (tel. 24).

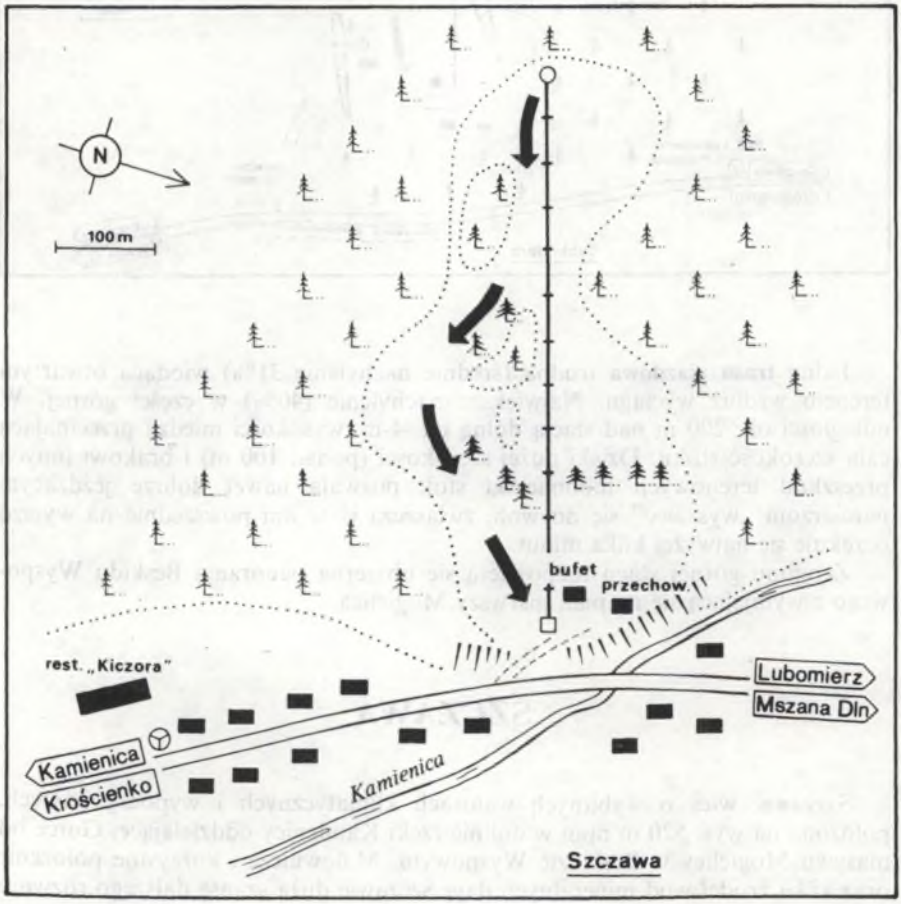

Dojazd: tylko autobusem PKS — kursy pospieszne z Krakowa, Szczawnicy i Limanowej; lokalne kursy z Mszany Dolnej i Krościenka. Samochodem najwygodniej z Mszany Dolnej przez Lubomierz.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg orczykowy (własn. PT „Śnieżnica") na północno-wschodnim stoku Małej Kiczory, ok. 200 m od Rynku i przystanku PKS. Długość wyciągu 584 m, różnica poz. 125 m, przepustowość 600 os/godz. Przy dolnej stacji niewielki bufet i przechowalnia nart.

Aktualnie jedna **trasa zjazdowa** dług. 750 m, wiodąca polami po lewej stronie wyciągu. Część górna i dolna trasy łatwa, część środkowa średnio trudna.

PASMO PODHALAŃSKIE

PYZÓWKA

Pyzówka, urocza wieś podhalańska położona na wysokości ok. 680 m npm w rozległej kotlinie u stóp Janiłówki (818 m npm), we wschodnim krańcu Pasma Podhalańskiego, w pobliżu Przełęczy Sieniawskiej oddzielającej to Pasmo od Gorców.

Miejscowość od szeregu lat spełnia rolę letniska. Jest również cichym i mającym wielu zwolenników zimowiskiem. Obecnie w Pyzówce jest ponad 500 miejsc noclegowych (w pensjonacie „Modrzew", kilku domach wypoczynkowych ogólnie dostępnych oraz w kwaterach prywatnych). Ponadto kilka stołówek, bar, kawiarnia, poczta. Wszystko to zapewnia gościom przyzwoite warunki wypoczynku.

Sezon narciarski trwa tu od 1—20 grudnia do połowy marca.

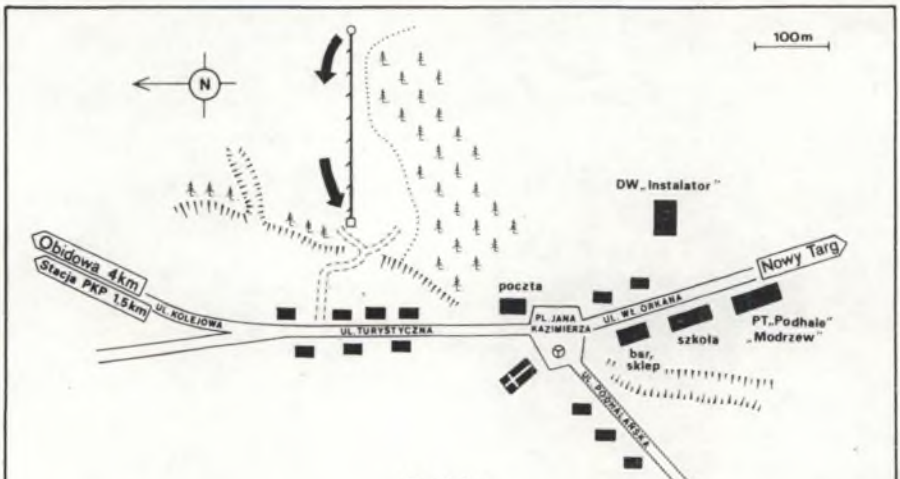

Dojazd: autobusem PKS i samochodem z Nowego Targu przez Ludźmierz lub z Klikuszowej (szosa Kraków — Zakopane) przez Lasek-Trute. Pociągiem do stacji PKP Pyzówka (linia Kraków — Zakopane), skąd do wsi ok. 2 km. Stacja jest bardzo ciekawie położona w skalistym wąwozie na Przełęczy Sieniawskiej.

TERENY NARCIARSKIE

W pobliżu centrum **wyciąg zaczepowy** PT „Podhale". Długość 280 m, różnica poz. 50 m, przepustowość 200 do 250 os/godz. Jedna trasa zjazdowa łatwa, wiodąca otwartym terenem, wzdłuż wyciągu. (Przy sprzyjających warunkach po prawej stronie wyciągu urządzany jest tor saneczkowy.)

Warto zaznaczyć, iż cała okolica Pyzówki to teren obfitujący w stoki zapewniające łagodne zjazdy i nie męczące podejścia, jakby stworzony do odbywania krótszych spacerów i dłuższych wycieczek narciarskich.

BESKID WYSPOWY

KASINA WIELKA (ŚNIEŻNICA)

Śnieżnica to najwygodniejszy w Polsce ośrodek narciarski dla amatorów podróży koleją. Wyciąg orczykowy usytuowany jest na północno-zachodnim stoku Śnieżnicy (1006 m npm), dolna stacja tuż przy stacji kolejowej Kasina Wielka (ok. 560 m npm), wysoko ponad doliną z zabudowaniami wsi, górna stacja w pobliżu schroniska górskiego PT „Śnieżnica". Atrakcyjnie prowadzona trasa zjazdowa, dość dobre warunki śniegowe, bliskość Krakowa, wreszcie brak długich kolejek do wyciągu to główne zalety Śnieżnicy. Z trasy zjazdowej ładna panorama Beskidu Wyspowego i Średniego z dominującym na pierwszym planie Lubogoszczem (967 m npm).

Sezon narciarski trwa w tym rejonie od 15 grudnia do 10—15 marca.

Dojazd: pociągiem bezpośrednio na miejsce (linia Chabówka — Nowy Sącz). Autobusem PKS (kursy z Mszany Dolnej, 1 kurs dziennie z Krakowa) do przystanku PKS Kasina Wielka-Poczta, skąd drogą do widocznej na stoku stacji kolejowej. Samochodem z Krakowa najkrócej przez Dobczyce (59 km).

Do **schroniska na Śnieżnicy** (jeśli nie korzystamy z wyciągu) najkrótsze dojście od przystanku PKS Gruszowiec (na linii Mszana Dolna — Limanowa). Z przystanku PKS na północ, początkowo za znakami niebieskimi, później zielonymi. Czas podejścia 30 min. Adres: Schronisko na Śnieżnicy, Dobra k. Limanowej, tel. 76.

Możliwości uzyskania noclegu istnieją również w pobliskiej Mszanie Dolnej (Motel PT „Śnieżnica", tel. 274, tam też recepcja kwater prywatnych, tel. 417).

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg orczykowy (własn. PT „Śnieżnica"): długość 1075 m, różnica poz. 277 m, przepustowość 600 os/godz. Jedna, średnio trudna **trasa zjazdowa**, poprowadzona szeroką (30—100 m) przecinką na lewo od wyciągu. Najstromiej ponad (40%) w części dolnej. Około 200 m powyżej stacji dolnej tzw. peron pośredni, używany jako miejsce startu w okresie, gdy w dolnej części trasy brakuje śniegu. Dojazd ok. 80 m przez las — tablice kierunkowe.

Ponad stacją górną „Chatka na Śnieżnicy" (placówka GOPR), tam też początek wygodnego zjazdu (ok. 500 m) do schroniska.

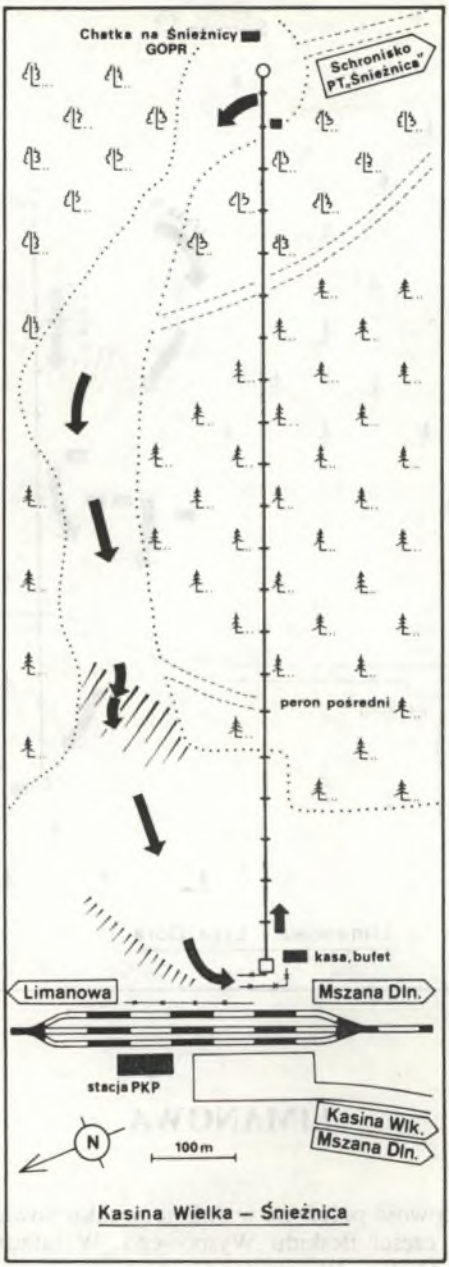

Kasina Wielka – Śnieżnica

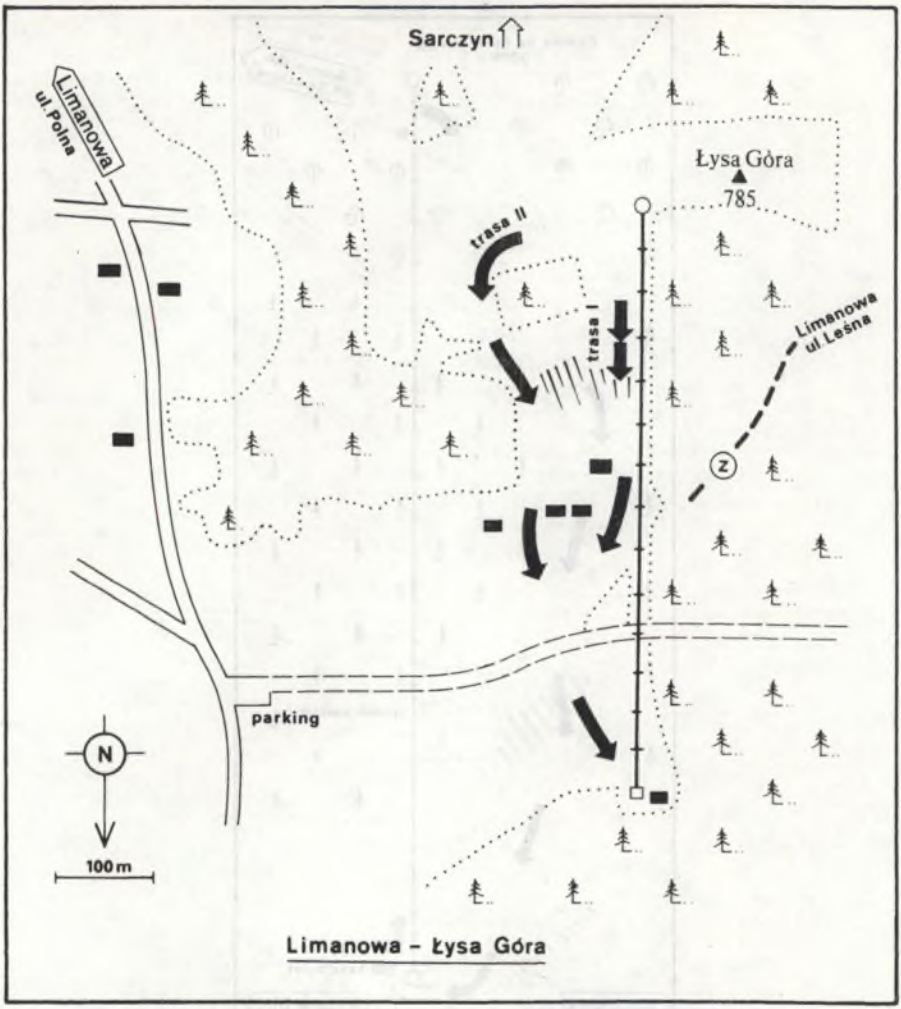

Limanowa – Łysa Góra

LIMANOWA

Limanowa, miejscowość położona w dolinie potoku Sowlinka, między wzniesieniami wschodniej części Beskidu Wyspowego. W latach siedemdziesiątych kilkakrotny krajowy Mistrz i Wicemistrz Gospodarności, ośrodek przemysłowy,

ważny węzeł komunikacji drogowej, siedziba prężnego Przedsiębiorstwa Turystycznego „Śnieżnica".

Narciarzom Limanowa znana jest głównie z istniejącego od prawie dziesięciu lat małego ośrodka usytuowanego na osłaniających miasto od północy stokach Łysej Góry (785 m npm).

Sezon narciarski w Limanowej trwa zazwyczaj od 15 grudnia do 15 marca.

Dojazd: pociągiem z Nowego Sącza lub Chabówki (linia lokalna), autobusem PKS (kursy pospieszne i zwykłe) z Nowego Sącza, Krakowa, Katowic, Zakopanego, liczne linie lokalne łączące Limanową z pobliskimi miejscowościami, ponadto komunikacja miejska WPK.

Dojazd do rejonu wyciągu (przysiółek Sarczyn, odl. 8 km): przez ul. Orkana, od niej w lewo ul. Polną; dojście pieszo (45 min) z centrum miasta ul. Leśną za znakami niebieskimi wiodącymi na Sałasz.

Wyciąg czynny jest w soboty i niedziele, w pozostałe dni tygodnia po uprzednim zgłoszeniu grupowym w OSiR (tel. 608).

Ważniejsze adresy i telefony: PT „Śnieżnica", Rynek 16, tel. 223 (kwatery prywatne w Limanowej i okolicy); Oddział PTTK, ul. J. Marka 13, tel. 185; OST „Gromada", Rynek Mały tel. 507; Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Spacerowa 8, tel. 608. Ponadto domy wycieczkowe: PTTK, ul. Świerczewskiego 35, tel. 178; im. Janka Krasickiego, Bulwary, tel. 623; GOPR, ul. Parkowa 4.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg orczykowy (własn. OSiR) na północnym stoku Łysej Góry. Długość 612 m, różnica poz. 162 m, przepustowość 600 os/godz.

Dwie **trasy zjazdowe** po lewej stronie wyciągu przy górnej stacji (tablice kierunkowe):

Trasa I: równoległa do wyciągu, w górnej części trudna, od połowy stoku (uwaga na trzy miedze) łatwa.

Trasa II: od górnej stacji ok. 150 m w lewo aż do minięcia kępy drzew. Tam skręt w prawo i w dół aż do spotkania z trasą I. W części górnej trudności średnie, na dole łatwo.

BESKID SĄDECKI

PREHYBA

Zachodnia część Beskidu Sądeckiego, czyli Pasmo Radziejowej, w swej środkowej części posiada rozległą halę zwaną **Prehyba (1175 m npm)**; nieco na wschód od niej wznosi się Wierch Prehyby (1195 m npm). Na południowym skłonie hali stoi okazałe **schronisko PTTK** im. Kazimierza Sosnowskiego. Jest ono drugim schroniskiem stojącym na tym miejscu. Pierwsze, pochodzące z lat 1936—37 spłonęło w roku 1944 w czasie akcji niemieckiej prowadzonej przeciw partyzantom polskim.

Obecne schronisko (zbudowane w latach 1956—58) posiada 80 miejsc noclegowych, obszerną jadalnię, kuchnię turystyczną, przechowalnię nart; stała placówka GOPR. Miejscową ciekawostką jest towarowa kolej linowa, pozostałość z czasów budowy schroniska, poprowadzona z doliny potoku Jaworzynka i służąca (obecnie tylko zimą) do zaopatrywania schroniska. Adres: Schronisko PTTK na Prehybie, 33-388 Gołkowice, tel. Nowy Sącz 213-90.

Prehyba jest najważniejszym w tej części gór węzłem siedmiu znakowanych szlaków turystycznych letnich i czterech narciarskich. Otoczenie Prehyby sprzyja uprawianiu wędrówek narciarskich.

Sezon narciarski na Prehybie trwa od początku grudnia do początku kwietnia.

Zjazd w doliny możliwy najdalej do końca marca, przy czym na dolnych odcinkach szlaków prowadzących do Rytra i Szczawnicy już w połowie tego miesiąca można spodziewać się braku śniegu.

Dojście zimowe: najwygodniejsza, najkrótsza i najczęściej w zimie uczęszczana droga (bez znaków) prowadzi od przystanku PKS Prehyba na krańcu wsi Gaboń. Trasa orientacyjnie bardzo prosta. Od przystanku kierujemy się na południe drogą asfaltową wiodącą w głąb doliny. Po minięciu ostatnich zabudowań droga skręca w las. Po około 4,5 km dochodzimy do dolnej stacji wzmiankowanej już towarowej kolei linowej. Stąd w prawo za przebiegiem szerokiej drogi kołowej, która, przewijając się stokami Prehyby, po dalszych 3 km wyprowadza nas pod samo schronisko PTTK.

Inne drogi, w tym i podejścia ze Szczawnicy za znakami niebieskimi lub zielonymi oraz podejście szlakiem narciarskim ze Szczawnicy są znacznie dłuższe, a w zimie często nieprzetarte.

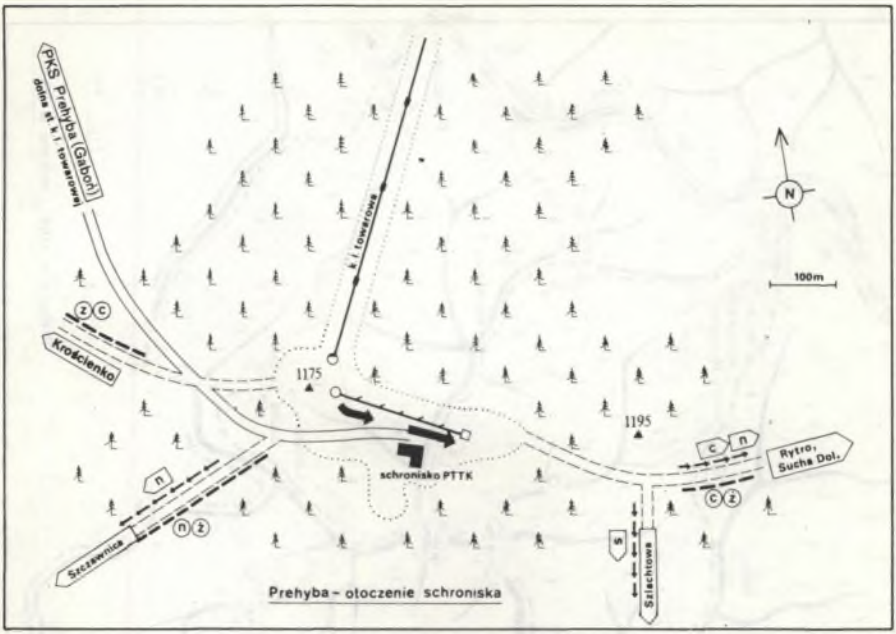

Prehyba – otoczenie schroniska

TERENY NARCIARSKIE PRZY SCHRONISKU

Hala Prehyba (stok południowy): wyciąg zaczepowy o długości ok. 250 m, różnicy poz. 40 m. Zjazd wzdłuż wyciągu bardzo łatwym terenem, stanowiącym w zasadzie pólko narciarskie dogodne do nauki jazdy.

SZLAKI NARCIARSKIE

1. Do przystanku PKS Prehyba (Gaboń) — trasa nieznakowana o charakterze nartostrady. Długość około 8000 m, różnica poz. 600 m, trudności małe. Zjazd odbywa się drogą kołową, którą — uwaga — mogą podchodzić piesi lub poruszać się pojazdy. Trasa w całości pokrywa się z opisaną uprzednio drogą podejściową.

2. Do Szczawnicy przez polanę Koszarki — szlak turystyczny, podobnie jak poprzedni o charakterze nartostrady. W części środkowej ciągły zjazd. Długość 10500 m, różnica poz. 600 m, znaki narciarskie niebieskie. Trudności małe, miejscami średnie.

Od schroniska wyruszamy za przebiegiem grzbietu na zachód, łącznie ze znakami letnimi zielonymi i niebieskimi. Po około 1,5 km opuszczamy znaki

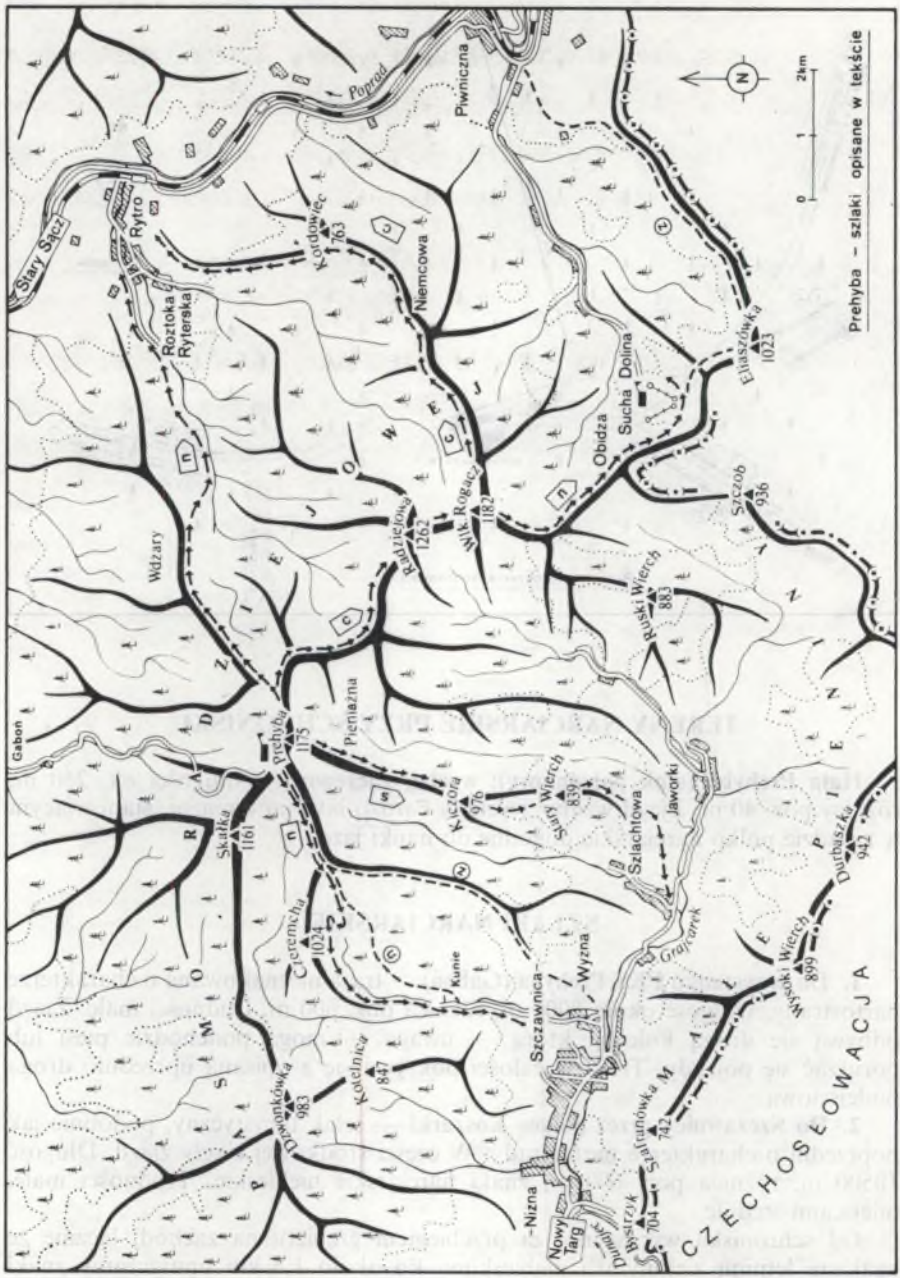
Prehyba – szlaki opisane w tekście
0 1 2km
N
Stary Sącz
Poprad
Rytro
Roztoka Ryterska
Kordowiec 763
Piwniczna
Niemcowa
Wdzary
Gabon
Prehyba 1175
Pieniazna
Radziejowa 1262
Wilk Rogacz 1182
Obidza
Sucha Dolina
Eliaszówka 1023
Szczob 936
Ruski Wierch 883
Skałka 1161
Ciemiencha 1024
Kurnie
Kiczora 976
Stary Wierch 839
Szlachtowa
Jaworki
Grajcarek
Kotelnica 847
Szczawnica
Wyżna
Niżna
Nowy Targ
Dunajec
Bystrzyk 704
Szafranówka 742
Wysoki Wierch 899
Durbaszka 942
CZECHOSŁOWACJA

letnie i skręcamy nieco w lewo, początkowo w wąską przecinkę, później w szeroką drogę leśną. Odtąd już cały czas za jej przebiegiem przez polanę Koszarki, a po jej minięciu szerokimi łukami zjeżdżamy do doliny potoku Jastrzębiego. Stąd dalej przez przysiółek Kunie i osiedle Połoniny do Górnego Parku w Szczawnicy Zdroju. Szlak w górnej części dość atrakcyjny, w dolnej wymaga marszu po prawie płaskim dnie doliny.

3. Do Rytra przez Wdżary — szlak turystyczny typowo wędrówkowy. Długość 11 500 m, różnica poz. 650 m. Miejscami trudny. Znaki narciarskie niebieskie.

4. Do Rytra przez Wielki Rogacz — szlak turystyczny typowo wędrówkowy. Długość 16 500 m, różnica poz 650 m. Miejscami trudny. Znaki narciarskie czerwone. Na Wielkim Rogaczu odgałęzienie szlaku (znaki narciarskie niebieskie) do Suchej Doliny przez Obidzę — długość tego odcinka 7000 m. Łącznie z Prehyby do Suchej Doliny 13 500 m.

5. Do Szlachtowej przez Pieniażną — szlak turystyczny z przewagą odcinków zjazdowych. Trudności średnie, miejscami na trasie mogą zalegać krzaki, gałęzie itp. Znaki narciarskie czarne.

OBIDZA K. JAZOWSKA

Obidza jest wsią położoną w jednej z północnych dolin Pasma Radziejowej. Swymi górnymi przysiółkami dochodzi do głównego grzbietu w rejonie Dzwonkówki (983 m npm); dolny koniec wsi styka się z Dunajcem. Obidza jest miejscowością mało znaną, uczęszczaną tylko jako letnisko. Od sezonu zimowego 1984/85 r. funkcjonuje tu wyciąg talerzykowy (własność OZGT PTTK Nowy Sącz). Zainstalowanie tego wyciągu, być może zapoczątkuje rozwój tej miejscowości jako zimowiska.

Sezon narciarski (brak ściślejszych danych) winien rozpoczynać się tu z końcem grudnia i trwać do pierwszych dni marca.

Dojazdy: autobusem PKS z Nowego Sącza do przedostatniego przystanku w Obidzy. Samochodem szosą Krościenko — Stary Sącz, z której to drogi w Jazowsku skręcamy na południe przez most na Dunajcu — z Jazowska do wyciągu 2,7 km.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg znajduje się na północno-zachodnim stoku, tuż obok drogi, ok. 500 m przed szkołą. Dane wyciągu: talerzykowy (prod. Polsport), długość 397 m, różnica poz. 114 m (stacja górna na wys. 540 m), przepustowość 272 os/godz.

Trasy zjazdowe: wyciąg usytuowany jest w otwartym terenie, bezpośrednio przy nim trasa średnio trudna, na prawo od niej teren łatwiejszy.

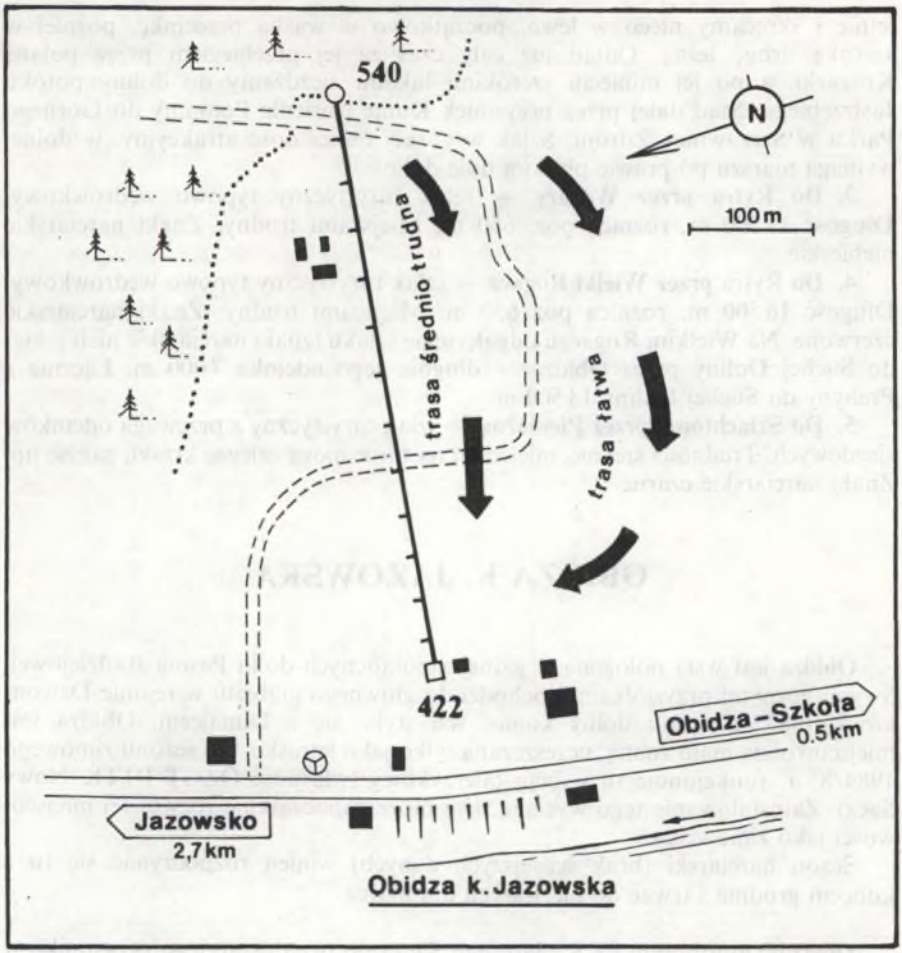

PIWNICZNA-SUCHA DOLINA

Piwniczna, miasteczko w dolinie Popradu, znane głównie jako uzdrowisko, letnisko i baza kolonii dziecięcych. Bezpośrednie otoczenie Piwnicznej nie posiada dogodnych terenów narciarskich, nie ma też tam żadnego wyciągu. Natomiast w leżącej na zachód od miasta długiej dolinie potoku Czercz, a właściwie w jego najwyższej części zwanej **Suchą Doliną (700—1025 m npm)** znajduje się najlepszy w całej Sądecczyźnie ośrodek narciarski, który powstał

głównie dzięki staraniom PT „Poprad" i jest nadal systematycznie rozbudowywany. W chwili obecnej działają tam trzy wyciągi narciarskie. Popularność Suchej Doliny zwanej też Słoneczną Doliną sprawia, iż w czasie ferii szkolnych oraz w końcu tygodnia panuje tam spory tłok. Solidną bazę noclegową stanowi Hotel Górski.

Dolina Czercza otoczona jest od południa granicznym grzbietem Eliaszówki (1025 m npm), od północy zaś schodzącym z Radziejowej długim ramieniem Wielkiego Rogacza (1182 m npm) i Niemcowej (1026 m npm). Zapewnia to Suchej Dolinie osłonę od wiatrów zachodnich i południowych, a przez to doskonałe warunki klimatyczne i śnieżne. Narciarzy zachęcają bezleśne na ogół stoki o urozmaiconym profilu. Tutaj też kończy się szlak narciarski prowadzący z Prehyby.

W latach sześćdziesiątych planowano przeprowadzenie tędy odcinka tzw. Drogi Karpackiej, mającej w tym rejonie połączyć dolinę Popradu ze Szczawnicą i Podhalem.

Dojazd: pociągiem do stacji PKP Piwniczna-Zdrój (linia Tarnów — Krynica), skąd do Suchej Doliny autobusem WPK z Rynku. Autobusem PKS do Piwnicznej, skąd dalej autobusem WPK z Rynku.

Bezpośrednio do Suchej Doliny (8 km od Piwnicznej) dojazd tylko samochodem (2 parkingi ok. 1 km poniżej Hotelu Górskiego) lub autobusem WPK, linia z Nowego Sącza (ok. 15 kursów dziennie, w soboty i niedziele dodatkowe kursy).

Ważniejsze adresy i telefony: Hotel Górski PT „Poprad" i GOPR Piwniczna — Sucha Dolina, tel. 117; PT „Poprad", ekspozytura, ul. Daszyńskiego 11, tel. 142 (punkt it, kwatery prywatne); PTTK, ul. Daszyńskiego 13, tel. 164. Stacje turystyczne PTTK: Obidza nr 2 i nr 6, Bobrownice nr 9. Ponadto 3 stacje turystyczne w pobliskim Rytrze.

TERENY NARCIARSKIE

Tereny narciarskie Suchej Doliny położone są na północnych stokach Eliaszówki, powyżej Hotelu Górskiego. Wszystkie cztery **wyciągi orczykowe** obsługują w zasadzie jeden rozległy stok położony w trójkącie pomiędzy wyciągami W1 i W2. Jego górna część jest otwarta i mniej stroma. Część środkowa najtrudniejsza, przecięta dwoma „ściankami" i najbardziej zalesiona. Część dolna, najmniej stroma, jest jedną wielką łąką, odpowiednią nawet dla zupełnych nowicjuszy. Przy dolnej stacji wyciągu W1 znajduje się tablica orientacyjna podająca schemat tras zjazdowych i ich oznakowanie. Niestety, w terenie oznakowanie prawie w ogóle nie istnieje. Nie stanowi to jednak zasadniczej przeszkody w odszukaniu właściwego zjazdu, tym bardziej, iż wszystkie trasy są z sobą połączone i każdy narciarz ma dużą swobodę w wyborze najlepszego dlań terenu, a podział na trasy jest dość umowny.

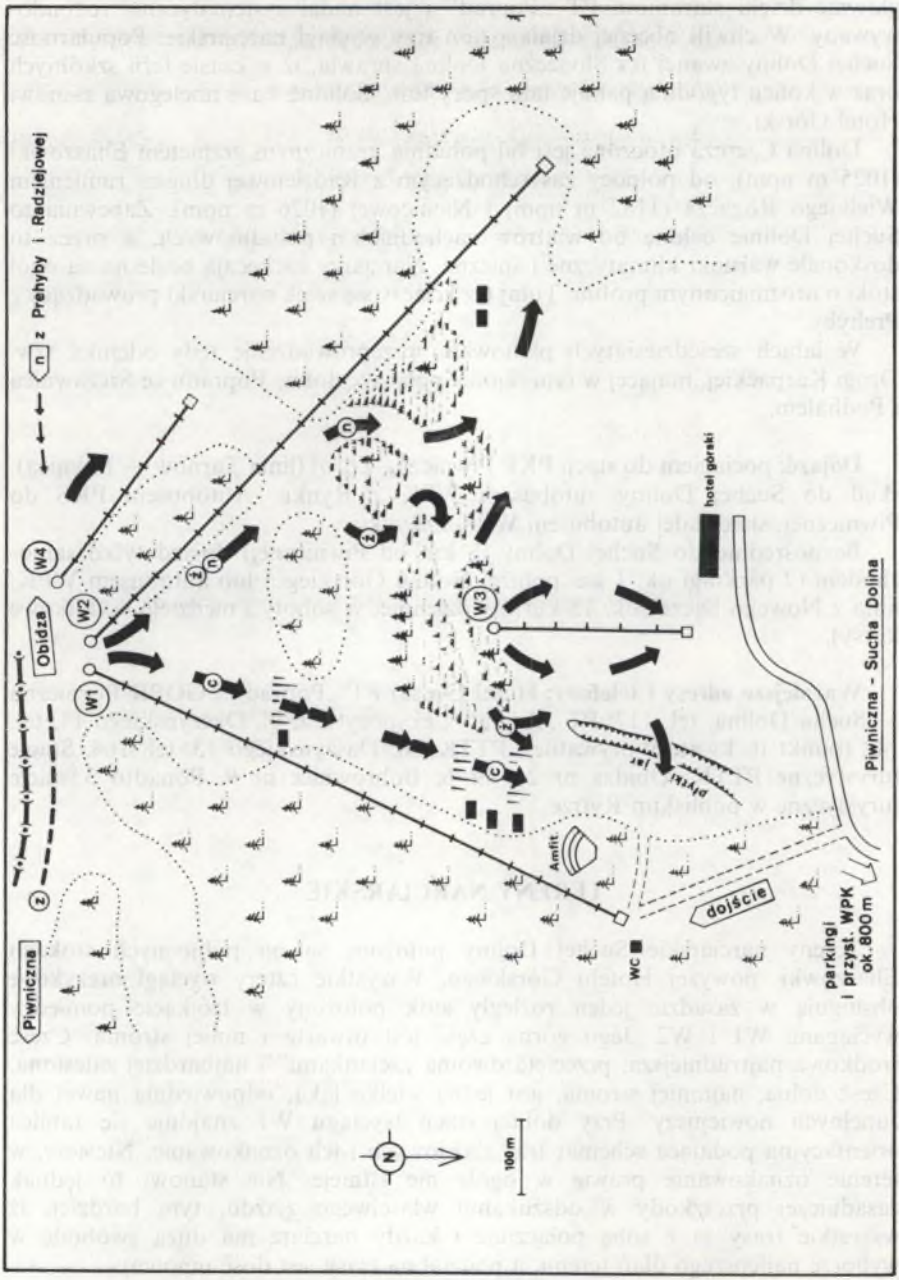
Piwniczna
Obidza
W1
W2
W4
W3
n z Prehyby i Radziejowej
hotel górski
Amfit
WC
dojście
parkingi
i przyst. WPK
ok.800 m
Piwniczna - Sucha Dolina
100 m
N

Dane techniczne wyciągów:

Wyciąg W1: orczykowy, długość 780 m, różnica poz. 218 m, przepustowość około 400 os/godz.

Wyciąg W2: orczykowy, długość 880 m, różnica poz. 162 m, przepustowość 600 os/godz.

Wyciąg W3: orczykowy pojedynczy, własność prywatna, długość 295 m, różnica poz. ok. 40 m, przepustowość do 400 os/godz.

Wyciąg W4: orczykowy pojedynczy, własność prywatna, długość 350 m, różnica poz. ok. 80 m, przepustowość 450 os/godz.

Trasy zjazdowe:

Trudna: długość około 900 m, oznakowana kolorem czerwonym. Poprowadzona jest równolegle do W1. W części środkowej dwie bardzo strome „ścianki" — górna długości około 40 m, dolna około 100 m. Dojazd do stacji dolnej wyciągu W1 krótko przez las.

Średnio trudna: długość około 1200 m, oznakowana kolorem żółtym. W części górnej równolegle do W2, za pierwszą grupą drzew kilka zakrętów i rozgałęzienie: w prawo do dolnej stacji W1, w lewo do dolnej stacji W2.

Łatwa: długość około 1400 m, oznakowana kolorem niebieskim. Poprowadzona w dużej części równolegle do W2. Kilka bocznych wariantów, zwłaszcza w części górnej.

Przy wyciągu W3 trasa **bardzo łatwa** (półko narciarskie), wiodąca obszerną łąką po obu stronach wyciągu.

Amatorom wędrówek narciarskich można polecić wycieczkę grzbietem granicznym przez Eliaszówkę do Piwnicznej (od górnej stacji wyciągów w kierunku wschodnim) i znacznie krótszą trasę w kierunku Obidzy (od górnej stacji w kierunku północno-zachodnim), od której można kontynuować zjazd w stronę Jaworek.

MUSZYNA

Muszyna (450—520 m npm), miasteczko i uzdrowisko położone malowniczo przy ujściu Szczawnika i Muszynki do Popradu, ok. 10 km od Krynicy. Jako miejscowość istnieje Muszyna od XIII w. Będąc stolicą „państwa muszyńskiego" pełniła w swoim czasie ważną rolę strategiczno-handlową. Z czasów tych pozostały jedynie szczątki zamku. Dziś, wraz z przyłączonymi pobliskimi wsiami Złockiem i Szczawnikiem, tworzy Muszyna duży kompleks wczasowo-sanatoryjny, przyjmując rocznie dziesiątki tysięcy gości.

W mieście jak dotychczas nie ma hotelu; są natomiast liczne kwatery prywatne PT „Poprad". Wyżywienie zapewnia kilka restauracji i barów.

Tereny narciarskie znajdują się głównie w Złockiem i Szczawniku. W pobliżu samego miasta narciarzy zapraszają, pozbawione niestety urządzeń wyciągowych, stoki Wielkiej Polany.

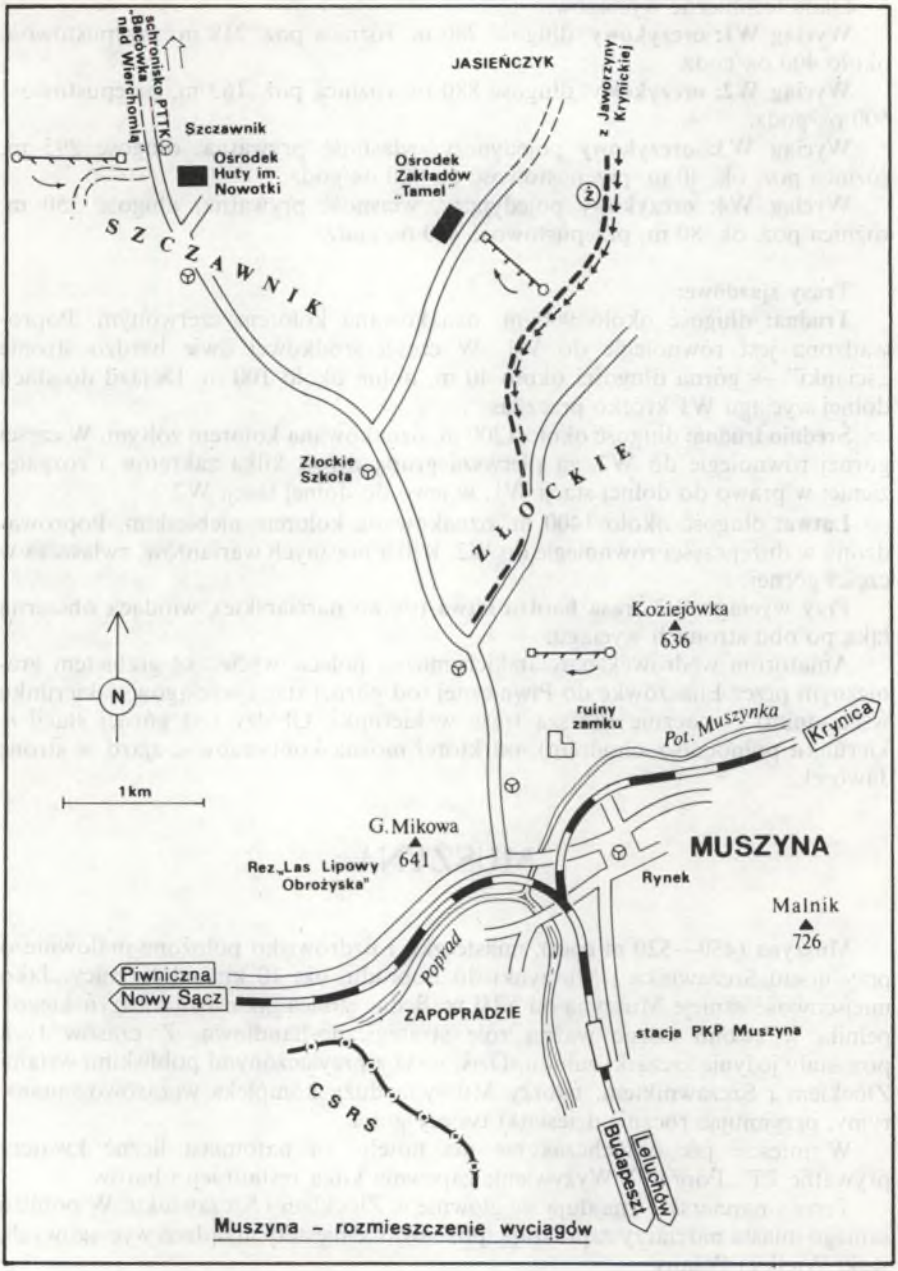

Muszyna – rozmieszczenie wyciągów

Sezon narciarski w Muszynie trwa od 20 grudnia najdalej do 10 marca, często krócej.

Dojazd: pociągiem bezpośrednio z Krakowa, Tarnowa, Warszawy, Gdyni, Krynicy i Nowego Sącza. Dwie stacje kolejowe: Muszyna oraz położony w odległości 200 m od Rynku przystanek PKP Muszyna-Miasto. Autobusem (przystanek PKS w Rynku) bezpośrednie kursy z Krynicy, Nowego Sącza, Krakowa i Wadowic. Ponadto linie lokalne z Krynicy do Szczawnika, Żegiestowa i Piwnicznej.

Ważniejsze adresy i telefony: BORT PTTK, ul. A. Kity, tel. 140; ekspozytura PT „Poprad", ul. A. Kity, tel. 284.

TERENY NARCIARSKIE

Skrzyżowanie do Złockiego (Koziejówka)

Na zachodnim stoku Koziejówki (636 m npm) **wyciąg zaczepowy** czynny głównie w okresie ferii szkolnych (właściciel: Józef Wnęk, ul. Złockie 4, tel. 208). Długość wyciągu 300 m, różnica poz. 60 m, przepustowość ok. 200 os/godz. Jedna łatwa **trasa zjazdowa** łąką wzdłuż wyciągu. **Dojazd** autobusem PKS z Rynku do przystanku Złockie-Skrzyżowanie. O pracy wyciągu najlepiej upewnić się telefonicznie.

Szczawnik (ośrodek Huty im. Nowotki)

W górnym końcu Szczawnika, nie opodal ostatniego przystanku PKS, **wyciąg zaczepowy** będący własnością ośrodka wypoczynkowego Huty im. Nowotki (tel. 17). Długość wyciągu ok 400 m, różnica poz. 90 m, przepustowość 250 os/godz. Jedna łatwa **trasa zjazdowa** z kilkoma wariantami, wiodąca poprzez pola po lewej stronie wyciągu. Wyciąg czynny jest w okresie trwania turnusów wczasowych.

Złockie (ośrodek „Tamelu")

W odległości 1,5 km od przystanku PKS Złockie-Szkoła (dojście lub **dojazd** drogą w prawo tuż za sanatorium „Geofizyk") ośrodek wczasowy Zakładów „Tamel" z Tarnowa (tel. 355). Przy nim **wyciąg talerzykowy** (prod. Polsport) o długości 350 m, różnicy poz. 61 m i przepustowości 350 os/godz. Jedna **trasa zjazdowa**, średnio trudna z kilkoma wariantami, wiodąca obszerną łąką wzdłuż wyciągu. Podobnie jak w Szczawniku wyciąg czynny jest w okresie trwania turnusów wczasowych.

KRYNICA

Krynica (560—620 m npm), bodaj największe polskie uzdrowisko, a zarazem kilkunastotysięczne miasto, położona jest w zacisznej, śródgórskiej kotlinie, otwartej jedynie od południa, otoczonej z trzech stron wzniesieniami Parkowej Góry (741 m npm), Krzyżowej (819 m npm) i Jasiennika (766 m npm). Dobre nasłonecznienie oraz wody mineralne z ośmiu źródeł sprzyjają leczeniu rozmaitych schorzeń i ściągają tu tysiące kuracjuszy.

Chociaż początki Krynicy jako wsi sięgają 1. połowy XVI w., a odkrycie i wykorzystywanie źródeł leczniczych datowane jest na początek XVIII w., to jednak właściwy rozwój uzdrowiska rozpoczął się dopiero w 1856 r. Było to głównie zasługą doktora Józefa Dietla, późniejszego prezydenta miasta Krakowa. W okresie przed I wojną światową Krynica była również ośrodkiem żywego ruchu kulturalnego i artystycznego. Doprowadzenie w 1911 r. linii kolejowej i wybudowanie w okresie międzywojennym wielu nowoczesnych obiektów, m.in. Domu Zdrojowego i kolei linowej na Górę Parkową przyczyniło się do wzrostu rangi i popularności uzdrowiska na skalę światową. Po II wojnie Krynica notuje dalszy żywy rozwój związany przede wszystkim z powstaniem wielu nowych sanatoriów i domów wypoczynkowych. W ostatnich latach rozwój uzdrowiska został zahamowany ze względu na brak nowych terenów budowlanych oraz konieczność ochrony środowiska naturalnego, poważnie zagrożonego zbytnim już zagęszczeniem dużych zespołów wypoczynkowych i sanatoryjnych.

Goście nie będący kuracjuszami mogą zamieszkać w licznych domach wypoczynkowych, jednym jak na razie hotelu, domu wycieczkowym PTTK i licznych kwaterach prywatnych PT „Jaworzyna". Wyżywienie zapewnia kilkanaście restauracji i barów.

Krynica jest ważnym punktem na turystycznej mapie Polski. Tutaj kończy się zachodni odcinek Głównego Szlaku Beskidzkiego i zaczyna odcinek wschodni prowadzący w Bieszczady. Nad bezpieczeństwem turystów w górach czuwa Krynicka Grupa GOPR obejmująca zasięgiem swego działania Beskid Sądecki i wschodnią część Beskidu Niskiego.

Krynica już w latach dwudziestych była ośrodkiem znacznego jak na owe czasy ruchu narciarskiego, który spotęgował się jeszcze bardziej po wybudowaniu w 1937 r. kolei linowo-terenowej na Górę Parkową. W ostatnich kilkunastu latach największą popularność wśród narciarzy zyskały opadające w kierunku Słotwin i Czarnego Potoku stoki Góry Krzyżowej, gdzie wybudowano kilka wyciągów. Na obszarze samego miasta znaleźć można kilka łagodniejszych stoków i „oślich łączek" służących jako pólka ćwiczebne.

Dojazd: pociągiem — końcowa stacja linii kolejowej z Tarnowa przez Nowy Sącz i Muszynę. Bezpośrednie połączenia z Tarnowem, Krakowem, Katowicami, Warszawą i Gdynią. Liczne kursy autobusów PKS z Nowego Sącza, Tarnowa,

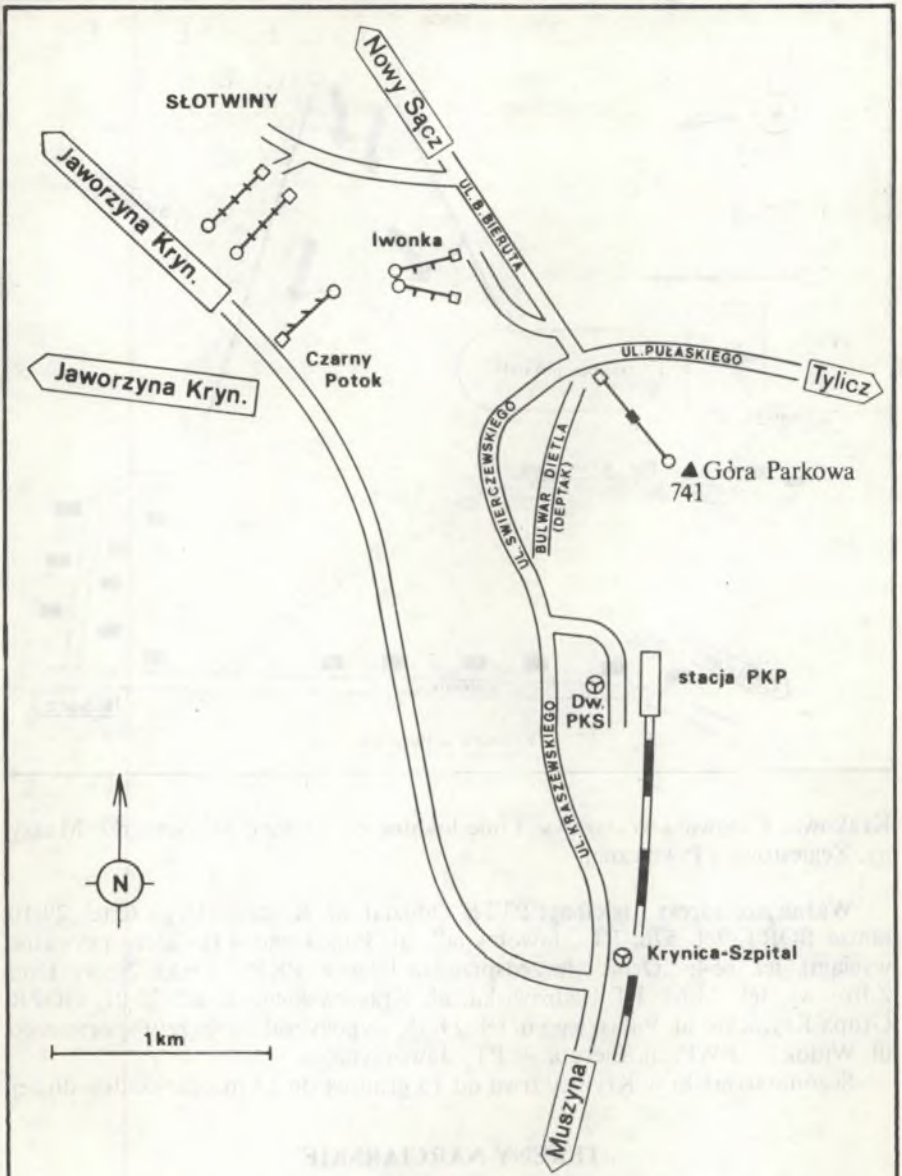

Krynica – rozmieszczenie terenów narciarskich

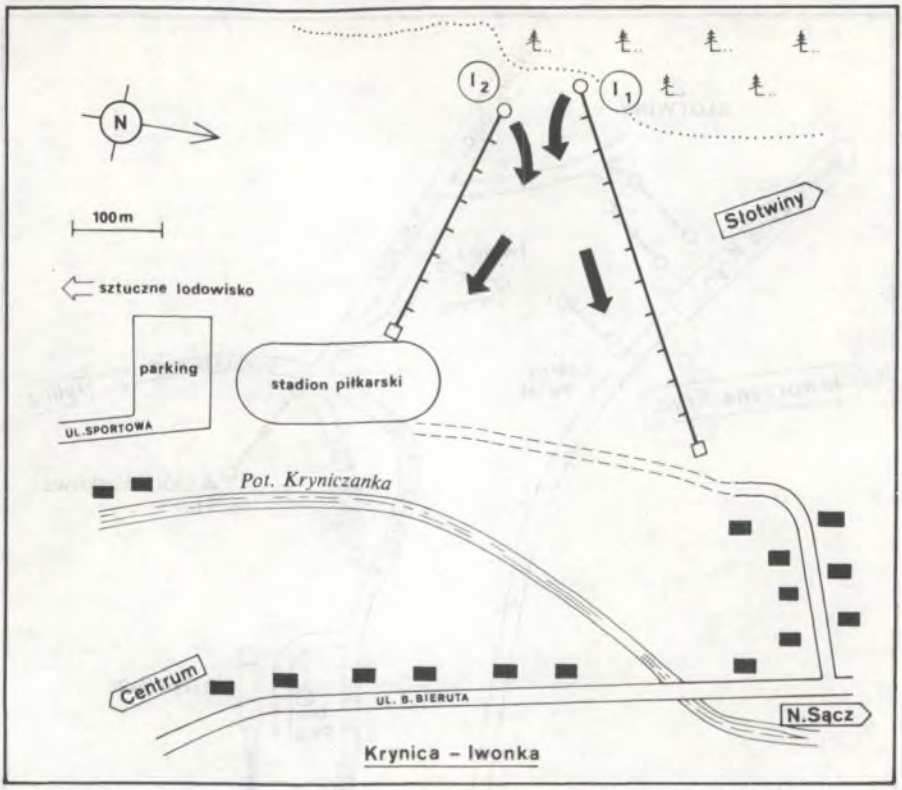

Krakowa, Katowic i Warszawy. Linie lokalne do Tylicza, Mochnaczki, Muszyny, Żegiestowa i Piwnicznej.

Ważniejsze adresy i telefony: PTTK Oddział, ul. Kraszewskiego 6, tel. 29-10, tamże BORT, tel. 576; PT „Jaworzyna", ul. Pułaskiego 4 (kwatery prywatne, wyciągi), tel. 654; „Orbis" (przedsprzedaż biletów PKP i PKS), Nowy Dom Zdrojowy, tel. 23-63; PT Uzdrowiska, ul. Kraszewskiego 1, tel. 28-01; GOPR, Grupa Krynicka, ul. Pułaskiego 6, tel. 29-33; wypożyczalnia sprzętu sportowego, ul. Widok — FWP, ul. Bieruta — PT „Jaworzyna".

Sezon narciarski w Krynicy trwa od 15 grudnia do 15 marca, rzadko dłużej.

TERENY NARCIARSKIE

Góra Parkowa (741 m npm)

Góra Parkowa w latach ubiegłych była najatrakcyjniejszym terenem nar-

ciarskim Krynicy. Z początkiem lat osiemdziesiątych dawny stok slalomowy został zalesiony — powodem była konieczność ochrony źródeł wód mineralnych.

Narciarze na Górze Parkowej mogą teraz korzystać jedynie z południowej polany — popularnej „oślej łączki", w słoneczne dni oblężonej przez opalających się.

Iwonka

Iwonka to tereny narciarskie na obszarze samego miasta. Dojście od Deptaku ul. B. Bieruta lub ul. Sportową do rejonu stadionu piłkarskiego. Tu, na północno-wschodnim stoku Góry Krzyżowej, dwa wyciągi narciarskie (ozn. I1 i I2 na rys.)

Wyciąg I1:talerzykowy, bezpodporowy, własn. COS Krynica, długość 300 m, różnica poz. 60 m, przepustowość 300 os/godz. Jedna łatwa **trasa zjazdowa** wiodąca otwartym terenem przy wyciągu.

Wyciąg I2: orczykowy pojedynczy (przerobiony z zaczepowego), własn. PT

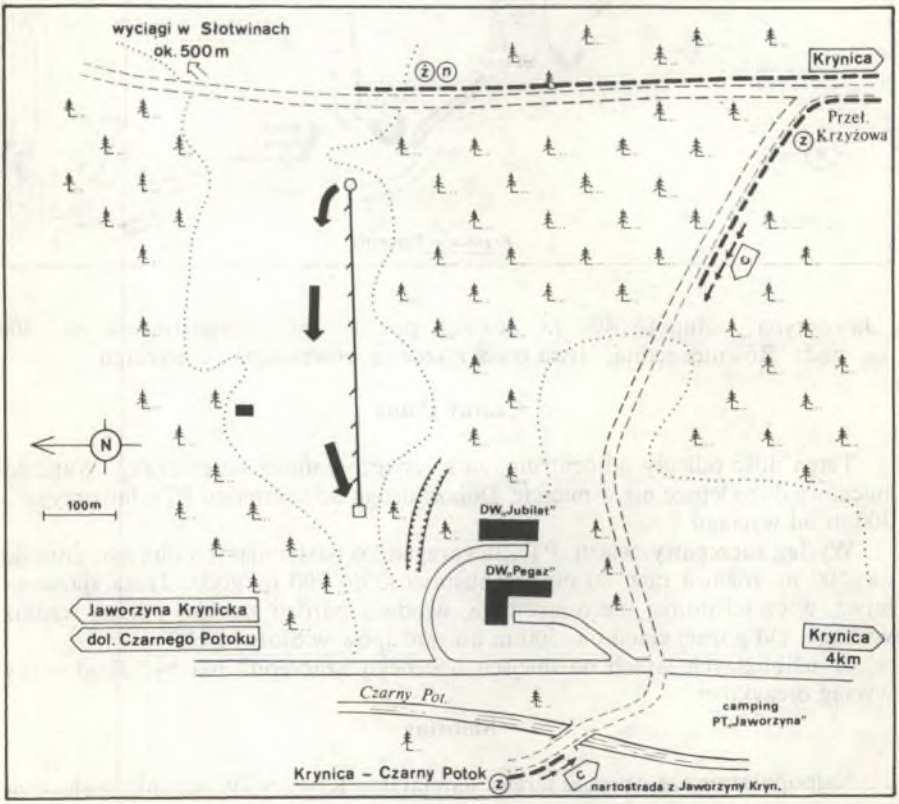

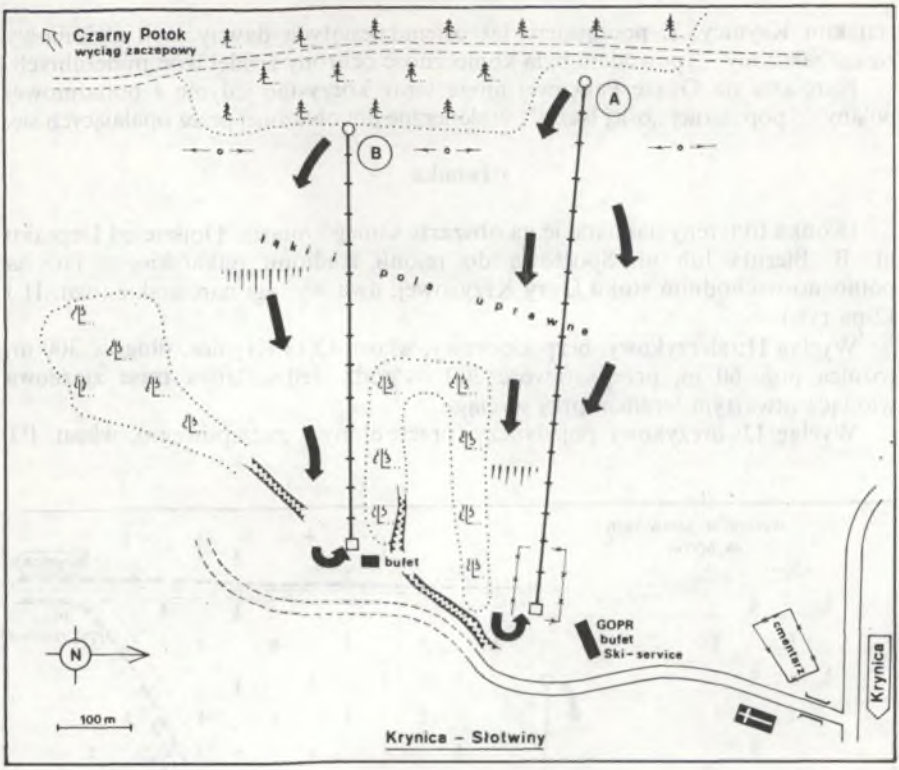

„Jaworzyna", długość 400 m, różnica poz. 80 m, przepustowość ok. 400 os./godz. Również jedna, łatwa **trasa zjazdowa**, równolegle do wyciągu.

Czarny Potok

Teren dość odległy od centrum, za to znacznie mniej uczęszczany. Warunki śniegowe dużo lepsze niż w mieście. **Dojazd** drogą do campingu PT „Jaworzyna", 300 m od wyciągu.

Wyciąg zaczepowy, własn. PT „Jaworzyna" o następujących danych: długość ok. 500 m, różnica poz. 80 m, przepustowość do 200 os/godz. **Trasa zjazdowa** łatwa, w części dolnej nieco stromsza, wiodąca bardzo szeroką polaną wzdłuż wyciągu. Od górnej stacji ok. 500 m do wyciągów w Słotwinach.

W najbliższych latach na miejscu obecnego „zaczepu" ma być zbudowany wyciąg orczykowy.

Słotwiny

Najpopularniejsze obecnie tereny narciarskie Krynicy. W sezonie, zwłaszcza

w okresie ferii szkolnych, duży tłok. **Dojazd** samochodem do rejonu kościoła w Słotwinach, od centrum Krynicy ok. 2,5 km. Połączenia autobusowego brak. Na miejscu dwa wyciągi orczykowe:

Wyciąg A — własność PT „Jaworzyna", długość 850 m, różnica poz. 150 m, przepustowość 400 os/godz. Przy dolnej stacji placówka GOPR, bufek, ski-service.

Wyciąg B — własność Zakładów Azotowych z Tarnowa, długość 622 m, różnica poz. 130,4 m, przepustowość 600 os/godz. Przy dolnej stacji bufet.

Trasy zjazdowe przy obydwu wyciągach bardzo szerokie, łatwe, jedynie w dwu miejscach nieco trudniejsze. Możliwa również nauka jazdy na nartach.

TYLICZ

Tylicz, niewielkie miasteczko (obecnie wieś) położone u stóp Góry Szwarcowej (795 m npm), w odległości 9 km od Krynicy, siedziba władz gminy. Miejscowość jest bardzo stara. Założona w XIII wieku pod nazwą Ornawa,

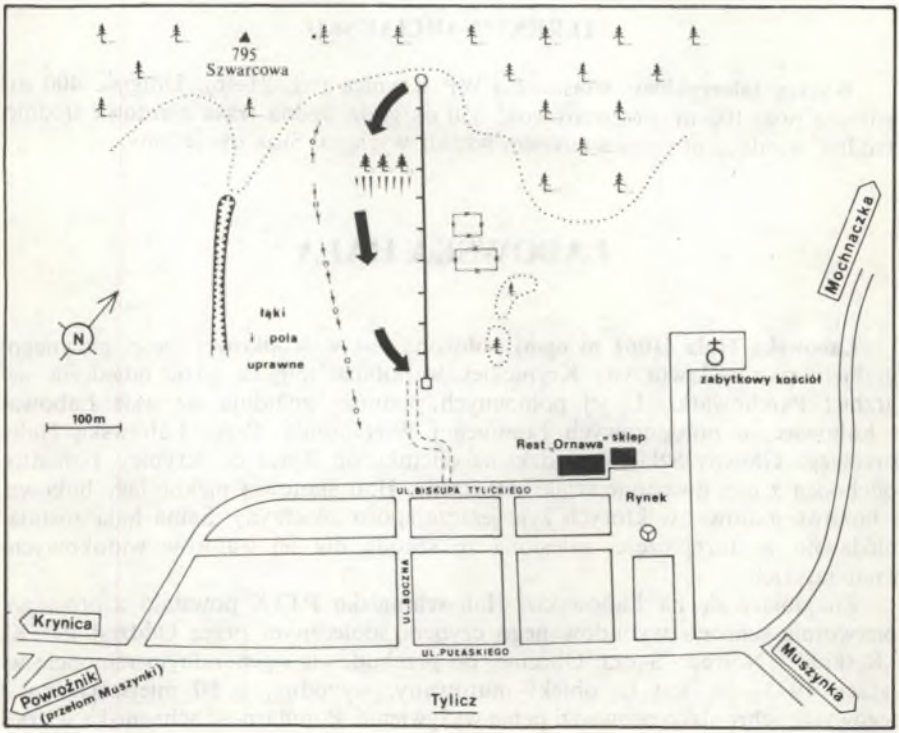

prawa miejskie uzyskała w 1363 r. Przechodząc zmienne koleje losu, do świetności powróciła w 1612 r. za sprawą biskupa krakowskiego A. Tylickiego. Od niego też miasteczko wzięło nazwę, herb i prawa.

Obecnie Tylicz jest uroczą, cichą miejscowością z niezbyt dużym ruchem turystycznym i wczasowym. W miasteczku znajduje się ośrodek FWP oraz kwatery prywatne PT „Jaworzyna" (recepcja w Krynicy, ul. Pułaskiego 6).

Z dawnych czasów w Tyliczu zachowały się dwa godne zwiedzenia obiekty — drewniany kościół pochodzący z 1612 r., posiadający bardzo ciekawe wyposażenie, i leżąca przy drodze do Muszynki drewniana cerkiew z 1743 r. Będąc w Tyliczu warto odbyć wycieczkę przełomem Muszynki. Ułatwi ją zbudowana niedawno droga Tylicz — Powroźnik.

Po uruchomieniu, dzięki energii działaczy FWP, wyciągu talerzykowego miejscowość zyskała również na atrakcyjności w sezonie zimowym i może być doskonałym miejscem dla narciarzy nie lubiących tłoku i gwaru. Pobyt w Tyliczu można sobie zresztą urozmaicić wypadami do pobliskiej Krynicy.

Sezon narciarski w Tyliczu trwa od 15—20 grudnia najdalej do 20 marca.

Dojazd: autobusem PKS (liczne kursy) z Krynicy.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg talerzykowy, własność FWP Krynica (tel. 21-46). Długość 400 m, różnica poz. 100 m, przepustowość 350 os/godz. Jedna **trasa zjazdowa** średnio trudna, wiodąca otwartym terenem wzdłuż wyciągu. Stok oświetlony.

ŁABOWSKA HALA

Łabowska Hala (1061 m npm) położona jest w środkowej części głównego grzbietu pasma Jaworzyny Krynickiej, w pobliżu miejsca gdzie odgałęzia się grzbiet Parchowatki. U jej północnych podnóży znajdują się wsie Łabowa i Łabowiec, u południowych Łomnica i Wierchomla. Przez Łabowską Halę przebiega Główny Szlak Beskidzki na odcinku od Rytra do Krynicy, ponadto odchodzą z niej dwa inne szlaki. Otoczenie Hali stanowią piękne lasy bukowe i bukowo-jodłowe, w których żyje jeszcze sporo zwierzyny. Sama hala została niedawno w dużej części zalesiona ze szkodą dla jej walorów widokowych i narciarskich.

Znajdujące się na Łabowskiej Hali **schronisko PTTK** powstało z prostego pierwotnie schronu wybudowanego czynem społecznym przez Oddział PTTK „Beskid" z Nowego Sącza. Obecnie, po przebudowie i generalnym remoncie w latach 1973—80, jest to obiekt murowany, wygodny, o 60 miejscach noclegowych; schronisko prowadzi pełne wyżywienie. Popularność schroniska wśród

narciarzy wzrosła po zainstalowaniu na hali wyciągu w zimie 1984/85 roku. Adres: Schronisko PTTK na Łabowskiej Hali, 33-336 Łabowa, tel. Nowy Sącz 207-80.

Sezon narciarski rozpoczyna się tu w połowie grudnia i trwa do pierwszych dni kwietnia.

Dojścia zimowe: Łabowska Hala jest węzłem kilku szlaków letnich i narciarskich, w zimie często przecieranych przez patrole GOPR. Poniżej podajemy skrócone opisy dojść tylko dwoma z nich. Pierwszym jest droga kołowa służąca do zaopatrywania schroniska, zawsze przetarta, drugim — szlak najkrótszy.

1. Z Łabowej przez Łabowiec drogą kołową. Długość trasy około 8 km, różnica poz. 590 m, czas przejścia w zimie 2—2.30 godz. Bez znaków, cały czas drogą kołową.

Z przystanku PKS w Łabowej przechodzimy Kamienicę i kierujemy się w głąb doliny, w której leży wieś Łabowiec. Po jej minięciu, w górnej części doliny skręcamy na prawo i wędrując po stoku docieramy do dolnego krańca Łabowskiej Hali, skąd już niedaleko do schroniska. Trasa w dolnej części jest monotonna, dlatego warto ją skrócić np. przez dojazd przygodnym pojazdem.

2. Z Łomnicy Zdroju przez Skotarkę. Długość trasy około 6 km, różnica poz. 600 m, czas przejścia w zimie 2 godz. Znaki niebieskie.

Od ostatniego przystanku PKS w Łomnicy Zdroju (rzadkie kursy) wędrujemy na północ drogą prowadzącą w głąb doliny. Przy drugim rozwidleniu potoków zaczynamy się żmudnie wspinać na grzbiet je rozdzielający. Minąwszy polany Groń i Skotarkę dochodzimy do grzbietu głównego, gdzie spotykamy znaki czerwone. Wraz z nimi w prawo na zachodni skraj Łabowskiej Hali i do schroniska.

TERENY NARCIARSKIE PRZY SCHRONISKU

W pobliżu schroniska zainstalowany jest **wyciąg zaczepowy** długości około 150 m. Trasa przy wyciągu łatwa.

Okolice schroniska są doskonałym terenem do podejmowania dłuższych i krótszych wycieczek narciarskich na nartach śladowych.

SZLAKI NARCIARSKIE

Do zjazdu z Łabowskiej Hali polecić można opisaną uprzednio drogę podejściową z Łabowej. Celom bardziej turystycznym służą opisane poniżej dwa szlaki: do Piwnicznej przez Pisaną Halę i do Łomnicy przez Parchowatkę.

1. Do Piwnicznej przez Pisaną Halę i Jarzębaki. Szlak turystyczny, typowo wędrówkowy, długość ok. 12 km, różnica poz. 650 m, trudności na ogół małe. Szlakiem letnim, znaki czerwone od Pisanej Hali, znaki żółte oraz narciarskie czarne na całym przebiegu.

2. Do Łomnicy Zdroju przez Parchowatkę. Szlak turystyczny z dużą ilością odcinków zjazdowych, długość ok. 7 km, różnica poz. 600 m. Znaki żółte i narciarskie czarne.

Szlak początkowo prowadzi grzbietem, a po minięciu pozostającego z prawej szczytu Parchowatki zjazd kontynuujemy otwartym zboczem do widocznych w dole zabudowań Łomnicy.

BACÓWKA „NAD WIERCHOMLĄ"

Schronisko PTTK „Nad Wierchomlą" położone jest na wysokości ok. 890 m npm na grzbiecie łączącym Runek z Pustą Wielką. To najmłodsze (otwarcie 15 X 1978 r.) w tej grupie górskiej schronisko nie miało do tej pory dużego wzięcia u narciarzy. Powodem był zapewne brak wyciągu, który został zainstalowany dopiero z początkiem 1985 r. Okolice schroniska są atrakcyjnym terenem dla turystyki narciarskiej.

Bacówka posiada 28 miejsc noclegowych i prowadzi pełne żywienie. Adres: Schronisko PTTK „Nad Wierchomlą", 33-370 Muszyna, telefon Nowy Sącz 207-34.

Sezon narciarski trwa tu od końca grudnia do końca marca.

Dojścia zimowe: Schronisko jest łatwo dostępne zarówno od strony Szczawnika, jak też i z Wierchomli. Droga ze Szczawnika jest używana przez Lasy Państwowe do dowozu zaopatrzenia do schroniska, w zimie zawsze przetarta.

1. Ze Szczawnika doliną potoku Szczawnik. Długość ok. 6 km, bez znaków, czas przejścia 1.45 godz. Dojazd autobusem PKS z Krynicy przez Muszynę do ostatniego przystanku. Stąd wyruszamy na północ drogą poprowadzoną dnem doliny. Po 4 km droga skręca w lewo na stok (tablica kierunkowa) i po nie męczącym podejściu osiągamy wkrótce grzbiet nieco poniżej schroniska.

2. Z Wierchomli. Długość ok. 4 km, znaki letnie czarne, czas przejścia 1.15 do 1.30 godz. Dojazd autobusem PKS (kursy z Piwnicznej) do ostatniego przystanku w górnej części Wierchomli Wielkiej. Tu skręcamy w prawo na drogę do Wierchomli Małej (uwaga: na mapie „Beskid Sądecki" lokalizacja przystanku PKS, jak i przebieg znaków czarnych podane są błędnie) i odtąd wędrujemy za znakami letnimi czarnymi. Po ok. 1,5 km dochodzimy do zabudowań Wierchomli Małej (dotąd można dojechać samochodem), przekraczamy mostek na potoku i skręcamy w lewe odgałęzienie doliny. Po minięciu ostatnich domów skręcamy wkrótce w prawo na stok i odtąd, pnąc się monotonnie przez las i mniejsze polany, osiągamy dolny skraj hali z resztkami zabudowań. Stąd do widocznego już schroniska około 15 min ukosem przez halę.

TERENY NARCIARSKIE

Wyciąg zaczepowy długości 150 m znajduje się na polanie powyżej schroniska w kierunku na Runek — czynny na życzenie grupy chętnych.

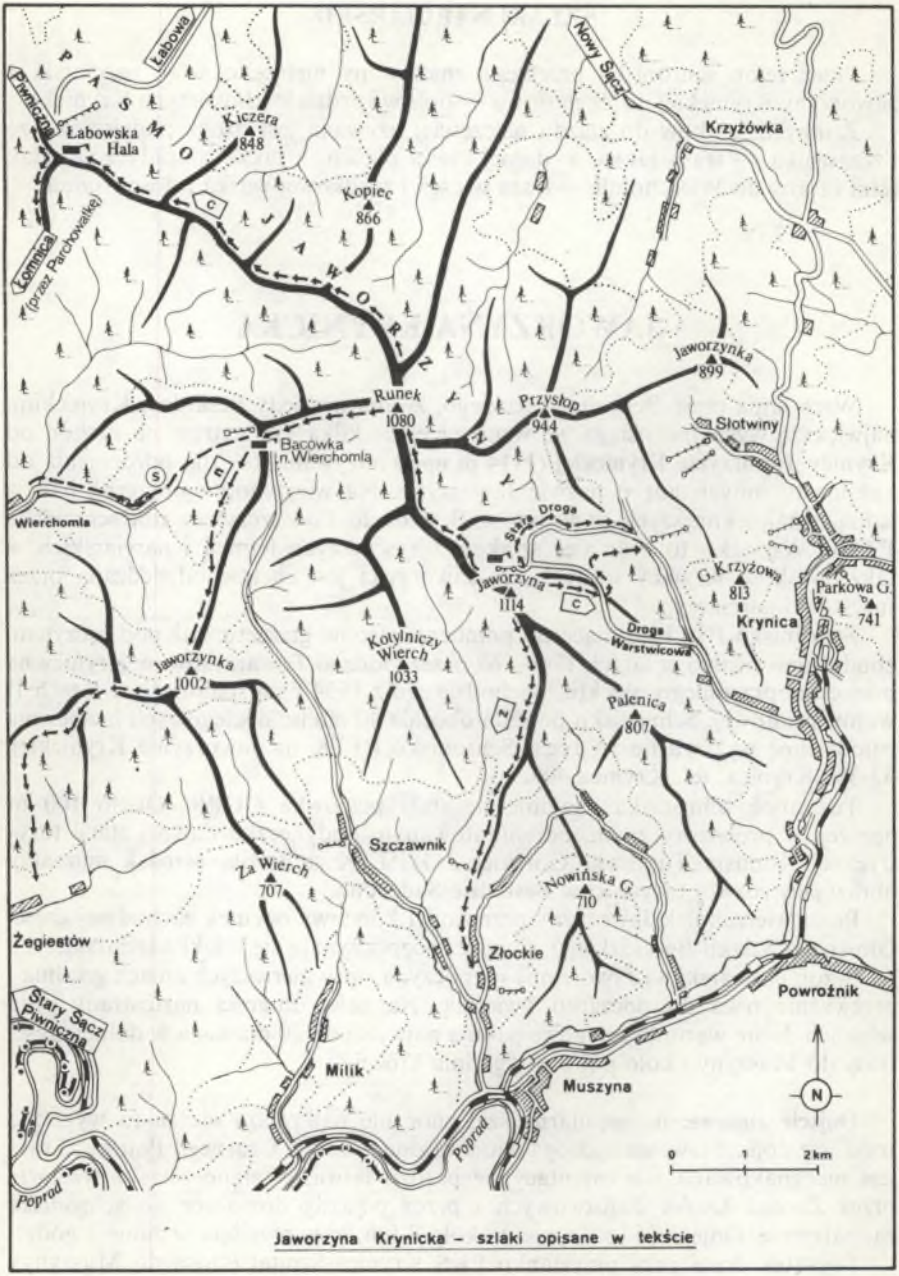

Jaworzyna Krynicka – szlaki opisane w tekście

SZLAKI NARCIARSKIE

Przez rejon schroniska przebiega znakowany niebiesko szlak narciarski z Jaworzyny Krynickiej do Żegiestowa — opis w rozdziale „Jaworzyna Krynicka".

Z innych szlaków do zjazdu najczęściej używana jest droga podejściowa ze Szczawnika — trasa łatwa, w dolnej części płasko, a także sporadycznie szlak letni czarny do Wierchomli — trasa w części środkowej wąska i dość trudna.

JAWORZYNA KRYNICKA

Wschodnia część Beskidu Sądeckiego, zwana niekiedy Beskidem Krynickim, największą wysokość osiąga we wznoszącej się kilka kilometrów na zachód od Krynicy **Jaworzynie Krynickiej (1114 m npm)** nazywanej tak dla odróżnienia od kilkunastu innych gór o nazwie Jaworzyna. Na wierzchołku obszerna hala z jedną z najpiękniejszych panoram w Beskidach. Pod szczytem stoi **schronisko PTTK**. Wszystko to oraz sieć szlaków turystycznych letnich i narciarskich, a także bliskość Krynicy sprawiły, że Jaworzyna jest chętnie odwiedzana przez turystów i narciarzy.

Schronisko PTTK, stojące po północnej stronie grzbietu, tuż pod szczytem, zbudowane zostało w latach 1966—68 przez Oddział Towarzystwa w Krynicy na miejscu poprzedniego obiektu, pochodzącego z 1934 r., a spalonego w latach II wojny światowej. Schronisko posiada obecnie 40 miejsc noclegowych i zapewnia całodzienne wyżywienie. Adres: Schronisko PTTK na Jaworzynie Krynickiej, 33-380 Krynica, tel. Krynica 409.

Tuż obok schroniska znajduje się stała placówka GOPR. Około 100 m poniżej, w prowizorycznym, odremontowanym budyneczku dawnej stacji turystycznej Komisja Turystyki Górskiej ZG PTTK urządziła **ośrodek muzealny** obrazujący rozwój turystyki w Beskidzie Sądeckim.

Przez wierzchołek Jaworzyny przechodzi końcowy odcinek zachodniej części Głównego Szlaku Beskidzkiego, tutaj też rozpoczynają się szlaki narciarskie.

Sezon narciarski na Jaworzynie rozpoczyna się w pierwszych dniach grudnia i przeważnie trwa do początku kwietnia. Na całej długości nartostrady i na szlakach dobre warunki śniegowe panują najwyżej do 20 marca, a w dolnej części trasy do Muszyny około półtora tygodnia krócej.

Dojście zimowe: najpopularniejszą, choć nie najkrótszą ale za to wygodną trasą jest dojście tzw. starą drogą wiodącą dnem doliny Czarnego Potoku. Trasa jest nieoznakowana, ale orientacyjnie bardzo łatwa, w zimie zawsze przetarta przez Zarząd Lasów Państwowych i przez pojazdy dowożące do schroniska zaopatrzenie. Odległość (z Krynicy) około 8 km, czas przejścia w zimie 3 godz.

Początek drogi przy przystanku PKS Krynica-Szpital (szosa do Muszyny).

Stąd skręcamy w kierunku zachodnim na drogę wiodącą do Czarnego Potoku. Przez około 2 km wędrujemy razem ze znakami czerwonymi, skręcającymi następnie na Jaworzynę w rejonie ośrodka wypoczynkowego „Azotów" z Tarnowa. Idąc dalej dnem doliny jeszcze 1,5 km mijamy camping PT „Jaworzyna", gdzie przecinamy szlak zielony Krynica — Jaworzyna. Tutaj też kończy się schodząca ze szczytu nartostrada. Do tego miejsca można również dojechać samochodem lub dojść za znakami zielonymi z Krynicy (początek przy ul. B. Bieruta).

Po dalszych kilkuset metrach mijamy okazały DW „Pegaz" i leżącą za nim na stoku Góry Krzyżowej dużą polanę z wyciągiem zaczepowym PT „Jaworzyna". Dolina zwęża się i odtąd droga wiedzie cały czas lasem. Przekraczamy potok i wkrótce skręcamy w lewo, w boczną dolinę, na stromszą już odtąd część trasy. Uwaga: nie iść drogą na wprost. Odtąd pnąc się po stoku i wykonując duże zakole idziemy aż do spotkania znaków zielonych, z którymi w prawo do schroniska.

Do wyjścia na Jaworzynę w zimie używana jest czasem droga wiodąca za wspomnianymi uprzednio znakami zielonymi. Choć krótsza, jest ona jednak znacznie bardziej uciążliwa, zwłaszcza dla osób obciążonych sprzętem narciarskim.

TERENY NARCIARSKIE W REJONIE SCHRONISKA

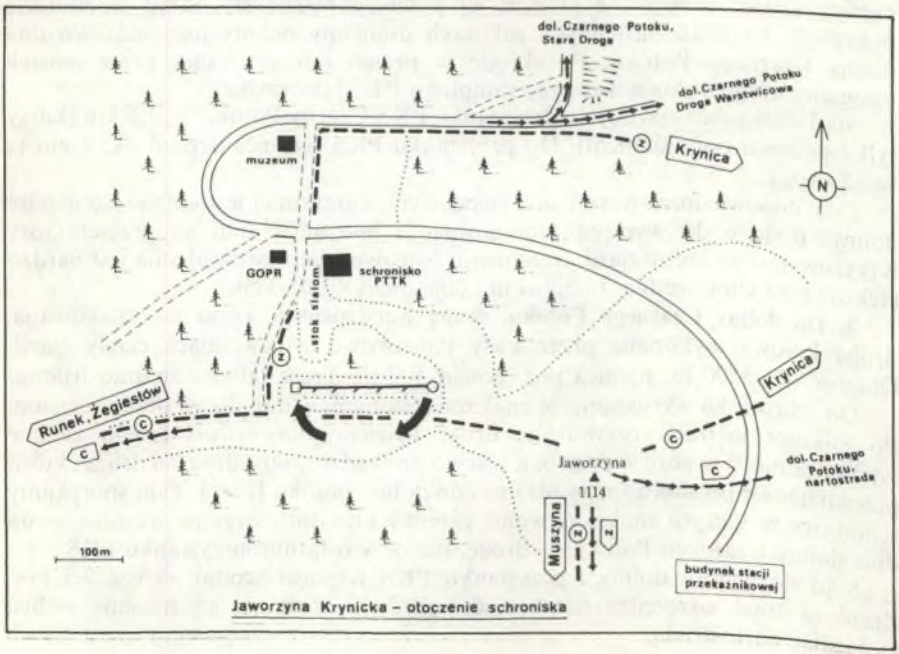

Jaworzyna Krynicka – otoczenie schroniska

Na grzbietowej przecince, w odległości ok. 200 ponad schroniskiem, zainsta-lowany jest **wyciąg zaczepowy** o następujących danych: długość 200 m, różnica poz. ok. 40 m, przepustowość 150 os/godz. Przy nim jedna łatwa **trasa zjazdowa** o charakterze półka narciarskiego. Oprócz niej, między schroniskiem a wycią-giem, znajdują się dwie średniej wielkości polany. Ich dość duże nachylenie umożliwia bardziej urozmaicone zjazdy.

TRASY ZJAZDOWE I SZLAKI NARCIARSKIE

Ze szczytu Jaworzyny i spod schroniska prowadzi w doliny aż pięć tras i szlaków narciarskich. Umożliwiają one bądź to nieprzerwany zjazd, bądź też urozmaiconą wędrówkę. Poniżej omawiamy je, poczynając od tras o charakterze zjazdowym.

1. Do doliny Czarnego Potoku, nartostradą. Trasa wyłącznie zjazdowa trudna, podchodzenie zabronione. Długość około 3800 m, różnica poz. 500 m znaki narciarskie czerwone. Ze szczytu za tyczkami, początkowo w kierunku południowo-wschodnim do widocznej w ścianie lasu przecinki, którą odtąd będzie wiodła trasa zjazdu. Po około 1 km mijamy widoczny wśród drzew z lewej strony Diabelski Kamień. Trasa staje się stromsza i dużym ponad 90° łukiem skręca w lewo. Przecinamy letni szlak zielony (uwaga na pieszych) i znów ostry zakręt, tym razem w prawo, przez „drogę warstwicową". Nartostrada wraca w pobliże szlaku letniego, z którym jej przebieg będzie się odtąd w zasadzie pokrywał. Po kilku następnych zakosach osiągamy polany już niedaleko dna doliny Czarnego Potoku. Po skręcie w prawo i przejechaniu przez mostek osiągamy drogę kołową, tuż przy campingu PT „Jaworzyna".

Stąd drogą (bez zjazdu) do przystanku PKS Czarny Potok, ok. 1,5 km (kursy tylko późnym popołudniem). Do przystanku PKS Krynica-Szpital ok. 4 km tą samą drogą.

Przy odpowiednich warunkach śniegowych korzystniej jest cofnąć się w górę doliny, podejść do wyciągu zaczepowego i podjechać nim na grzbiet Góry Krzyżowej, skąd ładny zjazd do Słotwin. Nartostrada poprowadzona jest bardzo efektownie i choć trudna, to zjazd nią daje dużo satysfakcji.

2. Do doliny Czarnego Potoku, drogą warstwicową. Trasa nie znakowana drogą kołową wykonaną przez Lasy Państwowe, zapewniająca ciągły zjazd. Długość ok. 5500 m, różnica poz. ponad 500 m. Trasa łatwa i średnio trudna.

Do schroniska wyruszamy za znakami zielonymi w dół, drogą obok muzeum. Po kilkuset metrach rozwidlenie dróg. Jedziemy na wprost (znaki zielone odchodzą nieco w górę w prawo, a w lewo prowadzi „stara droga") drogą, która przewijając się po stoku sprowadza nas do doliny potoku Izdrój. Tam spotykamy schodzące ze szczytu znaki czerwone, razem z którymi osiągamy wkrótce — na dnie doliny Czarnego Potoku — drogę, tuż przy ostatnim przystanku PKS.

Stąd do wylotu doliny i przystanku PKS Krynica-Szpital jeszcze 2,5 km. Zjazd tą trasą oszczędza nam część wędrówki szosą, którą musimy odbyć zjeżdżając nartostradą.

3. Do doliny Czarnego Potoku, starą drogą. Trasa nieoznakowana, identyczna z drogą podejściową. Początkowo trudności średnie, po osiągnięciu Czarnego Potoku bardzo łatwo.

Zjeżdżając tą trasą należy zachować szczególną ostrożność ze względu na ruch pieszy; wadą jej jest dość długi, prawie płaski odcinek dolny.

4. Do Muszyny. Szlak turystyczny, w przeważającej części o charakterze zjazdowym. Długość 6500 m, różnica poz. ok. 600 m. Trasa średnio trudna, miejscami trudna, znaki narciarskie zielone.

Ze szczytu, około 400 m w kierunku południowo-wschodnim, następnie skręt w prawo do lasu. Nim cały czas wąskimi przecinkami lub drogami leśnymi. Po wyjeździe z lasu na grzbiet, nad doliną potoku Szczawniczek; po chwili mijamy górną stację wyciągu talerzykowego zakładów „Tamel".

Mimo że szlak wiedzie dalej grzbietem, praktyczniej jest skręcić w prawo i zjechać od w.w. wyciągu trawersem do widocznej w dole drogi, z którą wkrótce osiągamy przystanek PKS Złockie-Szkoła.

5. Do Żegiestowa przez Runek i Pustą Wielką. Szlak turystyczny, typowo wędrówkowy. Od Pustej Wielkiej ciągły zjazd. Długość ok. 17 km, różnica poz. ponad 600 m. Trudności na ogół małe, od Pustej Wielkiej miejscami duże. Trasa dość rzadko uczęszczana, polecana tylko doświadczonym narciarzom. Znaki narciarskie niebieskie.

Na Runku odgałęzienie znaków narciarskich czarnych prowadzących na Halę Łabowską (ok. 12,5-km. wędrówka grzbietem głównym).

W odległości 2 km za szczytem Runku spotykamy schronisko-bacówkę PTTK „Nad Wierchomlą".

Od bacówki PTTK szlak nasz idąc cały czas ciągiem grzbietowych polan (po drodze charakterystyczna kapliczka) osiąga szczyt Pustej Wielkiej (1062 m npm), będący kapitalnym punktem widokowym. Stąd do Żegiestowa ciągłym zjazdem szeroką leśną drogą i polanami, w ostatniej fazie kierując się na widoczne w dole kopuły dawnej cerkwi i do drogi z przystankiem PKS Żegiestów-Kościół.

SPIS ILUSTRACJI

Schematyczna mapa terenów opisanych w opracowaniu 1
Znaki stosowane na trasach narciarskich 22
Zakopane i okolice — tereny narciarskie 29
Zakopane-miasto; rozmieszczenie wyciągów 32
Gubałówka 34
Kotelnica 36
Butorowy Wierch i Polana Szymoszkowa 38
Dolina Chochołowska — szlaki narciarskie 40
Kalatówki 42
Kasprowy Wierch — szlaki narciarskie 44
Kasprowy Wierch — Dolina Gąsienicowa 47
Kasprowy Wierch — Dolina Goryczkowa 50
Bukowina Tatrzańska — rozmieszczene terenów narciarskich 53
Bukowina Tatrzańska — Kościół 54
Bukowina Tatrzańska — Olczański Wierch 55
Bukowina Tatrzańska — Wysoki Wierch 56
Bukowina Tatrzańska — Szymkówka 57
Białka 59
Poronin — Galicowa Grapa 60
Szczawnica 62
Nowy Targ-Kowaniec (Długa Polana) 64
Turbacz — szlaki opisane w tekście 66
Turbacz — otoczenie schroniska 68
Stare Wierchy — otoczenie schroniska 70
Rdzawka (Obidowa) 72
Rabka — Maciejowa 74
Raba Niżna (Olszówka-Skalisne) 76
Poręba Wielka-Koninki 78
Lubomierz 80
Szczawa 82
Pyzówka 84
Kasina Wielka — Śnieżnica 86
Limanowa — Łysa Góra 88
Prehyba — otoczenie schroniska 90
Prehyba — szlaki opisane w tekście 92
Obidza k. Jazowska 94
Piwniczna-Sucha Dolina 96
Muszyna — rozmieszczenie wyciągów 98
Krynica — rozmieszczenie terenów narciarskich 100
Krynica — Iwonka 102
Krynica — Czarny Potok 104
Krynica — Słotwiny 106
Tylicz 108
Jaworzyna Krynicka — szlaki opisane w tekście 110
Jaworzyna Krynicka — otoczenie schroniska 112

SPIS TREŚCI

WSTĘP 3

WIADOMOŚCI OGÓLNE 5
Nieco z geografii 5
Komunikacja 9
Warunki klimatyczne 11
Jak korzystać z wyciągów i kolei linowych 14
Bezpieczeństwo na nartach 16
Podział i oznakowanie szlaków narciarskich 20
Kilka słów o turystyce narciarskiej 24
Z historii polskiego narciarstwa 25

TATRY I PODTATRZE 28
Zakopane-miasto 28
Gubałówka i Kotelnica 33
Butorowy Wierch i Polana Szymoszkowa 37
Dolina Chochołowska 39
Kalatówki 41
Kasprowy Wierch 43
Bukowina Tatrzańska i okolice 51
Białka 58
Poronin 60

PIENINY 62
Szczawnica 62

GORCE 64
Nowy Targ-Kowaniec 64
Turbacz 65
Stare Wierchy 70
Rdzawka (Obidowa) 72
Rabka 73
Raba Niżna (Olszówka-Skalisne) 76
Poręba Wielka-Koninki 77
Lubomierz 80
Szczawa 81

PASMO PODHALAŃSKIE 84
Pyzówka 84

BESKID WYSPOWY 86
Kasina Wielka (Śnieżnica) 86
Limanowa 88

BESKID SĄDECKI 90
Prehyba 90
Obidza k. Jazowska 93
Piwniczna-Sucha Dolina 94
Muszyna 97
Krynica 100
Tylicz 105
Łabowska Hala 106
Bacówka „Nad Wierchomlą" 108
Jaworzyna Krynicka 110

LEGENDA DO MAP TERENÓW NARCIARSKICH

granica państwa
miejscowości

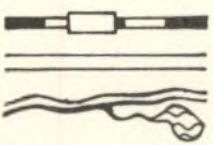
linie kolejowe z przystankami
drogi
rzeki, potoki, jeziora

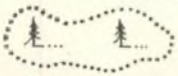
lasy

grzbiety z wierzchołkami
i przełęczami

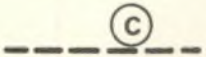

szlaki turystyczne letnie
z oznaczeniem kolorów

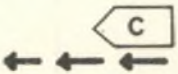

szlaki narciarskie z oznaczeniem
kolorów

użyte oznaczenia kolorów

c – czerwony
z – zielony
ż – żółty
n – niebieski
s – czarny

schroniska PTTK

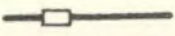
kolej linowa kabinowa

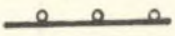
kolej krzesełkowa jednoosobowa

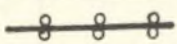
kolej krzesełkowa dwuosobowa

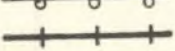
wyciąg orczykowy (podwójny)

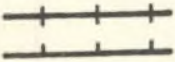
wyciąg talerzykowy lub orczykowy
pojedynczy

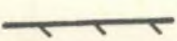
wyciąg zaczepowy

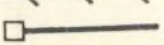
stacja dolna kolei lub wyciągu

stacja górna kolei lub wyciągu

Cena zł 170.—

ISBN 83-7005-131-6